

Vysoká škola ekonomická v Praze

Národohospodářská fakulta

Hlavní specializace: Národní hospodářství

DOPLŇKOVÉ PENZIJNÍ SPOŘENÍ V ČESKÉ
REPUBLICE S DŮRAZEM NA SPOŘENÍ
GENERACE MILÉNIA – JE III. PILÍŘ
DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU V ČR ATRAKTIVNÍ
PRO GENERACI MILÉNIA?

bakalářská práce

Autor: Miroslava Valutová

Vedoucí práce: Ing. Zdenka Vostrovská, CSc.

Rok: 2018

Prohlašuji na svou čest, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a s použitím uvedené literatury.

Miroslava Valutová

V Praze, dne 10. 5. 2018

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své bakalářské práce, Ing. Zdeně Vostrovské, CSc., za její vstřícnost, odborné vedení a cenné rady.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zpracovatelka: **Miroslava Valutová**

Studijní program: **Ekonomie a hospodářská správa**

Obor: **Národní hospodářství**

Název tématu: **Doplňkové penzijní spoření v České republice s důrazem na spoření generace milénia – je III. pilíř důchodového systému v ČR atraktivní pro generaci milénia?**

Zásady pro vypracování:

1. Cílem práce je zhodnotit, zda je pro generaci milénia atraktivní III. pilíř důchodového systému v České republice. Dále toho zhodnocení zdůvodnit a najít příčiny toho, čím je doplňkové penzijní spoření atraktivní nebo proč naopak mladí lidé v tomto pilíři nespoří.
2. Důchodový systém, jeho udržitelnost a možnost změn je velice diskutovaným tématem nejen v České republice. Vzhledem k demografickému stárnutí obyvatelstva a dále obavám z udržitelnosti důchodového systému je velmi zásadní a aktuální otázka vlastního zabezpečení na stáří.
3. V teoretické části práce se budu zabývat vymezením základních pojmů a kategorií souvisejících s daným zadáním, přístupů k sociálnímu státu, III. pilíři důchodového systému v České republice a okrajově důchodovému systému v České republice jako takovému.
4. Výzkum se bude věnovat vybraným problémům, konkrétně demografickému vývoji v České republice, valorizaci starobních důchodů od roku 2008 a zejména doplňkovému penzijnímu spoření v souvislosti s generací milénia. Další část výzkumu se bude opírat o již provedené výzkumy a studie zaměřené na vlastní spoření na stáří. Dále bude provedeno vlastní dotazníkové šetření s minimálním počtem 200 respondentů a ve struktuře obsahující VŠ studenty, osoby s ukončeným středoškolským vzděláním, pracující, ženy na mateřské a rodičovské dovolené.
5. Generace milénia, doplňkové penzijní spoření, Česká republika

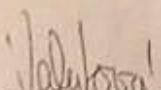
Rozsah práce: min. 45 normostran

Seznam odborné literatury:

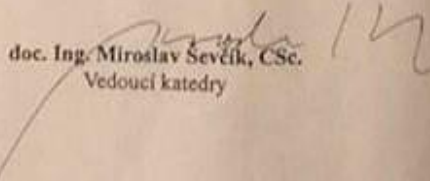
1. DE BEER, Paul a Ferry KOSTER. Altruism or self-interest? Solidarity and the welfare state. Sticking Together or Falling Apart? [online]. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2009, s. 41-52 [cit. 2018-02-28]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/j.ctt45kd13.5>
2. FRIEDLINE, Terri a Mary RAUKTIS. Young People Are the Front Lines of Financial Inclusion: A Review of 45 Years of Research. Journal of Consumer Affairs [online]. 2014, 48(3), 535-602 [cit. 2018-02-28]. ISSN 00220078. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/%28ISSN%291745-6606/issues>
3. KELLER, J. Soumrak sociálního státu. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. ISBN 80-86429-41-5.
4. KREBS, V. a kol. Sociální politika. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 568 s. ISBN 978-80-7478-922-9.
5. LAVAUGHN M, Henry. Are Young People Becoming More Risk Averse? An Analysis of Factors Contributing to the Rise in Precautionary Savings Among Young Adults. Business Economics [online]. Basingstoke, 2017, (1), 32-40 [cit. 2018-02-28]. DOI: <http://dx.doi.org/10.1057/s11369-017-0020-x>. Dostupné z: <https://search.proquest.com/docview/1898266466?accountid=17203>
6. VOSTATEK, J. Penzijní teorie a politika. V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-571-8.

Datum zadání bakalářské práce: březen 2018

Termín odevzdání bakalářské práce: květen 2018

Miroslava Valutová
Ředitelka

Ing. Zdenka Vostrovská, CSc.
Vedoucí práce

doc. Ing. Miroslav Sevečík, CSc.
Vedoucí katedry

doc. Ing. Miroslav Sevečík, CSc.
Děkan NF VŠE

Abstrakt

Práce se zabývá III. pilířem důchodového systému v České republice, zejména pak spořením generace milénia. V rámci teoretické části jsou vymezeny základní pojmy a popsán důchodový systém v České republice a jeho historický vývoj. Cílem práce je posoudit, zda je pro generaci milénia III. pilíř důchodového systému atraktivní. Pomocí online dotazníkového šetření byl proveden výzkum, kterého se zúčastnilo 208 respondentů ve věku 18-35 let. Bylo dokázáno, že doplňkové penzijní spoření, stejně jako i jiné formy individuálního spoření na stáří, není pro generaci milénia příliš atraktivní.

Klíčová slova: III. pilíř důchodového systému, Česká republika, generace milénia

Abstract

The thesis deals with the third pillar of the pension system in the Czech Republic, particularly with saving among so called millennial generation. Within the theoretical part the basic concepts are defined and the pension system in the Czech Republic is described with its historical development. The aim of the thesis is to assess whether the third pillar is attractive for a millennial generation or not. The online survey was done with 208 respondents aged between 18-35. It has been proven that supplementary pension savings, like other forms of individual savings for old age, are not very attractive for the millennium generation.

Key words: III. pillar of the pension system, Czech Republic, millennial generation

JEL klasifikace: C12, D53, D64, H75

Obsah

Úvod.....	1
Teoretická část	3
1. Sociální stát (welfare state).....	3
1.1 Co je to sociální stát	3
1.2 Vznik sociálního státu	5
2 Důchodový systém.....	6
2.1 Historie sociálního zabezpečení	7
2.2 Typy penzijních systémů	9
2.2.1 Důchodové zabezpečení – způsoby financování.....	10
2.3 Typy penzijních plánů	11
2.4 Konstrukce důchodového systému	12
2.5 Parametrické a radikální změny důchodového systému.....	12
2.6 Důchodový systém v České republice od roku 1993 do současnosti	13
2.6.1 Důchodové pojištění.....	13
2.6.2 Výzkum světové banky	13
2.6.3 Vývoj důchodového pojištění od roku 1993 po malou důchodovou reformu 14	
2.6.4 Malá důchodová reforma	16
2.6.5 Velká důchodová reforma	20
3 Generace milénia	23
Praktická část	25
4 Současný důchodový systém v České republice.....	25
4.1 Důchodové pojištění	25
4.2 Starobní důchody	28
4.2.1 Podmínky pro nárok na starobní důchod	28
4.2.2 Výše starobního důchodu	31
4.3 Doplnkové penzijní spoření (III. pilíř)	32

4.3.1	III. pilíř důchodového systému	32
4.3.2	Státní příspěvek a daňové zvýhodnění	36
4.3.3	Současný stav III. pilíře.....	38
4.4	Valorizace důchodů	40
4.4.1	Vývoj systému valorizace starobních důchodů.....	41
5	Atraktivnost III. pilíře	43
5.1	Průzkumy atraktivnosti DPS	43
5.1.1	Průzkum agentury STEM/MARK pro společnost Broker Trust.....	44
5.1.2	Průzkum společnosti STEM/MARK, který si nechala zpracovat Asociace penzijních společností ČR	44
5.1.3	Průzkum agentury STEM/MARK pro MF Dnes	46
5.1.4	Výzkum agentury Kantar TNS pro Českou televizi	48
5.2	Výsledky spoření u penzijních společností	50
5.3	Demografická situace v ČR.....	50
6	Metodologie výzkumu	53
6.1	Dotazování.....	53
6.1.1	Dotazník	53
7	Výsledky výzkumu	55
7.1	Rozbor otázek.....	56
7.2	Charakteristika výzkumného vzorku.....	57
7.3	Analýza výsledků	62
7.3.1	Osoby s uzavřeným DPS.....	64
7.3.2	Osoby s neuzavřeným DPS.....	70
7.4	Budoucnost	72
	Závěr	75
	Použité zkratky	78
	Seznam použité literatury a pramenů.....	79

Seznam tabulek	88
Seznam grafů	88
Přílohy.....	90

Úvod

Stárnutí populace je současný globální problém. Postupně se zvyšuje podíl seniorů v populaci. Příčinou je souběh několikaletého poklesu porodnosti a prodlužování naděje dožití. V České republice funguje důchodový systém PAYG, tedy současná výše starobních důchodů je závislá na odvedených dávkách přítomné ekonomicky aktivní populaci. Je tedy velice aktuálním tématem řešení finančního zajištění na stáří. Státem garantované starobní důchody, při stávajícím důchodovém systému, budou stále nižší. Hledají se tedy možnosti, jak si v penzi udržet požadovanou životní úroveň. Jednou z možností je III. pilíř důchodového systému – doplňkové penzijní spoření. Tato forma spoření je přímo určena na následnou výplatu nejlépe pravidelných dávek po dovršení důchodového věku. Tento produkt však nevyužívá příliš mnoho občanů. Téma jsem si zvolila, protože mi tato forma spoření přijde zajímavá a vzhledem k tomu, že stát se snaží, aby jeho občané do III. pilíře vstupovali, nabízí také zajímavé benefity. Ať si ale každý vybere jakýkoliv způsob zajištění na dobu v penzi, je důležité, aby tuto snahu vyvinul. Občané České republiky nejsou příliš obeznámeni s budoucími problémy a neuvědomují si, jak je důležité myslet nejen na současnou spotřebu, ale také na spotřebu budoucí, v neproduktivním věku. Z toho důvodu je velmi důležité tyto informace veřejností šířit, prohlubovat finanční gramotnost obyvatelstva a pravidelně poukazovat a upozorňovat na tuto problematiku. Vzhledem k budoucím prognózám, je důležité začít se spořením již v mladém věku. Generace milénia je momentálně generace, která bude stárnutím populace nejvíce zasažena.

V teoretické části práce jsou vymezeny základní pojmy, které bezprostředně souvisejí s problematikou důchodového systému a spoření generace milénia. Dále jsou vysvětleny způsoby a formy důchodových systému a zejména pak historický vývoj důchodového systému v České republice, který je důležitý pro další rozvoj práce v praktické části a může pomoci pochopit, proč je u nás taková situace, jaká je.

Na teoretickou část bezprostředně navazuje praktická část práce, která je zaměřena na současný stav III. pilíře důchodového systému v České republice. Pomocí syntézy jsou zkoumané již existující výzkumy, které analyzují spoření občanů ČR jak v obecné rovině, tak přímo formou doplňkového penzijního spoření. Následně je proveden vlastní výzkum formou dotazníkového šetření, který je zaměřen na zkoumání

atraktivnosti doplňkového penzijního spoření generace milénia, tedy osoby ve věku 18 až 35 let. V závěru bakalářské práce je tento výzkum vyhodnocen a následně jsou vyvozeny závěry, které z vyhodnocení plynou.

Cílem této práce je zhodnotit, zda je pro generaci milénia III. pilíř důchodového systému v České republice atraktivní. Hlavním přínosem práce je přírůstek další práce, která upozorňuje na důležitý problém, který je v současné době často přehlížen. Jde tedy o nejnovější příspěvek do celé řady dalších prací, které se tímto tématem zabývají. Účelem je tedy snaha o co největší povědomí a informovanost občanů. V závěru práce je jsou pak uvedena doporučení a možná řešení společně s nástinem dalšího možného výzkumu a posunu.

Teoretická část

1. Sociální stát (welfare state)

Jelikož se ve své práci zabývám důchodovým systémem v České republice, pak považuji za důležité zmínit se také o sociálním státě. Díky tomu, že náš stát je sociální (řekla bych, že až příliš), máme zde důchodové pojištění a zejména pak důchodový systém pay-as-you-go.

V následující kapitole se proto budu věnovat tomu, co to je sociální stát, kde a jak vznikl a krátce se budu věnovat také sociálnímu státu tak, jak je vnímán v ČR.

1.1 Co je to sociální stát

Pojem welfare state měl historicky své ekvivalenty, ale postupně se ustálil právě zmíněný termín. Vznik tohoto pojmu nás vede do Anglie, kde ho jako první použil lord sir William Henry Beveridge, který tento název státního typu zmínil v některých svých publikacích, ale za tvůrce samotného termínu se nepovažoval.¹ V roce 1942 pak vypracoval sir William Henry Beveridge první komplexní systém sociálního zabezpečení, ve kterém byl pojem welfare state několikrát využit.²

Podle Krebse a kol. (2015, str. 78) pak bývá welfare state nejčastěji charakterizován jako stát, který:

- *se výrazně angažuje v řešení sociálních problémů svých občanů a má v sociální oblasti významné, často monopolní postavení,*
- *přebírá na sebe ve značné míře sociální jistění obyvatel a kontroluje tak značnou část prostoru pro sociální jednání lidí,*
- *lze charakterizovat rozsáhlým a jednotným systémem sociálního zabezpečení a značným rozsahem služeb poskytovaných zdarma nebo za ceny neodpovídající hodnotě,*
- *se vyznačuje vysokou mírou redistribuce,*
- *je neobyčejně náročný na ekonomické zdroje,*
- *vede k centralizaci, byrokratizaci a anonymitě.*

¹ VEČEŘA, M. *Sociální stát - Východiska a přístupy*, str. 45. 1993

² KREBS, V. *Sociální politika*, str. 78. 2015

Hlavním principem welfare state je přerozdělování, a to pomocí státního aparátu. Jelikož je sociální stát velice finančně náročný, je důležité určit správnou míru přerozdělování tak, aby výše daní, která musí být taková, aby stát byl schopný sociální politiku pokrýt, neovlivňovala motivaci lidí k práci a podnikání a stejně tak motivaci příliš neovlivňovala následná výše sociálních příspěvků a dávek.³

Co se týče názvu sociální stát (welfare state), neexistuje v rámci samotného významu tohoto původního pojmu ucelené pojmenování. Každý stát má ve svém jazyce svůj vlastní pojem, který má v každé zemi trochu jiný význam a který je přizpůsobený konkrétním podmínkám a jedinečným potřebám jednotlivého státu. Proto je velice těžké stanovit obecně platnou definici. Má jisté univerzální prvky, ale zároveň je do velké míry individuální podle chápání každé konkrétní země.⁴ Pro tuto práci je pak stěžejní pojem sociální stát, který je používán v České republice a to tak, jak je zde obecně chápán, český jazyk totiž nemá plně adekvátní synonymum pro význam pojmu welfare state.

Sociální stát funguje pomocí sociální politiky, kterou plně zajišťuje stát. Stát dnes již nemá pouze politickou funkci, ale hlavně právní a zejména pak sociální. Sociální zabezpečení může poskytovat především díky značným finančním zdrojům a zároveň má značnou důvěru veřejnosti díky jistotě, kterou občané v rámci sociálních opatření ke státu cítí. K tomu také přispívá fakt, že sociální opatření jsou zákonodárnými činy. Mimo jiné pak stát určuje pole působnosti a mantinely ostatním subjektům, které se zabírají sociální politikou.⁵

Silný sociální stát je dominantou evropského hospodářského modelu. Lidé jsou zde zvyklí na určitý životní standard, který jim, v rámci sítě sociálního zabezpečení a snahy o udržení určité kvality života za každých okolností, poskytuje stát. Ovšem, aby tento standard byl zajištěn, je třeba vynakládat obrovské náklady, které jsou speciálně na důchodový systém největší z celé oblasti sociálního zabezpečení. Tyto náklady neustále rostou a nároky jsou neustále větší, jelikož lidé poskytovaní sociální jistoty berou již za

³ KREBS, V. *Sociální politika*, str. 77-84. 2015

⁴ VEČEŘA, M. *Sociální stát - Východiska a přístupy*, str. 45-48. 1993

⁵ KREBS, V. *Sociální politika*, str. 74. 2015

samozřejmost. Je tedy otázkou, do jaké míry je tento systém, který má vzrůstající tendenci, udržitelný.⁶

1.2 Vznik sociální státu

Určité prvky, více či méně podobné dnešnímu pojetí sociálního státu, se objevují již v dílech filozofů jako například Thomase Hobbesa a Johna Locka. Také tzv. welfare zákony se objevují daleko dříve, než se datuje samotný vznik welfare state.⁷

Co se týká příčiny vzniku, sešlo se hned několik zásadních věcí. S nástupem technologického pokroku, industrializace a celkové modernizace se začali lidé stěhovat hromadně do měst. Razantně se tak přeměnila struktura rodin, nebylo již možné, aby se o sebe starali členové rodin navzájem, jelikož už často nebydleli pohromadě, ani v blízkosti sebe. Vznikla tak potřeba sociální pomoci v případě sociálních událostí (nezaměstnanost, stáří, nemoc, smrt atd.) a zajištění důstojného lidského života. Nejen díky tomu nastala přeměna politického systému, který kladl větší důraz na jednotlivce a občan se stával důležitou postavou, která má nárok na základní sociální péči. Zároveň příjmy státu byly čím dál tím větší, a tak umožnily část rozpočtu věnovat právě na sociální politiku státu.⁸

Jisté formy sociálního státu se rozvíjely již po staletí. Především v dobách krizí, ať už ekonomických nebo politických, největší boom zažil tento pojem a celý koncept sociálního státu po 2. světové válce. Koncept sociálního státu tedy nelze jednoznačně a obecně definovat tak, aby jeho vymezení bylo platné obecně pro všechny země. V současné době ale existují tři základní typy sociálního státu. Jedná se o reziduální, výkonový a institucionální sociální stát.⁹ Následující tabulka pak tyto tři základní typy charakterizuje podle různých ukazatelů.

⁶ SCHNEIDER, O. Alternativy vývoje státního průběžného důchodového systému (idea.cerge-ei.cz). 2012, čerpáno z EVROPSKÁ KOMISE. Zelená kniha: na cestě k přiměřeným, udržitelným a spolehlivým důchodovým systémům v Evropě. 2010

⁷ KREBS, V. *Sociální politika*, str. 77. 2015

⁸ VEČEČA, M. *Sociální stát – Východiska a přístupy*, str. 53. 1993

⁹ KELLER, J. Soumrak sociálního státu, str. 9-20. 2005

Tabulka č. 1: Typy a charakteristiky sociálních států

Typ sociálního státu	Reziduální	Výkonový	Institucionální
Charakteristika	liberální	konzervativní	sociálně-demokratický
Odpovědnost státu za uspokojování potřeb	minimální	optimální	úplná
Rozdělení podle potřeb	marginální	sekundární	primární
Rozsah povinně poskytovaných služeb	omezený	extenzivní	úplný
Popul. pokrytá povinně poskytovanými službami	menšina	většina	všichni
Výše příspěvků	nízká	střední	vysoká
Část nár. důchodu určená pro služby státu	nízká	střední	vysoká
Zkoumání potřebnosti	primární	sekundární	marginální
Charakter klientů společnosti	chudáci	občané	členové
Status klientů	nízký	střední	vysoký

Zdroj: KREBS, V. *Sociální politika*, str. 84. 2015

Prerozdělování příjmů od bohatých k chudým (jednostranná solidarita), na kterém, zejména v dřívějších dobách, byla a stále v jisté míře je sociální pomoc stavěná, nemusí být důkazem altruistických zájmů mezi bohatými. Naopak se jedná také o vývoj blahobytu státu. Historicky obecně bylo zejména v 19. století ve městech mnoho chudých obyvatel, kteří omezovali a obtěžovali vyšší vrstvy zápachem, infekčními chorobami, žebráním, zločinem a podobně. Z tohoto důvodu byly privilegované vrstvy obyvatel motivované ke zlepšování podmínek a snižování počtu chudých a opuštěných lidí.¹⁰

2 Důchodový systém

Důchodový systém má na našem území celkem rozsáhlou historii, zejména se často mění a tyto změny často nemívají dlouhého trvání. Tato kapitola je zaměřena na teoretický úvod pojmů a termínů do problematiky důchodového systému. Zároveň také na historii systému na území ČR.

¹⁰ DE BEER, P a KOSTER, F., Altruism or self-interest? Solidarity and the welfare state. *Sticking Together or Falling Apart?* str. 41-52. 2009

2.1 Historie sociálního zabezpečení

Dříve se předpokládalo, že osoby, které nejsou schopné pracovat, zejména ve stáří, budou zajištěny v rámci rodiny nebo církve. V případě onemocnění nebo jiné neschopnosti pracovat existovaly tzv. profesní skupiny. Již od raného středověku byla nejvýznamnější hornická bratrstva, která měla velký význam pro panovníka i soukromníky. Ve středověku se vydávaly tzv. hornické řády a od 19. st. byly doplněny o ustanovení, která se vztahovala na zabezpečení horníků v případě onemocnění, úrazu nebo chudoby.¹¹

Další progres nastal až s koncem 18. století, kdy se projevila průmyslová revoluce, která obecně zlepšila ekonomiku, a naopak se stěhováním do měst přibýlo množství obyvatelstva s různými sociálními událostmi jako byla nemoc, invalidita či stáří. Byla tedy poprvé potřeba hromadná pomoc.

Za vlády Marie Terezie a později Josefa II. byly přijaty tzv. penzijní normály. První zakotvil nárok na penze pro vdovy a sirotky po státních zaměstnancích, kteří „věrně sloužili“. Druhý byl potom pro ty zaměstnance, kteří byli neschopni práce, a to minimálně po 10 letech služby.¹²

Prvním plošným státním důchodovým pojištěním byl pak Bismarckův model. Ten zavedl v Německu kancléř Otto von Bismarck, který ho přednesl roku 1881.¹³ Tento systém sociálního zabezpečení obsahoval pojištění pro případ nemoci, pracovního úrazu a stáří, ale byl zde nastaven věk odchodu do důchodu na tu dobu tak vysoký, že se ho dožila jen malá skupina osob. Tímto evropským systémem se následně inspirovalo mnoho dalších zemí. Naše území, tehdejší Rakousko-Uhersko, nevyjímaje.¹⁴ Tuto inspiraci využila vláda Eduarda Taaffeho a po několika letech projednávání nabyl účinnosti zákon o nemocenském pojištění č. 33/1888, který byl první obecně pojatou a povinnou úpravou zabezpečení v nemoci u nás.¹⁵

Dalším důležitým mezníkem v historii byl zákon č. 221/1924 Sb. z. a n., o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří, který vypracovala odborná

¹¹ ČSSZ. 2004

¹² Finance.cz, DĚDINOVÁ, T.

¹³ ČSSZ. 2004

¹⁴ GARLINGER, T., SCHMUCKER, R. *A Long Farewell to the Bismarck System: Incremental Change in the German Health Insurance System*. 2009

¹⁵ ČSSZ. 2004

komise sestavená z několika odborníků z celého Československa. Tento zákon se skládal z 5 částí, obsahoval 288 paragrafů a byl založen na pojistném principu¹⁶ a výrazně napomohl k posílení demokratického vývoje v Československu. Jednalo se o nejvýznamnější krok v oblasti sociálních reforem mezi světovými válkami. Byl několikrát novelizovaný a upravovaný, a to až do roku 1948, kdy přišel další významný zákon č. 99/1948 Sb., o národním pojištění, který sjednocoval veškeré skupiny nemocenského, úrazového a důchodového pojištění, a to pro převážnou většinu pracujících. Zákon o národním pojištění je považován za počátek moderního pojetí sociálního zabezpečení. Na základě tohoto zákona vznikla také nová dávka, která zabezpečovala ty občany, kteří neměli nárok na sociální důchod z vlastního pojištění nebo nemohli kvůli nemoci či stáří získávat vlastní prostředky.¹⁷

Následně se zákonem č. 102/1951 Sb., o přebudování národního pojištění oddělilo nemocenské a důchodové pojištění, které spravoval Státní úřad důchodového zabezpečení (SÚDZ). Další zákon, jehož obecná ustanovení platí dodnes, byl zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců. Zde bylo ukotveno mnoho prvků, které přímo nesouvisely se samotnými dávkami jako např. nároky na přídavky na děti. Hlavní změna ale byla ve stanovení výše denního důchodu. V této době se stal orgánem důchodového zabezpečení Státní úřad sociálního zabezpečení (SÚSZ).¹⁸

Následovalo mnoho dalších úprav a zákonů, které doprovázely vývoj sociálního zabezpečení na našem území a postupně formovaly podobu důchodového systému, který máme dnes. Například zákon č. 101/1964 Sb., kterým byl oslaben princip zásluhovosti a byla stanovena odlišná hranice věku odchodu do důchodu pro muže a ženy. Nebo zákon č. 121/1975 Sb., v němž kromě jiného byla znovu prohloubena zásluhovost.

Zejména v období po listopadu 1989, kdy vznikla nová ekonomická i společenská situace, byly potřebné změny. Bylo potřeba systém zejména sjednotit. Bylo přijato několik zákonů¹⁹, díky nimž, mimo jiné, vznikla Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ).²⁰ Tento druh státního zabezpečení je velmi náchylný na momentální

¹⁶ Pojistný princip je založený na pravidelném placení příspěvku – pojistného.

¹⁷ ČSSZ. 2004

¹⁸ ČSSZ. 2004

¹⁹ Zákon č. 210/1990 Sb., o změnách v působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení a o změně zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, kterým byl novelizován zákon ČNR č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů ČSR v sociálním zabezpečení.

²⁰ MPSV. *Systém do roku 1989*. 2014

společenské, a s tím související, minimálně v demokratických zemích, politické a hospodářské změny.

2.2 Typy penzijních systémů

Tato kapitola bude věnována základnímu rozlišení a typům penzijních systémů. To nám umožní lépe se orientovat v následujících kapitolách, a především pro pozdější rozbor problémů a možností změn důchodového systému v ČR.

Systémy důchodového zabezpečení jsou široce diskutované téma ve většině zemí. Při nastavování konkrétního systému v jednotlivých zemích je důležitá zejména ekonomická situace. Dále je třeba brát ohled také na historické hledisko každého území, sociální situaci a společenské cítění obyvatel ohledně vlastní zodpovědnosti za rozhodování o své finanční budoucnosti. Základem při volbě určitého důchodového systému je nastavení míry úlohy státu a soukromého sektoru. Právě díky této potřebě individuálního nastavení systému důchodového zabezpečení „na míru“ každému státu, s ohledem na sílu a odpovědnost státního aparátu za své občany nebo naopak svoboda rozhodování každého jednotlivce o svém finančním zabezpečení, je několik druhů důchodových systémů.

Pokud penzijní systém zajišťuje stát, znamená to, že je stát zodpovědný za výběr příspěvků i za jejich následnou výplatu. Bere tedy na sebe plnou zodpovědnost za penze. Nejčastěji jsou uváděny dva druhy státních penzí:

- **paušální penze** – všichni penzisti mají nárok na stejnou dávku, a to bez ohledu na jejich výdělků v produktivním věku,
- **penze spjaté s výdělků** – důchody se definují v závislosti na výši mezd, které pobírali současní penzisti v době, kdy byli ekonomicky aktivními.²¹

Jestliže je penzijní systém provozovaný soukromým sektorem, pak má za výběr a výplatu dávek zodpovědnost právě soukromý sektor. Zde penzijní plány mohou organizovat buď zaměstnavatelé nebo jsou zavedeny individuální účty, které spravují penzijní fondy a občané si sami spoří a delegují budoucí dávky.²²

²¹ BEZDĚK, V. *Penzijní systém obecně i v kontextu české ekonomiky (současný stav a potřeba reformy)*. 2000

²² BEZDĚK, V. *Penzijní systém obecně i v kontextu české ekonomiky (současný stav a potřeba reformy)*. 2000

2.2.1 Důchodové zabezpečení – způsoby financování

Existují dva základní systémy důchodového zabezpečení. Systém **PAYG** (pay-as-you-go) a **fondový systém**. Tyto systémy jsou dále kombinované podle způsobu financování, podle penzijních plánů a také podle konstrukce dávek.

V PAYG systému jde v principu o tradiční rodovou solidaritu dětí s rodiči, jen v trochu jiném pojetí, jelikož se tento princip přenáší na celospolečenskou úroveň. Generace ekonomicky aktivních lidí (dětí) platí příspěvky na sociální zabezpečení, z kterého se vyplácení důchody a dávky současným penzistům. Stát se tímto stává prostředníkem a zároveň vynucovatelem této solidarity.²³

Fondový systém je na druhou stranu primárně určený k investování. Lidé si spoří do tzv. penzijních fondů, které spravují jejich příspěvky a dále je investují. Tento systém funguje na principu klasického investování, kdy výnosy jsou ovlivněny zvoleným typem spoření, který se liší rizikovostí. Tedy budoucí výše samotného důchodu je u každého jednotlivce individuální a předem nejistá.²⁴

Toto jsou základní dva způsoby, které se dále mohou rozdělovat podle toho, z jakého zdroje jsou jednotlivé prostředky čerpány. *Podle Krebse a kol. (2015, str. 204) je to:*

1. *Ze státního rozpočtu, přičemž zdrojem prostředků jsou daně z příjmů.*
2. *Ze státního rozpočtu, přičemž zdrojem prostředků jsou příspěvky na sociální důchodové pojištění.*
3. *Z fondu odděleného od státního rozpočtu, ve kterém se shromažďují příjmy z příspěvků, nevytváří se však žádná kapitálová rezerva.*
4. *Z fondu, ve kterém se při průběžném financování vytváří rezerva na úrovni dlouhodobě investovatelného kapitálu.*
5. *Financování na principu čistě fondovém.*

²³ HYZL, J., KULHAVÝ, M. a RUSNOK, J. *Penzijní reforma pro Českou republiku*. 2005

²⁴ HEISLER, J a WAWROSZ, P. *Fondový důchodový systém a hrubé národní úspory*. 2011

2.3 Typy penzijních plánů

Při hledání ideálního způsobu financování je také důležité zvolení penzijního plánu. Tyto plány se rozdělují do tří skupin.

- Dávkově definované penzijní plány (DB): garance určité výše penzijních dávek, která závisí na několika faktorech, kterými je počet let odvádění příspěvků do systému a výše příjmů za určené období. Tento způsob umožňuje každému jedinci, aby si mohl spočítat výši své penze mnoho let dopředu. Nicméně skutečně stanovená výše penze se vypočítává celkem komplikovaně.²⁵
- Příspěvkově definované penzijní plány (DC): v tomto případě není přílišná garance dávek, jejich výše záleží kromě výše příspěvků také na míře výnosu, který vznikne investováním příspěvků na kapitálovém trhu.²⁶

Konkrétní měsíční výše důchodu se pak vypočítá pomocí vzorce:²⁷

$$\frac{\text{celková výše naspořené částky (včetně zhodnocení)}}{\text{počet let očekávané doby života ve věku odchodu do důchodu} * 12}$$

- Hypotetické příspěvkově definované penzijní plány (NDC): každý z účastníků v tomto plánu má svůj vlastní (zdánlivý) účet, na který se mu připisují jím odevzdané příspěvky a jejich zhodnocení v čase. Zmíněné zhodnocení je závislé na tzv. hypotetické míře výnosnosti systému, která je nejčastěji definována jako míra růstu základu, z kterého jsou placeny příspěvky. To, že jsou účty hypotetické znamená, že reálně na účtu jednotlivé vybrané příspěvky nejsou, pouze se zaznamenávají. Fakticky jsou totiž vybrané příspěvky používány na výplatu penzí současným důchodcům.²⁸

Účast v jednotlivých penzijních plánech může být jak dobrovolná, tak povinná. Státní penzijní plány mívají většinou účast ve vyspělých zemích povinnou a ty soukromé

²⁵ BEZDĚK, V. *Penzijní systém obecně i v kontextu české ekonomiky (současný stav a potřeba reformy)*; I. díl. 2000

²⁶ BEZDĚK, V. *Penzijní systém obecně i v kontextu české ekonomiky (současný stav a potřeba reformy)*; I. díl. 2000

²⁷ KREBS, V. *Sociální politika*, str. 206-207. 2015

²⁸ KREBS, V. *Sociální politika*, str. 207. 2015

jsou z hlediska účasti dobrovolné, i když role soukromých penzijních systémů v posledních letech roste.

2.4 Konstrukce důchodového systému

Z historického hlediska existují dva modely penzijních systémů. Jde o Bismarckův model, model zavedený německým kancléřem Bismarckem v roce 1889, vznikem systému starobních a invalidních důchodů a zdravotním a úrazovým pojištěním. Tento systém se snaží o co největší zachování životní úrovně pojištěných a zohledňuje výši příspěvků, které jsou placené v sociálním pojištění.²⁹

Druhým modelem je model Beveridgeův, který se v základě snaží ochránit všechny občany před chudobou. Počátky se datují do roku 1942, ve kterém William Beveridge uveřejnil vlastní správu o „sociálním pojištění a příbuzných službách“.³⁰ Pro lepší orientaci v obou modelech následuje tabulka porovnání Bismarckova a Beveridgeova modelu:

Tabulka č. 2: Bismarckův a Beveridgeův model důchodového pojištění

	Bismarckův model	Beveridgeův model
CÍL	Udržení příjmu	Zabránění chudobě
DÁVKY	Vztažené k příjmu	Plošné
FINANCOVÁNÍ	Příspěvky	Zdanění
SPRÁVA	Tripartita ³¹	Veřejná

Zdroj: LOUŽEK, M. *Důchodová reforma*. 2014 (str. 14)

2.5 Parametrické a radikální změny důchodového systému

Reforma důchodového systému může mít dvě podoby. Může být provedena pomocí parametrických nebo radikálních změn. Parametrickými změnami rozumíme ty změny, které mají podobu pouze malých úprav, nemění systém jako takový, pouze upravuje některé části. Může se jednat například o změnu věku odchodu do důchodu,

²⁹ LOUŽEK, M. *Důchodová reforma*, str. 13-14. 2014

³⁰ LOUŽEK, M. *Důchodová reforma*, str. 13-14. 2014

³¹ Jedná se o zástupce vlády, odborů a zaměstnavatelů.

zvýšení příspěvků na sociální zabezpečení apod. Oproti tomu radikální změny se nesou již v duchu změny celého systému. Tyto změny vyžadují hlubokou analýzu demografické a sociologické situace, dostatečné finanční zdroje a v první fázi politickou odvahu, vůli a důslednost.³²

2.6 Důchodový systém v České republice od roku 1993 do současnosti

V této kapitole se zaměřím na vývoj důchodového pojištění v ČR od roku 1993, zejména pak na malou a velkou důchodovou reformu. Přijatých zákonů, novelizací a úprav bylo v historii ČR nespočet a vzhledem k rozsahu práce není možné je rozebrat a zmínit všechny. Proto se soustředím především na ty události na poli zvláště legislativním, které souvisejí konkrétně s tématem této bakalářské práce.

2.6.1 Důchodové pojištění

Důchodový systém v ČR upravuje zákon o důchodovém pojištění. Důležité znaky sociálního pojištění zde ale chybí.³³ Termín „důchodové pojištění“ není v žádném zákoně přímo definovaný.³⁴ Z tohoto důvodu je často složitě vymezitelné, co je tím přesně míněno a vzniká problém při správné formulaci. Významný problém pak, díky chybějící právní definici, vznikl v roce 2010 nálezem Ústavního soudu ČR, jak je popsáno níže, v rámci kapitoly Malá důchodová reforma.

2.6.2 Výzkum světové banky

Ke konci 20. století nastal boom v přechodu od průběžných systémů k soukromým penzijním fondům. Tento trend se stal součástí liberální hospodářské politiky mnoha zemí v 90. letech.³⁵

V návaznosti na tyto skutečnosti v roce 1994 Světová banka přednesla, na základě výzkumu demografických tendencí, doporučení zavedení tří pilířů důchodového zabezpečení:

- První pilíř představuje veřejnoprávní státní systém důchodového pojištění s průběžným financováním.

³² DOBEŠOVÁ, D. *Důchodový systém v ČR*. 2006

³³ VOSTATEK, J. *Česká důchodová reforma: co dál*. 2012

³⁴ VOSTATEK, J. *Penzijní teorie a politika*, str. 129. 2016

³⁵ LOUŽEK, M. *Důchodová reforma*, str. 17-18. 2014

- Druhý pilíř obsahuje fondový systém, kde mají účastníci důchodového pojištění povinnost přispívat do důchodových fondů, které by spravoval soukromý sektor.
- Třetí pilíř má být čistě v rukou občanů, kteří si dle individuálního uvážení a vlastní iniciativy spoří ve formě komerčního spoření, investičního nebo kapitálového životního pojištění a dalších druhů spoření.³⁶

Tento model Světová banka prosazovala celkem striktně a plošně, bez ohledu na individuální charakter a vyspělost jednotlivých zemí. To se změnilo až v roce 1999, kdy byla prezentována kritika³⁷ tohoto modelu.³⁸

2.6.3 Vývoj důchodového pojištění od roku 1993 po malou důchodovou reformu

Samostatná Česká republika vznikla rozpadem Československa 1. ledna 1993. ČR během několika málo následujících let vstoupila do OECD a NATO. Tyto a samozřejmě mnoho dalších událostí, způsobily, že bylo potřeba změnit legislativu, případně vytvořit zcela nové zákony.

1. 1. 1993, spolu se vznikem ČR, nabyl účinnosti zákon ČNR č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti. Hlavní změna spočívala v tom, že pojistné důchodového pojištění bylo zavedeno jako zvláštní platba mimo daňový systém. Účelem tohoto kroku byla snaha o jiné vnímání důchodového pojištění, které má být chápáno jako cena za zvýšené sociální jistoty nad rámec sociální pomoci.³⁹

V roce 1994 byl pak zaveden, zákonem č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, institut penzijního připojištění. Pro lepší orientaci, v pojetí dnešního názvosloví, se jednalo o třetí pilíř důchodového systému. Tento pilíř fungoval výlučně na občanském principu, což znamená, že nebylo možné, aby se zapojili do příspěvků také zaměstnavatelé (kolektivní princip). ČR tento druh pojištění zavedla jako jedna z prvních ekonomik, ve kterých probíhala transformace. Další charakteristikou pro ČR, v oblasti změn v důchodovém systému, byla obecná neochota tehdejší vlády⁴⁰

³⁶ DOBEŠOVÁ, D. *Důchodový systém v ČR*. 2006

³⁷ Kritika vznikla se strany ekonomů J. E. Stiglitze a P. R. Orszaga.

³⁸ MPSV. *Systém do roku 1989*. 2014

³⁹ MPSV. *Systém do roku 1989*. 2014

⁴⁰ Vláda Václava Klause I. v období 1992 – 1996.

přebírat „zahraniční modely“ a naopak tendence vymýšlet své vlastní cesty.⁴¹ Ve stejném roce představila Světová banka svůj model, který doporučuje zavedení tří pilířů důchodového zabezpečení.

Zásadní událostí ovšem bylo přijetí **zákona č. 155/1995 Sb.**, o důchodovém pojištění, který v určité podobě platí dodnes. Jednalo se o systém průběžně financovaný, dávkově definovaný a povinný pro ekonomicky aktivní osoby, s určitými výjimkami pro OSVČ. Konstrukce důchodu byla dvousložková, skládala se ze základní a procentní výměry.⁴²

V dalších letech byl zaveden zvláštní účet důchodového pojištění, měnily se podmínky v různých aspektech pojištění jako podmínky pro předčasný odchod do důchodu, způsoby valorizace a redukce náhradní doby, které pro účely této práce nejsou stěžejní, proto jsem se rozhodla nezabíhat příliš do podrobností a zmínit pouze zásadní události, které jsou důležité pro historický aspekt důchodového pojištění v ČR nebo na ně bezprostředně navazuje praktická část této práce.

Další, beze sporu důležitá změna, která stojí za zmínění, nastala v roce 1999, kdy došlo k celkovému zlepšení z kvalitativního hlediska a zároveň k zesílení motivace účasti v systému důchodového připojištění. Byl posílen bezpečností systém navýšením základního jmění a zpřísněním kontroly. Dále došlo k navýšení státního příspěvku pro ty účastníky, jejichž měsíční příspěvek je nižší než 500 Kč a pro účastníky, kteří si spoří měsíčně minimálně 1500 Kč vznikla možnost odečtení částky 12 000 Kč ročně ze základu daně. Další benefit se týkal zaměstnavatelů, kterým bylo umožněno odečíst si ze základu daně tu částku, kterou přispěli svým zaměstnancům na penzijní připojištění, a to až do výše 3 % vyměřovacího základu pro sociální pojištění. V roce 2001 pak došlo k novelizaci zákona o důchodovém pojištění⁴³, ve které byla zvýšena redukce procentní výměry předčasného starobního důchodu a zároveň k jistému zvýhodnění pozdějšího odchodu do důchodu. O dva roky později pak došlo k několika parametrickým změnám.⁴⁴

⁴¹ MPSV. *Systém do roku 1989*. 2014

⁴² MPSV. *Systém do roku 1989*. 2014

⁴³ Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

⁴⁴ Zákon č. 425/2003 Sb.

Nejdůležitější z těchto parametrických úprav bylo prodloužení růstu věkové hranice pro nárok na starobní důchod, a to i po roce 2007.⁴⁵

V roce 2004, za vlády Vladimíra Špidly, vznikla tzv. **Bezděková komise**, která měla sloužit jako odborná základna pro posouzení důchodové reformy v ČR. Skládala se z pěti ekonomů z České národní banky, Ministerstva financí, Ministerstva práce a sociálních věcí a jednoho externího poradce. Hlavním účelem vzniku této komise bylo přinést do problematiky důchodové reformy odborná stanoviska, vyhodnotit všechny alternativy a doporučit nejlepší řešení. Na základě závěrečné zprávy Bezděkovy komise dospěla tehdejší Poslanecká sněmovna k závěru, že důchodová reforma je nutná.⁴⁶

Následně v roce 2010 byl založen **Poradní expertní sbor (PES)**, jejímž řízením byl pověřen Vladimír Bezděk (proto je často označován jako druhá Bezděková komise). Sbor byl založen tehdejším ministrem financí (Eduard Janota) a ministrem práce a sociálních věcí (Petr Šimerka) v návaznosti na první Bezděkovu komisi, která působila do roku 2005. Cílem PES bylo analyzovat tehdejší stav důchodového systému v širším kontextu a doporučit vhodná řešení v rámci důchodové reformy pro budoucí vládu. Vedle toho mohl PES také poskytovat rady zakládajícím ministrům v ekonomických oblastech.⁴⁷ Výsledkem tohoto sboru, jehož činnost mohla trvat pouze do konce tehdejší vlády, bylo předložení dvou variant důchodové reformy. Byla to: většinová varianta, která počítala s povinným opt-outem⁴⁸ a pak menšinová, počítající s dobrovolným opt-outem. V této zprávě je mimo jiné upozorněno na důležitost společensko-politické shody ohledně podoby důchodové reformy a také na to, že ideální doba pro důchodovou reformu v ČR již uplynula, a tak pro rozhodnutí není příliš mnoho času.⁴⁹

2.6.4 Malá důchodová reforma

V této subkapitole bude popsán průběh tzv. „malé“ důchodové reformy, která proběhla v roce 2011. V určitých podobách již po důchodové reformě volala několik let jak veřejnost, tak státní správa. Jako poslední popud k důchodové reformě vznikl PES, který ve své závěrečné zprávě zdůraznil akutnost a časový tlak potřeby reformy. Velmi

⁴⁵ MPSV. *Systém do roku 1989*. 2014

⁴⁶ MPSV. *Systém do roku 1989*. 2014

⁴⁷ MPSV. *Archiv (výstupy a činnost II. Bezděkovy komise)*. 2010

⁴⁸ Převod určité výše příspěvků ze státního systému do soukromého.

⁴⁹ MPSV. *Závěrečná zpráva PES*. 2010

zásadní podíl na malé důchodové reformě má zejména náleží Ústavního soudu k právu na přiměřené hmotné zabezpečení z 23. března 2010.

Nález Ústavního soudu

Malou důchodovou reformu značně ovlivnil náleží Ústavního soudu k právu na přiměřené hmotné zabezpečení z 23. 3. 2010 (dále jen Pl. ÚS 8/07), který vyšel ve sbírce zákonů č. 135/2010 Sb. Šlo o případ bývalého soudce, kterému byl přiznán v roce 2006 plný invalidní důchod, a to ve výši 13 346 Kč. Stěžoval si na to, že výše jeho přiznaného důchodu je pouze 19 % z původního příjmu, což nepovažoval za přiměřené hmotné zabezpečení. Přednesl, že ustanovení § 15 zákona č. 155/1995 Sb,⁵⁰ o důchodovém pojištění je neústavní, protože jsou tím poškozeni pojištěnci, kteří mají vyšší příjmy. Dále připomněl, že se jedná o pojištění, a proto by se s tímto ustanovením mělo zacházet jako s pojistným, a ne jako s daní. Pokud jde o pojistné, pak by poměr mezi zaplaceným pojistným a samotným plněním měl být zřetelný a zejména přiměřený. V té době fungovaly dvě redukční hranice. V první redukční hranici do vyměřovacího základu vstupovaly příjmy ve výši 100 %, mezi první a druhou redukční hranicí pak ve výši 30 % a nakonec příjmy nad druhou redukční hranicí vstupovaly do vyměřovacího základu ve výši 10 %.⁵¹ V neposlední řadě pak uvádí, že diskutované ustanovení je dle jeho mínění v rozporu s Ústavou České republiky a také s Listinou základních práv a svobod, jelikož nepřiměřeným způsobem diskriminuje většinu pojištěných.⁵²

Ústavní soud (Pl. ÚS 8/07) se při samotném přezkumu tohoto případu soustředil zejména na otázku „*zda poměr mezi výší příjmu, pojistného na důchodové pojištění a výší důchodu za stávající právní úpravy naplňuje ústavní požadavek „přiměřenosti“ hmotného zabezpečení ve stáří (resp. při nezpůsobilosti k práci či při ztrátě živitele) a nezakládá namítanou nerovnost účastníků důchodového pojištění. Posuzování důvodnosti návrhu na zrušení ustanovení § 15 nemůže tedy spočívat toliko v posouzení ústavní konformity vlastního provedení práva na přiměřené hmotné zabezpečení zakotveného v ustanovení čl. 30 odst. 1 Listiny, ale rovněž z hlediska naplnění principu rovnosti zakotveného v čl. 1 Listiny.*“

⁵⁰ Ustanovení § 15 zákona č. 155/1995 Sb. upravovalo způsob redukce osobního vyměřovacího základu.

⁵¹ LOUŽEK, M. *Důchodová reforma*, str. 58-62. 2014

⁵² Pl. ÚS 8/07

Na základě důkladného přezkoumání Ústavní soud § 15 zákona č. 155/1995 Sb. zrušil k 30. 9. 2011.

Malá důchodová reforma

Vláda již delší dobu hovořila o důchodové reformě a měla několik představ, jak by reforma měla vypadat. Malá důchodová reforma byla upravena novelou zákona o důchodovém pojištění č. 220/2011 Sb. Hlavní důvod předložení této reformy byl výše zmíněný nález Ústavního soudu, díky němuž novela zákona obsahuje úpravu redukčních hranic, ale také další opatření, která měla zvýšit zásluhovost v základním důchodovém systému. Novela tedy neobsahuje pouze přímo související návrhy se změnou § 15 o důchodovém pojištění, ale také další návrhy parametrických změn důchodového pojištění.⁵³

Byl zmírněn nepoměr, na který poukazoval Ústavní soud svým nálezem, podle něhož by lidé, kteří mají vysoké příjmy, tedy vyšší odvody do důchodového systému, měli také následně dostávat vyšší důchody.⁵⁴ Důraz byl kladen na to, aby změnami nedošlo ke zvýšení veřejných výdajů na důchody. Výsledkem tedy bylo, že většina nových důchodců měla svůj výsledný důchod nižší (týkalo se 70 % lidí, kteří měli hrubý příjem v rozmezí od 12 000 do 35 000 korun⁵⁵). Naopak ti, kteří vydělávali přibližně 150 % celostátního výdělku, měli důchody znatelně vyšší. Celá změna se nedotkla pouze skupiny obyvatel s nejnižšími příjmy, těm výše důchodu zůstala přibližně stejná.⁵⁶

V následující tabulce je zobrazena výše důchodů před a po malé důchodové reformě. Jsou zde výše hrubé mzdy a následně důchod, který je vypočítaný právě pro jednotlivou výši hrubé mzdy do konce září roku 2011 a poté stejný princip po skončení důchodové reformy v roce 2015. Je zde velmi dobře vidět, že při nižší hrubé mzdě je výše důchodu po skončení reformy nižší, a naopak při vyšší hrubé mzdě důchod nejprve stoupá o částky v řádu stovek korun, až nakonec o několik tisícovek korun.

⁵³ MPSV. *Hlavní změny důchodového pojištění schválené v roce 2011*. 2011

⁵⁴ LOUŽEK, M. *Důchodová reforma*, str. 63-66. 2013

⁵⁵ LOUŽEK, M. *Důchodová reforma*, str. 63. 2013

⁵⁶ VOSTATEK, J. *Česká důchodová reforma: co dál*. 2012

Tabulka č. 3: Výše důchodů před a po malé důchodové reformě

Hrubá mzda	Důchod do 30. 9. 2011 v Kč	Důchod po skončení reformy v roce 2015 v Kč
12 370	9 475	9 389
16 081	10 179	10 002
21 029	11 124	10 830
25 977	12 079	11 638
30 925	12 679	12 463
35 873	12 986	13 273
42 058	13 374	14 300
51 954	13 976	15 950
61 850	14 658	17 565
71 746	15 282	19 228
76 694	15 569	20 017
81 642	15 920	20 819
86 590	16 192	21 648
91 538	16 477	22 427
96 486	16 789	23 253

Zdroj: MPSV, 2011; převzato z LOUŽEK, M. *Důchodová reforma*, s. 63. 2013

V rámci reformy byly také změněny redukční hranice. Výše redukčních hranic pro účely stanovení výpočtového základu a pravidla pro určení této výše se stanovily přímo v zákoně, a to v závislosti na průměrné mzdě. Vláda tak od té doby neměla možnost stanovit redukční hranice pouze podle vlastního uvážení.⁵⁷ Změny v redukčních hranicích vypadaly takto:

- první redukční hranice – pouze parametrizována, jako 44 % všeobecného vyměřovacího základu (průměrná mzda) a od této hranice se výdělků již neredukují, jako tomu bylo do té doby,
- druhá redukční hranice - zásadně změněna na 400 % (z původních 114 %) průměrné mzdy.⁵⁸

Stejně tak nastala změna i u principu valorizace, který byl nově zakotven v zákoně a probíhala automaticky. Toto opatření nastalo ve snaze zabránit používání zvyšování důchodů jako politický nástroj pro přilákání voličů. Do výpočtu se započítávala 100% inflace a jedna třetina růstu reálných mezd.⁵⁹

⁵⁷ MPSV. *Hlavní změny důchodového pojištění schválené v roce 2011*. 2011

⁵⁸ VOSTATEK, J. *Penzijní teorie a politika*, str. 131. 2016

⁵⁹ JANDA, J. *Zajištění na stáří*, str. 61. 2012

Jednou z parametrických změn, která nepatří do přímých důsledků zrušení § 15 zákona o důchodovém pojištění byla změna věku odchodu do důchodu. Tato věková hranice věku, od kterého budou mít lidé nárok na důchod se zvýšila pro muže i ženy s tím, že pro ty, kteří se narodili v roce 1977, bude pro obě pohlaví sjednocena na 67 let.⁶⁰

Aby bylo možné sjednotit věk odchodu do důchodu pro muže i ženy, došlo k urychlení zvyšování důchodového věku žen. Následně pak byl stanoven nekonečný posun zvyšování důchodového věku, a to každý rok pro všechny o 2 měsíce. To znamená, že neměl být žádný rozdíl pro nárok na státní důchod mezi muži a ženami, ale ani nebylo v plánu tento věk upravovat u žen podle počtu dětí. Tímto tempem měl být např. v roce 2100 důchodový věk 75 let. Celá tabulka je přiložena v příloze (příloha č. 1).

Malá důchodová reforma byla pouze vlažnou reakcí na nález ÚS. Sice pozměnila některé parametry důchodového pojištění, ale tyto změny v samé podstatě nebyly nijak zásadní. Zejména nebyly dostatečné s ohledem na tehdejší potřeby důchodového systému. Kromě důchodové reformy, která trvala od roku 2011 do roku 2015 naše země trpěla hospodářskou krizí, která měla v konečném důsledku na veřejné penze ještě větší dopady.⁶¹

2.6.5 Velká důchodová reforma

Prohlášením v roce 2010 se česká vláda zavázala k provedení reformy důchodového systému. Cílem bylo důchodový systém upravit tak, aby byl dlouhodobě udržitelný a schopný reagovat na demografické změny českého obyvatelstva. První pilíř byl již parametricky upraven v rámci malé důchodové reformy. Byl vytvořen „druhý“ penzijní pilíř, s cílem zajistit přiměřené příjmy ve stáří, při invaliditě a ztrátě živitele.⁶²

Ovšem zavedení penzijního spoření (tzv. II. pilíře) doprovázelo několik nestandardních situací. Na konkrétní podobu důchodové reformy, která nakonec byla schválena (většinou pouze jednoho poslance⁶³) nebyly provedeny žádné odborné analýzy. Nebyla podpořena ani odborníky, ani veřejností (v roce 2011 Agentura Ipsos provedla průzkum, ve kterém 74 % občanů nesouhlasilo se zavedením druhé pilíře⁶⁴). Nakonec

⁶⁰ Zákon č. 220/2011 Sb.

⁶¹ VOSTATEK, J. *Penzijní teorie a politika*, str. 132-134. 2016

⁶² VOSTATEK, J. *Penzijní teorie a politika*, str. 140-142. 2016

⁶³ MPSV. *Systém do roku 1989*. 2014

⁶⁴ MPSV. *Systém do roku 1989*. 2014

nebyla podepsána ani tehdejší prezidentem České republiky Václavem Klausem, který prohlásil:

„Důchodová reforma – jak se tomuto kroku říká – je zásadní změnou sociálního systému, který má dlouhodobý efekt a dotýká se každého občana. Proto její obsah, příprava i realizace vyžadují ve společnosti co nejširší konsenzus. V tomto případě takový konsenzus v odborné sféře, na politické scéně i ve společnosti neexistuje.“

Obecně byl druhý pilíř penzijního systému vytvářen ve velkém spěchu, prošel mnoha změnami v průběhu hlasování a prošel také úpravou zákona, a to pouhý měsíc před spuštěním samotné reformy.⁶⁵ Další otázkou bylo, nakolik je přechod do druhého pilíře výnosný, a tedy pro pojištěnce výhodný. V tomto směru opět nebyly známe žádné analýzy a prognózy.⁶⁶ Dále například podle studie CERGE-EI⁶⁷ by se přestup do druhého pilíře vyplatil zhruba pro 50 % mužů a 30 % žen. S tím, že přínos přestupu by byl velmi nízký, takže očekávaná účast byla podle této studie ještě nižší. Dále byl přechod výhodný spíše pro vyšší příjmové skupiny a ideálně do věku 40 let u mužů, u žen ještě méně.

Nakonec tedy v letech 2011 a 2012⁶⁸ byly schváleny potřebné zákony⁶⁹ a rozběhla se velká důchodová reforma. II. pilíř fungoval na základě dobrovolného vyvázání, tzv. opt-outu⁷⁰ a to v rozsahu 3 % ze mzdy. O tyto 3 % se snížila částka, kterou pojištěnec odváděl do I. pilíře.⁷¹ K těmto 3 % musel účastník přidat ještě další 2 % ze své mzdy navíc. Celková částka 5 % ze mzdy byla převedena na penzijní fond soukromé penzijní společnosti dle výběru účastníka.⁷²

Tohoto dobrovolného opt-outu se mohli zúčastnit pouze ekonomicky aktivní občané ve věku od 18 do 35 let. V době spuštění II. pilíře měli ti, kteří byli ekonomicky aktivními a bylo jim nad 35 let, možnost rozhodnout se o vstupu do 30. 6. 2013. Po tomto

⁶⁵ VOSTATEK, J. *Penzijní teorie a politika*, str. 140-141. 2016

⁶⁶ VOSTATEK, J. *Česká důchodová reforma: co dál*. 2012

⁶⁷ SCHNEIDER, O., ŠATAVA, J. *Český důchodový systém na rozcestí: Pro koho je výhodný přechod do druhého pilíře?* 2012

⁶⁸ S účinností od 1. 1. 2013.

⁶⁹ Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, č. 397/2012 Sb., o pojistném důchodovém spoření a č. 399/2012 Sb., o změně zákonů v souvislosti s přijetím zákona o pojistném a důchodovém spoření.

⁷⁰ V tomto konkrétním případě se jedná o možnost částečně se vyvázat ze státního systému důchodového pojištění (I. pilíř) ve prospěch toho soukromého (vzniklý II. pilíř).

⁷¹ Do státního systému důchodového pojištění se tedy odvádělo 20 % z vyměřovacího základu, místo 28 %, které i nadále odváděli ti, kteří nevstoupili do II. pilíře.

⁷² MPSV. *Systém do roku 1989*. 2014

datu již bylo platné věkové omezení. Toto omezení vycházelo z potřeby dostatečně dlouhého investičního horizontu.⁷³

Po dosažení důchodového věku měl pak účastník možnost vybrat si ze tří způsobů vyplácení jeho naspořených financí:

- doživotní penze – výpočet se skládal z naspořených úspor a předpokládané doby dožití. Jestliže pojištěnec žil déle, byla mu vyplácena částka, která šla z majetku penzijního fondu,
- doživotní penze s pozůstalostní penzí – po smrti pojištěnce byla příbuzným vyplácena penze ještě další 3 roky. Výše měsíční penze pak byla o něco nižší než v případě první možnosti,
- vyplácení renty po dobu 20 let – po vypršení dvaceti let pojištěnec dostával důchod pouze z I. pilíře důchodového pojištění.⁷⁴

Reforma III. pilíře

V rámci velké důchodové reformy došlo také ke změnám ve III. pilíři důchodového pojištění. Penzijní připojištění se státním příspěvkem bylo nahrazeno⁷⁵ doplňkovým penzijním spořením. Stávající smlouvy se nerušily, lidé je tedy nemuseli měnit, zůstaly i stejné podmínky, ovšem pro nově vzniklé smlouvy již nebyl garantován nezáporný výnos. Mohlo se tedy investovat do rizikovějších investic, ale toto riziko nesli sami účastníci.⁷⁶

Zrušení II. pilíře

Jak již bylo zmíněno, II. penzijní pilíř byl zaveden bez náležitých analýz. Tehdejší ministerstvo financí předpokládalo, že jen v první vlně do II. pilíře vstoupí 1 milion pojištěnců. K 31. 5. 2015 však do druhého pilíře vstoupilo pouze 84 383 pojištěnců.⁷⁷

Hlavní a základní argument pro zrušení II. pilíře byla neférovost opt-outu a jeho negativní dopad na státní rozpočet a tím pádem také na ekonomiku, které po dvou letech fungování tohoto pilíře nakonec nebyly tak zásadní.⁷⁸ Na základě koaliční smlouvy

⁷³ JANDA, J. *Zajištění na stáří*, str. 59-62. 2012

⁷⁴ MPSV. *Systém do roku 1989*. 2014

⁷⁵ Zákonem č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření.

⁷⁶ VOSTATEK, J. *Česká důchodová reforma: co dál*. 2012

⁷⁷ VOSTATEK, J. *Penzijní teorie a politika*, str. 143. 2016

⁷⁸ VOSTATEK, J. *Penzijní teorie a politika*, str. 140-147. 2016

a programového prohlášení vlády České republiky byla ustanovena Odborná komise pro důchodovou reformu. Měla několik cílů, kterými, mimo jiné, bylo navrhnout způsob ukončení důchodového spoření a v návaznosti na to zatraktivnit parametry doplňkového penzijního spoření. Tato komise vytvořila dokument s názvem Návrh způsobu ukončení důchodového spoření, právě s doporučeními ukončení důchodového spoření, který vláda schválila na podzim roku 2014.⁷⁹

Od července roku 2015 pak byl znemožněn vstup novým účastníkům do II. pilíře a zrušen byl od 1. 1. 2016. Účastníci se mohli libovolně rozhodnout o tom, jak naloží s již naspořenými prostředky.^{80 81}

Na základě snahy o zatraktivnění byl III. pilíř zpřístupněn i osobám mladším 18 let. Doživotní penze a penze vyplácející se déle než 10 let byla osvobozena od daně z příjmů. Stejná změna se vztahovala také na penze z penzijního připojištění se státním příspěvkem a soukromého životního prostředí.⁸²

3 Generace milénia

K porozumění samotného zadání této bakalářské práce je potřeba vymezit základní pojmy, které jsou uvedené v samotném zadání práce. Práce se zabývá doplňkovým penzijním spořením se zaměřením na generaci milénia. V této kapitole tedy budou uvedena hlavní kritéria a znaky, které jsou pro generaci milénia specifické.

Generací milénia, někdy uváděno také jako generace Y (občas se může objevit také termín generace Facebooku), označujeme generaci narozenou od roku 1980⁸³ (někdy uváděno od roku 1981^{84/285}) až do roku 2000. Obecně jsou osoby narozené v této generaci, velmi technologicky zdatné, rasově tolerantnější, vzdělanější a méně nábožensky založené. Dalším znakem je, že vyžadují vyšší životní úroveň. Tedy kladou větší důraz na profesní život, cítí větší sociální zodpovědnost, ale zároveň neopomíjejí ani svůj osobní život, který nechtějí obětovat kariéře. Chtějí využít všeho, co současný

⁷⁹ MFČR. *II. pilíř - Důchodové spoření (ukončení)*. 2013

⁸⁰ Pokud se do předem stanovené lhůty nevyjádřili k tomu, kam chtějí tyto prostředky převést, penzijní společnost je převedla na určený účet správce pojistného a následně na daňový účet účastníka, který měl poté možnost se, ve stanovených lhůtách, obrátit na finanční správu. Tímto posledním krokem definitivně zaniklo důchodové spoření.

⁸¹ MFČR. *II. pilíř - Důchodové spoření (ukončení)*. 2013

⁸² MFČR. *II. pilíř - Důchodové spoření (ukončení)*. 2013

⁸³ RAINER, T., RAINER, J. *The Millennials: Connecting to America's Largest Generation*. 2011

⁸⁴ LEGNEROVÁ, K. *Vedení generace Y*. 2014

⁸⁵ HOWE, N., STRAUSS, W. *Millennials Rising: The Next Great Generation*. 2009

svět nabízí. To vše ovšem přispívá k tomu, že jsou pod daleko větším tlakem a životním spěchem, a to jak díky nárokům, které kladou sami na sebe, tak díky tlakům ze strany okolí.⁸⁶

Toto téma je velice aktuální zejména kvůli tomu, že osoby narozené ve výše zmíněném rozmezí na svá bedra pomyslně přejímají současnou "tíhu světa". Navíc paradox nezměrných možností a zároveň potřeby všechny využít a u toho mít ještě kariérní úspěch a čas na rodinu, je ze sociologického hlediska minimálně značně zajímavé téma. Pro tuto bakalářskou práci se ovšem jedná pouze o značně okrajové téma, která má pomoci jasně vymezit zadání práce.

⁸⁶ HOWE, N., STRAUSS, W. *Millennials Rising: The Next Great Generation*. 2009

Praktická část

4 Současný důchodový systém v České republice

Důchodový systém v ČR obsahuje základní povinné důchodové pojištění (tzv. I. pilíř) a doplňkové penzijní spoření (tzv. III. pilíř). Pozornost bude nejprve věnována prvnímu pilíři, tedy důchodovému pojištění, které je u nás povinné a spravuje jej stát. V rámci důchodového pojištění jsou zajišťovány některé sociální události jako je stáří, invalidita či úmrtí živitele. Speciálně bude rozebrán starobní důchod, jeho stanovení a prvky které obsahuje.

V další části této kapitoly bude specifikován III. pilíř důchodového systému, tedy doplňkové penzijní spoření. III. pilíř neboli doplňkové penzijní spoření obsahuje penzijní připojištění a samotné doplňkové penzijní spoření jako produkt.

V celé této kapitole budu čerpat nejčastěji z příslušných zákonů a informací, které poskytují zejména ministerstva a další státní instituce.

4.1 Důchodové pojištění

Důchodové pojištění v ČR prošlo od roku 1989 nemálo změnami. V poslední době došlo k nejvýznamnějším změnám během malé a velké důchodové reformy.

Základním předpisem, který upravuje důchodové pojištění je zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, který je platný od 1. ledna 1996.⁸⁷ Základní důchodové pojištění je od roku 1996 založeno na principech:⁸⁸

- **sociální solidarita** – cílem důchodového pojištění je ochrana občanů proti chudobě a udržení určité životní úrovně. V důchodovém systému ČR sociální solidaritu vyjadřují redukční hranice (viz později v této kapitole).⁸⁹ Tedy osoby s vyššími příjmy dostávají proporcionálně nižší důchody, než by odpovídaly jejich odvedeným dávkám,
- **průběžné financování** – systém PAYG, který u nás funguje od roku 1993,

⁸⁷ MPSV.cz. *Důchodové pojištění: Popis systému.*

⁸⁸ MPSV.cz. *Důchodové pojištění: Obecné informace k zákonu o důchodovém pojištění.*

⁸⁹ LUKÁŠOVÁ, M. *Postavení žen v penzi*, str. 8-10. 2009

- **jednotný systém** – systém je jednotný s určitou výjimkou pro osoby samostatně výdělečně činné, které mají jiný způsob stanovení vyměřovacího základu pro pojistné na sociálním zabezpečení,
- **dynamický systém** – tato dynamičnost spočívá v neexistenci omezujících hranic pro výši důchodů, ale důchody se pravidelně aktualizují (často automaticky) v závislosti na ekonomickém vývoji, včetně indexování vyměřovacích základů,⁹⁰
- náhrada příjmů v případě:
 - **stáří** – starobní důchod, zahrnut je také předčasný starobní důchod,
 - **invalidity** – invalidní důchod,
 - **úmrtí živitele** – vdovský a vdovecký důchod, sirotčí důchod,
- **dávkově definovaný systém** – konstrukce důchodů v důchodovém pojištění je v současné době dvousložková. První složkou je základní výměra, která je shodná pro všechny typy důchodů a stanovuje se procentní sazbou z průměrné mzdy. Druhou složkou je procentní výměra, ta je již rozdílná v podobě délky doby pojištění a výše příjmů dosažených v rozhodném období před přiznáním důchodu,
- **povinný systém**⁹¹ – povinnost vzniká osobám výdělečně činným, a to za předpokladu, že tato výdělečná činnost svým rozsahem zakládá účast na důchodovém pojištění,⁹²

Pro výpočet dávek v rámci důchodového pojištění jsou také důležité složky, podle kterých se určuje konečná výše jednotlivých dávek. Těmito složkami jsou:⁹³

- **rozhodné období** – jedná se o rozmezí mezi rokem, který přímo následoval po roce, ve kterém konkrétní pojištěnec dosáhl 18 let a rokem, který přímo předchází kalendářnímu roku, ve kterém je příslušný důchod přiznán,

⁹⁰ PŘIB, J. *Kdy do důchodu a za kolik*, str. 13. 2012

⁹¹ Pro koho přesně vzniká tato povinnost blíže viz zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

⁹² ČSSZ.cz. *Důchodové pojištění: Účast na pojištění*.

⁹³ MPSV.cz. *Důchodové pojištění: Obecné informace k zákonu o důchodovém pojištění*.

- **vyměřovací základ** – představuje hrubou mzdu za jednotlivé kalendářní roky, které spadají do rozhodného období, u osob samostatně výdělečně činných pak souhlasí s ročním vyměřovacím základem pro stanovení pojistného. Roční vyměřovací základ je pak vyměřovací základ, který je vynásobený koeficientem nárůstu všeobecných vyměřovacích základů,
- **všeobecný vyměřovací základ** – jedná se o proměnlivou částku, která postupně roste, je vyhlášena každoročně dle statistických údajů a je odvozena od předchozího vývoje vyměřovacích základů. Pro rok 2018 je vyhlášena dle statistických údajů za rok 2016 a činí 28 250 Kč.⁹⁴
- **koeficient nárůstu všeobecného vyměřovacího základu** – tento koeficient vyjadřuje nárůst průměrných mezd za určité období. Pro rok 2018 se vypočítává dle statistických údajů za první pololetí roku 2017.
- **osobní vyměřovací základ** – měsíční průměr součtu ročních vyměřovacích základů. Z tohoto vyměřovacího základu se vylučují některé zákonem stanovené doby v rámci rozhodného období. Jde o tzv. vyloučené doby, které v zásadě představují náhradní doby a některá další období.
- **výpočtový základ** – určuje se na základě redukce osobního vyměřovacího základu. Redukční hranice jsou dvě. První činí 44 % průměrné mzdy. Druhá redukční hranice je pak čtyřnásobkem průměrné měsíční mzdy. Až do výše první redukční hranice se započítává částka celá, mezi první a druhou hranicí se započítává 26 % a k sumě, která je nad druhou redukční hranicí se nepřihlíží.

V tabulce č. 4 jsou znázorněny jednotlivé daňové sazby, které odvádějí subjekty na důchodové pojištění v ČR. Uvedená procenta se odvádějí z hrubé mzdy. Zaměstnanci odvádějí 6,5 %, zaměstnavatelé 21,5 % a OSVČ 28 %.

⁹⁴ Podnikatel.cz. KUČEROVÁ, D. *Zálohy na sociální a zdravotní pojištění v roce 2018*. 2017.

Tabulka č. 4: Sazby pojistného na důchodové pojištění

Sazby pojistného na důchodové pojištění		
Zaměstnanec	Zaměstnavatel	OSVČ
6,5 %	21,5 %	28 %

Zdroj: ČSSZ.cz: Sazba pojistného, vlastní úprava

4.2 Starobní důchody

Odejít do starobního důchodu máme právo, ale není to povinností. To, že osoba dosáhne důchodového věku, ještě nemusí znamenat odchod do důchodu, je možné pobírat starobní důchod, a přitom dále vykonávat výdělečnou činnost.⁹⁵

I. pilíř by měl zajišťovat pouze základní prostředky na stáří s tím vědomím, že tyto prostředky se budou postupně snižovat.⁹⁶

4.2.1 Podmínky pro nárok na starobní důchod

Dvě základní podmínky pro nárok na starobní důchod je dosažení důchodového věku a dosažení potřebné doby pojištění.

Důchodový věk

Vzhledem k demografickému vývoji obyvatelstva byly a stále jsou tendence zvyšovat důchodový věk kvůli stále větší finanční náročnosti důchodového systému. V rámci tzv. malé důchodové reformy⁹⁷ byl zaveden nekonečný posun zvyšování důchodového věku, a to každý rok pro všechny o 2 měsíce.

Toto dnes již neplatí, jelikož v roce 2017, s účinností od roku 2018, byla schválena změna zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění a zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Touto změnou se zrušil automatický růst důchodového věku, který je díky těmto změnám prozatím zastropován na 65 let.⁹⁸

Důchodový věk se v současnosti rozděluje na tři kategorie:

⁹⁵ Duchody-duchodci.cz. *Důchod starobní: Nárok na starobní důchod.*

⁹⁶ RYTÍŘOVÁ, L. *Důchodový systém*, str. 10. 2013

⁹⁷ Viz kapitola Malá důchodová reforma.

⁹⁸ HOVORKA, J. Důchodový věk má nová pravidla. Strop na 65 letech je dopředu zralý na odstřel. Měšec.cz, 2018

1. **Osoby (myšleno pojištěnci) narození před rokem 1936** – muži mají nárok na starobní důchod shodně v 60 letech, u žen se pak odchod do důchodu liší podle počtu vychovaných dětí.
2. **Osoby narozené mezi lety 1936 a 1971** – způsob výpočtu důchodového věku pro osoby narozené mezi těmito lety je popsán v tabulce, která je součástí příloh (příloha č. 2).
3. **Osoby narozené po roce 1971** – těchto pojištěnců se týká výše zmíněná změna zákona a od roku 2018 je důchodový věk pro odchod do důchodu stanoven na 65 let.

V současné době více než 99 % obyvatel ČR, jejichž věk je vyšší, než hraniční věk odchodu do důchodu a nároku na něj pobírá důchod ze základního důchodového pojištění.⁹⁹

Doba pojištění

Potřebná doba pojištění je jedna ze základních podmínek pro nárok na starobní důchod. Zároveň ale také, jako jeden z mnoha aspektů, ovlivňuje samotnou výši důchodu. Dobou pojištění, je doba, ve kterém je osoba účastníkem důchodového pojištění, tedy doba, za kterou je uhrazeno pojistné na důchodovém pojištění. Kromě této doby, se ještě dále do potřebné doby pojištění započítává také tzv. náhradní doba.¹⁰⁰

Před rokem 2010 byla běžná potřebná doba pojištění při dosažení důchodového věku alespoň 25 let včetně náhradních dob. Tato potřebná doba se měla dále navyšovat, ovšem díky změnám v roce 2010 bylo toto postupné navyšování potřebné doby pojištění zakotveno horní hranicí 35 let.¹⁰¹ Horní hranice 35 let je platná pro pojištěnce, kteří dosáhnou důchodového věku po roce 2018. Tato situace je znázorněna v tabulce č. 5.

⁹⁹ MPSV.cz. *Důchodové pojištění – popis systému.*

¹⁰⁰ Slovník.mpsv.cz. *Doba pojištění – důchodové pojištění.*

¹⁰¹ Duchodova-komise.cz. *Podklad pro jednání Odborné komise pro důchodovou reformu, pracovního týmu 2 Potřebná doba pojištění pro nárok na starobní důchod.* 2017

Tabulka č. 5: Nejnižší potřebná doba pojištění pro nárok na starobní důchod

Potřebná doba pojištění (nejméně)	Dosažení důchodového věku
25 let	před rokem 2010
26 let	v roce 2010
27 let	v roce 2011
28 let	v roce 2012
29 let	v roce 2013
30 let	v roce 2014
31 let	v roce 2015
32 let	v roce 2016
33 let	v roce 2017
34 let	v roce 2018
35 let	po roce 2018

Zdroj: MPSV.cz: Starobní důchody, vlastní úprava

Tyto potřebné doby pojištění pro nárok na starobní důchod, pokud není uvedeno jinak, obsahují také již zmíněné náhradní doby. **Náhradní doba** je období, ve kterém pojištěnec sice neplatí pojistné na důchodové pojištění, ale i tak se mu toto období započítává do výpočtu výše starobního důchodu tak, jako kdyby pojistné odváděl. Podmínkou pro započítání náhradní doby je pouze nutnost minimálně jednoho roku doby pojištění, které musí být odvedeno na základě výdělečné činnosti. Náhradní doba pojištění má mnoho variant.¹⁰² Mezi nejčastější náhradní doby patří:

- osobní péče o dítě do věku 4 let – může být započítána jak muži, tak ženě, vždy však pouze jednomu z nich. Prokazuje se zpětně při výpočtu starobního důchodu,
- soustavná příprava na budoucí povolání – týká se studia po dobu prvních 6 let a po dosažení 18 let věku na střední, vyšší odborné a vysoké škole, ale pouze pro osoby studující do konce roku 2009 a do doby pojištění se započítává 80 %. Pojištěncům, kteří studovali před rokem 1996 se počítá také doba studia od ukončení povinné školní docházky do dovršení 18 let,

¹⁰² Přehledně popsáno např. na stránkách ČSSZ, případně přímo zákon o důchodovém pojištění.

- vedení v evidenci úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání – platí po dobu, po kterou má uchazeč nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci,
- osobní péče o bezmocnou osobu nebo osobu závislou na cizí pomoci (I., II. a III. stupeň invalidity) – pokud se nejedná o osobu blízkou, pak je tato náhradní doba podmíněna společnou domácností.¹⁰³

Jestliže se kryjí doby pojištění, nebo náhradní doby, pak se do výpočtu nároku na starobní důchod započítává jen ta, která je pro pojištěnce výhodnější.¹⁰⁴

4.2.2 Výše starobního důchodu

Žádost každý pojištěnec vyřizuje na své okresní správě sociálního zabezpečení (OSSZ), výpočet starobního důchodu pak provádí ČSSZ. Samotná výše starobního důchodu se skládá ze základní a procentní výměry.

Základní výměra

Základní výměra je totožná pro všechny důchody. Výše této základní výměry je zákonem stanovena na 9 % z průměrné mzdy. Pro rok 2018 základní výměra činí 2 700 Kč.¹⁰⁵

Procentní výměra

Výše procentní výměry se vypočítává individuálně procentní sazbou z výpočtového základu podle získané doby pojištění, která je v základních podmínkách ve výši 1,5 % za každý celý rok doby pojištění.¹⁰⁶ Procentní výměra má ale také hranici, kterou je minimální výše 770 Kč. Dále v případě, že se pojištěnec v minulosti zúčastnil důchodového spoření¹⁰⁷, ale po jeho zrušení se nerozhodl vrátit prostředky, které vyvázal z důchodového pojištění, pak za každý rok účasti v důchodovém spoření činí procentní sazba pouze 1,2 % výpočtového základu.¹⁰⁸

¹⁰³ Slovník.mpsv.cz. *Náhradní doba pojištění*.

¹⁰⁴ § 14 zákona o důchodovém pojištění.

¹⁰⁵ Portal.gov.cz. (Portál veřejné správy). *Odchod do starobního důchodu: Základní informace k životní situaci*.

¹⁰⁶ Podrobněji např. na stránkách Portal.gov.cz.

¹⁰⁷ Viz. kapitola Velká důchodová reforma.

¹⁰⁸ Zákon o důchodovém pojištění.

V následující tabulce je uveden seznam těch nejdůležitějších aktuálních dat pro rok 2018, která se přímo týkají tématu této kapitoly. Výše v kapitole jsou pojmy z tabulky vysvětleny.

Tabulka č. 6: Aktuální data pro rok 2018

SLEDOVANÝ UKAZATEL	částka
Průměrná mzda pro výpočet základní výměry	29 979 Kč
Základní výměra	2 700 Kč
Všeobecný vyměřovací základ	28 250 Kč
Přepočítávací koeficient	1,0612 Kč
První redukční hranice	13 191 Kč
Druhá redukční hranice	119 916 Kč
Minimální starobní důchod	3 470 Kč

Zdroj: MPSV.cz, FINANCE.cz, zákon o důchodovém pojištění, vlastní zpracování

4.3 Doplnkové penzijní spoření (III. pilíř)

Vzhledem k současnému stavu a demografickému vývoji obyvatelstva lze předpokládat, v případě, že nebudou žádné zásadní důchodové reformy, že nastane pokles státních starobních důchodů. Je tedy aktuální myšlenka na alternativní spoření, aby každý měl ve stáří možnost udržet si požadovanou životní úroveň. Postupně se odpovědnost za příjmy v důchodovém věku přesouvají od státu k občanům. Je mnoho způsobů, jak si individuálně spořit, jedním z nich je doplnkové penzijní spoření.

4.3.1 III. pilíř důchodového systému

III. pilíř důchodového systému v ČR v současnosti skládá z penzijního připojištění a doplnkového penzijního spoření. Doplnkové penzijní spoření (dále DPS) je upraveno zákonem č. 427/2011 Sb., které nahradilo penzijní připojištění se státním příspěvkem podle zákona č. 42/1994 Sb.¹⁰⁹ Tento zákon je účinný od začátku roku 2013,

¹⁰⁹ MPSV. Důchodové pojištění: Popis systému.

tedy smlouvy, které byly uzavřeny před tímto datem jsou uzavřeny na penzijní připojištění a ty, které byly uzavřeny od roku 2013 jsou pak podle pravidel doplňkového penzijního spoření.

Jak již bylo naznačeno, účast v tomto systému je čistě dobrovolná. Penzijní připojištění vzniklo v roce 1994 jako prostředek, jak si občané mohou dlouhodobě, a hlavně bezpečně ukládat své finanční prostředky k zabezpečení na stáří.¹¹⁰

Penzijní připojištění bylo v roce 2013 nahrazeno doplňkovým penzijním spořením, ale nebylo kompletně zrušeno. Lidé, kteří uzavřeli smlouvu s penzijní společností před rokem 2013 stále mohou v tomto typu spořit. Ve stejném roce pouze naspořené úspory přešly z penzijního fondu na fond transformovaný, tento proces je pak popsán v zákoně o doplňkovém penzijním spoření, patří tedy pod název doplňkové penzijní spoření.¹¹¹

Typickou vlastností pro transformované fondy je garance nezáporného zhodnocení. To znamená, že hodnota naspořených prostředků nesmí být nižší než finanční prostředky, které byly vloženy. Z toho vyplývá určitá jistota pro účastníky, ale zároveň je tím silně omezen způsob investování.¹¹²

Z penzijního připojištění lze vyplácet:¹¹³

- výsluhovou penzi – po 15 letech spoření je možné vybrat polovinu naspořené částky,¹¹⁴
- doživotní pravidelná výplatu – týká se starobních a invalidních důchodů,
- pozůstalostní penzi – je vyplácena osobě nebo osobám, které účastník určil ve smlouvě,¹¹⁵
- jednorázové vyrovnání – jedná se o jednorázovou výplatu celé naspořené částky místo postupného vyplácení,
- odbytné – vyplácí se zejména v případě, že účastník ukončí smlouvu předčasně. Pro výplatu je nutné, aby účastník spořil alespoň

¹¹⁰ Asociace penzijních společností (apfcr.cz). *Penzijní produkty: Penzijní připojištění*.

¹¹¹ Část třináctá zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření.

¹¹² Proč se finančně vzdělávat? (psfv.cz). *Penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření*.

¹¹³ Hlava pátá (nároky z penzijního připojištění) zákona č. 42/1994 Sb.

¹¹⁴ Duchody-duchodci.cz Doplňkové penzijní spoření – penzijní připojištění.

¹¹⁵ § 21 zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením.

12 kalendářních měsíců. Je mu pak vyplacena částka v hodnotě jeho příspěvků a vzniklých výnosů, naopak je snížena o případné státní příspěvky a daňové úlevy.

DPS jako produkt vznikl roku 2013, vstup do systému je dobrovolný, účastník zde spoří do tzv. účastnických fondů, které jsou pod správou penzijních společností. Každý si může vybrat z nabídky několika investičních strategií a tuto strategii má nárok jednou ročně zdarma měnit. Odvíjí se od míry výnosu, která je promítnuta do rizikovosti investice, čím je spořicí strategie rizikovější, tím může být výnosnější. Penzijní společnosti mohou nabízet investiční strategie podle svého uvážení, pouze mají zákonem uloženo, že musí mít ve své nabídce také konzervativní účastnický fond. Na rozdíl od důchodového připojištění, u DPS nejsou garantovány nezáporné výnosy. Tedy účastník může naspořit nakonec méně, než do účastnického fondu vložil. Naopak ale možnost výběru účastnického fondu dává příležitost naspořit finanční prostředky, které vklady převyší.¹¹⁶

Od roku 2016 je umožněn vstup do DPS již od narození, v tom případě pak za nezletilé dítě uzavírá smlouvu zákonný zástupce. Není možné na příspěvky uplatnit daňový odpočet a jestliže se do fondu spořilo alespoň 120 měsíců, pak lze po dovršení plnoletosti dítěte možné vybrat jednu třetinu naspořených úspor (tzv. částečné odbytné). Z této částky je však nutné vrátit případné státní příspěvky.¹¹⁷

Podle části třetí zákona o doplňkovém penzijním spoření (zákon č. 427/2011 Sb.) je možné naspořené peníze, po splnění náležitých podmínek, využít na výplatu následujících dávek:

- *starobní penze na určenou dobu,*
- *invalidní penze na určenou dobu,*
- *jednorázové vyrovnání,*
- *odbytné,*
- *úhrada jednorázového pojistného pro doživotní penzi, nebo*

¹¹⁶ Proč se finančně vzdělávat? (psfv.cz). *Penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření.*

¹¹⁷ § 4 a § 5 zákona o doplňkovém penzijním spoření.

- *úhrada jednorázového pojistného pro penzi na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu.*

Kromě invalidního důchodu a odbytného je třeba splňovat určité podmínky pro nárok na výplatu těchto dávek. Základní podmínkou je dosažení 60 let věku účastníka pojištění a minimální doba pojištění 60 kalendářních měsíců s tím, že smlouva může být upravena i na delší spořicí dobu. Minimální doba spoření ale nesmí přesáhnout 120 kalendářních měsíců. U invalidní penze je pak podmínka pobírání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně z klasického důchodového pojištění a minimální délka spoření v DPS 36 kalendářních měsíců s tím, že konkrétní smlouva může mít opět jinou minimální hranici. Podle zákona ale nesmí přesahovat 120 kal. měsíců. K výplatě odbytného dochází v případě, že je ukončena smlouva a doba spoření trvala nejméně 24 měsíců a pokud účastník své prostředky nepřevádí k jiné penzijní společnosti.¹¹⁸

Další možností, kterou může klient DPS využít, je tzv. **předdůchod**. Možnost předdůchodu byla zavedena především pro usnadnění případných problémů, které mohou vzniknout v blízkých letech před dosažením důchodového věku, kdy je pro tyto osoby často složitější situace na trhu práce. Tato možnost předdůchodu přináší několik důležitých výhod. Předně doba pobírání předdůchodu neovlivňuje starobní důchod (I. pilíř). Tato doba se počítá jako vyloučená. Dále má účastník statut státního pojištěnce, stát za něj platí zdravotní pojištění. I pro tuto možnost ale platí jisté podmínky:

- je nutné spořit v rámci DPS alespoň 5 let,
- účastník musí být ve věku maximálně o 5 let nižším, než je jeho důchodový věk potřebný pro nárok na starobní důchod vyplácený z I. pilíře,
- musí mít naspořenou takovou částku, při které případné měsíční splátky penze dosahují výše minimálně 30 % průměrné mzdy a dávky z předdůchodu budou vypláceny minimálně po dobu dvou let nepřetržitě – na dva roky předdůchodu tato částka pro rok 2018 činí 207 102 Kč.¹¹⁹

¹¹⁸ Část třetí zákona o doplňkovém penzijním spoření – nároky z doplňkového penzijního spoření.

¹¹⁹ Proč se finančně vzdělávat? (psfv.cz). *Penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření.*

4.3.2 Státní příspěvek a daňové zvýhodnění

Na III. pilíř (doplňkové penzijní spoření včetně penzijního připojištění) stát za určitých podmínek účastníkovi přispívá státním příspěvkem s cílem motivovat občany, aby do III. pilíře nově vstupovali a aby spořili co nejvyšší částku. Ze stejných důvodů pak stát poskytuje v určité situaci také daňové zvýhodnění.

Minimální měsíční vklad do DPS je 100 Kč, maximální hranice určena není. Z III. pilíře je možné vystoupit předčasně, ovšem pokud si uložené peníze účastník vybere dříve nebo za jiných podmínek, než které stanovuje smlouva, pak přijde o výhody, které účastníkům poskytuje stát a o tyto položky mu bude snížen výsledný zůstatek.¹²⁰

V následující tabulce je znázorněno, kolik a za jakých podmínek stát na DPS přispívá. Minimální měsíční vklad je tedy 100 Kč, při tomto a následujícím příspěvku stát žádný benefit neposkytuje. Je poskytován až do měsíčního vkladu 300 Kč a činí 90 Kč měsíčně. S každou další vloženou stokorunou je pak státní příspěvek navýšen o 20 Kč až do vkladu 1 000 Kč měsíčně. Od této výše je již státní příspěvek konstantní.

Tabulka č. 7: Příspěvky státu do III. pilíře důchodového systému

Příspěvek účastníka (Kč)	Příspěvek státu (Kč)
100	0
200	0
300	90
400	110
500	130
600	150
700	170
800	190
900	210
1 000 a více	230

Zdroj: Ministerstvo financí (psfv.cz): *Penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření*

¹²⁰ § 9 zákona o doplňkovém penzijním spoření;

Proč se finančně vzdělávat? (psfv.cz). *Penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření*.

Dalším zvýhodněním pro účastníky je možnost odpočtu vložených příspěvků ze základu daně z příjmů. Aby bylo slevu na dani možné uplatnit, je třeba naspořit ročně nad 12 000 Kč. Horní limit je v současné době 24 000 Kč. Tedy tuto výhodu je možné uplatit při ročním spoření nad 12 000 Kč a maximálně 36 000 Kč.¹²¹

Také zaměstnavatel může svým zaměstnancům přispívat na DPS. V tom případě má za určitých podmínek také nárok na daňovou podporu do výše 50 000 Kč.¹²²

Tabulka níže obsahuje jednoduché srovnání dvou pilířů, které u nás v současné době fungují. Je tak snadnější uvědomit si, jaké jsou mezi nimi základní rozdíly, které byly postupně zmíněny napříč celou kapitolou.

Tabulka č. 8: Srovnání I. a III. pilíře důchodového systému

<i>Kritéria</i>	<i>I. pilíř</i>	<i>III. pilíř</i>
Garance	ANO	NE
Účast osob	Povinná	Dobrovolná
Financování	Průběžné	Kapitálové
Vztah příspěvků a dávek	Dávkově	Příspěvkově
Výše dávek	Závislá na výši příjmů a počtu let zaměstnání	Na výši zaplacených příspěvků
Solidarita	Příjmová, generační, vnitrogenerační	NE
Správa systémů	Státní	Soukromý systém
Daňové zvýhodnění	NIC	Úleva na daních

Zdroj: Přednáška prof. Vojtěcha Krebse z 10. 10. 2017, vlastní zpracování

¹²¹ Aktuálně.cz: *Penzijní připojištění, státní příspěvek, změny.*

¹²² Příspěvky v roce 2018 (prispevky.cz): Příspěvek na penzijní připojištění pro rok 2018: až 230,– Kč měsíčně.

4.3.3 Současný stav III. pilíře

Je všeobecně známo, že nejen v ČR je problém s demografickým vývojem obyvatelstva, konkrétně s jejím stárnutím. Se současným systémem (PAYG), který se postaven na mezigenerační solidaritě.

Průměrný starobní důchod k 31. 12. 2017 činil 11 850 Kč. Z toho průměrný důchod mužů byl ve výši 13 076 Kč a průměrný důchod žen pak ve výši 10 758 Kč.¹²³

Tabulka č. 9: Přehled účastníků a naspořených prostředků ve III. pilíři v letech 2012-2017

	Počet účastníků	Celková výše naspořených prostředků
2017	4 452 007	413, 888 mld. Kč
2016	4 518 832	383, 033 mld. Kč
2015	4 708 943	352, 568 mld. Kč
2014	4 869 837	318, 645 mld. Kč
2013	5 043 163	282, 299 mld. Kč
2012	5 150 415	246, 594 mld. Kč

Zdroj: APS ČR (Čtvrtletní výsledky), vlastní zpracování

V tabulce č. 9 lze vidět počet účastníků doplňkového penzijního spoření¹²⁴ v rozmezí mezi lety 2012 až 2017 a celkovou výši naspořených prostředků těmito účastníky, a to vždy ke konci jednotlivého roku.

Z tabulky je vidět, že každým rokem počet účastníků klesá, až na rozdíl mezi lety 2016 a 2017 je to vždy o více než 100 000 osob. Je tedy patrné, že každým rokem III. pilíř více lidí opustí (jde do důchodu nebo vybere peníze ještě před důchodovým věkem), než kolik lidí do něj vstoupí.

Naproti tomu naspořené částky se zvyšují. Z toho lze vyvodit, že lidé vstupují sice méně a počet nových účastníků ani nepokryje ty, kteří odcházejí, ale zato spoří větší

¹²³ ČSSZ (cssz.cz.) Tiskové zprávy 2018: Důchod starobní, invalidní a pozůstalostní pobíralo na konci loňského roku 2,9 milionu lidí.

¹²⁴ Penzijní připojištění je v tomto případě bráno jako součást doplňkového penzijního spoření jako celého pilíře důchodového systému.

částky. Jenom mezi lety 2016 a 2017 byl přírůstek finančních prostředků více než 30 miliard korun.

Pokud bychom účastníky III. pilíře důchodového systému rozdělili na účastníky transformovaných fondů a účastníky účastnických fondů, pak se pohyb účastníků poněkud mění. Vzhledem k tomu, že do penzijního připojištění již od roku 2013 nelze vstupovat, pak účastníky od tohoto roku logicky pouze ubývají.

V roce 2012 ovšem vstoupilo do tohoto druhu spoření výrazně vyšší počet lidí, než tomu bylo do tohoto roku.¹²⁵ Tento jev lze vysvětlit tím, že mnoho občanů chtělo využít ještě tzv. “stará” pravidla, která pro tento stále fungující typ spoření fungují. Počet účastníků v doplňkovém penzijním spoření každým rokem stoupá. V posledním roce dokonce o něco více, než je běžné.¹²⁶

Tabulka č. 10: III. pilíř důchodového systému v číslech pro rok 2017

Doplňkové penzijní spoření na konci roku 2017	
<i>Jednotlivý ukazatel</i>	<i>Jednotky</i>
Dětské DPS	26 787 smluv
Roční přírůstek účastníků	220 841 účastníků
Příspěvky zaměstnavatele	158 588 účastníků
Průměrná výše měsíčního příspěvku zaměstnavatele	885 Kč
Průměrná výše měsíčního příspěvku účastníka	645 Kč

Zdroj: APS ČR, vlastní úprava

Tabulka č. 10 ukazuje základní data, která přímo souvisí s doplňkovým penzijním spořením. Na konci roku 2017 bylo v rámci dětského DPS celkem 26 787 smluv. Ze 4 452 007 účastníků, které evidovala Asociace penzijních společností ČR, dostávalo 3,56 % účastníků příspěvek od zaměstnavatele. Tento příspěvek v průměru činil měsíčně 885 Kč. Průměrný příspěvek jednotlivých účastníků pak byl ve výši 645 Kč.

¹²⁵ MF ČR (mfcz). *Základní ukazatele vývoje penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření k 31.12.2017 včetně Komentáře.*

¹²⁶ MF ČR (mfcz). *Základní ukazatele vývoje penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření k 31.12.2017 včetně Komentáře.*

Pro hrubou představu. Na konci dubna roku 2017 bylo v České republice 10 553 938¹²⁷ obyvatel. K tomuto datu bylo 8 031 546 ekonomicky aktivních obyvatel¹²⁸ (osoby ve věku 15-64 let). Ke konci prvního kvartálu minulého roku bylo v DPS 4 503 534 účastníků¹²⁹.

Typický účastník III. pilíře

V prezentaci pro tiskovou konferenci Asociace penzijních společností ČR v březnu roku 2017 je podle statistických údajů vytvořen prototyp typického účastníka III. pilíře.

Tím je žena ve věku 47 let, která vkládá měsíční úložku ve výši 651 Kč. Spoří již 97 měsíců¹³⁰ a za tu dobu má naspořeno celkem 77 000 Kč.

4.4 Valorizace důchodů

Starobní důchod se každému jedinci vypočítá v roce jeho odchodu do důchodu. Ovšem ceny se neustále vyvíjí, probíhá inflace, mění se hospodářské ukazatele a ekonomika je neustále v pohybu. Navíc většina důchodců svůj důchod pobírá mnoho let. Bez upravování jejich důchodů by pak reálná hodnota byla na úplně jiné úrovni než v době, kdy do starobního důchodu vstupovali. Samozřejmě upravování důchodů se týká pouze dávek, které poskytuje stát, tedy těch, které vyplývají z důchodového pojištění. Systém valorizace pak ovlivňuje veškeré zákonem stanovené dávky sociálních událostí, které spadají do penzijního spoření.

Nyní k tomu, co to vůbec valorizace je. Tento pojem je velmi všeobecný, byly vybrány dvě definice, které se vztahují přímo na starobní důchody.

„Dle online slovníku sociálního zabezpečení je valorizace zvyšování v minulosti přiznaných důchodů s cílem kompenzovat důchodcům růst cen a mezd.“

„Podle Krebse (2015, str. 209) je pak cílem valorizace udržování reálné hodnoty nových důchodů na průměrné výši, postupné snižování rozdílů mezi úrovní důchodů novodůchodců a starodůchodců a dorovnávání reálné hodnoty důchodů starodůchodců.“

¹²⁷ Population.City. Česká republika – populace [online].

¹²⁸ ČSÚ (czso.cz). Míry zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity: duben 2017.

¹²⁹ APS ČR (apfcr.cz). Čtvrtletní výsledky – 2017 – čtvrtý kvartál.

¹³⁰ Jestliže účastník ve 47 letech spoří 97 měsíců, pak smlouvu uzavřel před 8 lety, tedy ve věku 39 let.

4.4.1 Vývoj systému valorizace starobních důchodů

Stejně jako důchodové pojištění jako takové prošlo v průběhu let několika změnami, tak i valorizace, která tyto dávky doprovází, si prošla vlastním vývojem.

Před samotným zákonem o důchodovém pojištění byla valorizace uskutečňována vždy na základě zvláštního zákona a byla zde určena minimální hranice výše částky, která upravovala dávky. Ale výše maximální hranice nebyla, tedy vláda mohla navyšovat důchody dle svého uvážení pouze s ohledem na předepsané minimum.¹³¹ S příchodem zákona o důchodovém pojištění (s účinností od 1. 1. 1996) již zvyšování důchodů bylo zahrnuto v zákoně a rozhodnutí o výši valorizace prováděla vláda. Podmínka pro uskutečnění zvýšení důchodů byl 5% růst indexu spotřebitelských cen. Dále se bral ohled na růst reálných mezd, kde se zohledňovala jedna třetina tohoto růstu za uplynulé dva roky.¹³² O dva roky později se pak začalo brát v potaz pouze 70 % růstu cen. V roce 2003 došlo k určení pravidelného termínu valorizace a od roku 2011 pak kompetence určování výše valorizace byla odebrána vládě a přenesla se na Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Od stejného roku se pak změnilo zvyšování základní výměry a to na 9 % průměrné mzdy a opět se do výpočtu navýšení důchodů započítávalo 100 % růstu indexu spotřebitelských cen. V období mezi lety 2013 a 2015 se pak z úsporných důvodů opět změnila část růstu indexu spotřebitelských cen, která se brala v úvahu při výpočtu zvyšování důchodů.¹³³

V současné době je zvyšování důchodů upraveno v § 67 zákona o důchodovém pojištění. Zvyšování důchodů se provádí v souvislosti s růstem indexu spotřebitelských cen a s růstem mezd.

Výše starobního důchodu se skládá ze dvou složek. Těmi jsou základní a procentní výměra. Valorizace starobních důchodů se tedy provádí na základě změn základní výměry, procentní výměry nebo kombinací obou výměr zároveň.¹³⁴

- základní výměra – k valorizaci základní výměry dochází v tzv. pravidelném termínu. Navyšuje se do takové částky, aby základní výměra důchodu činila 9 % průměrné mzdy,

¹³¹ JAKEŠOVÁ, S. a URBÁNKOVÁ, S. *Důchodové pojištění: Valorizace důchodů*. 2016 [online].

¹³² KREBS, V. *Sociální politika*, str. 210. 2015

¹³³ JAKEŠOVÁ, S. a URBÁNKOVÁ, S. *Důchodové pojištění: Valorizace důchodů*. 2016 [online].

¹³⁴ naseduchody.cz. Valorizace důchodů 2018 – kalkulačka.

- procentní výměra – navyšování procentní výměry se uskutečňuje v rámci tzv. mimořádného termínu, a to v případě, že růst indexu spotřebitelských cen byl alespoň 5 %¹³⁵.

V zákoně o doplňkovém penzijním spoření je zajímavá výjimka pro občany, kteří dosáhli věku 100 let. Ode dne dovršení tohoto věku se každý měsíc procentní výměra důchodu zvyšuje o částku 2 000 Kč.¹³⁶ Pro představu, k 31. 12. 2016 bylo v České republice 695 lidí ve věku 100 let a více.¹³⁷ Ke konci roku 2017 pak pobíralo starobní důchod celkem 492 lidí (430 žen a 62 mužů), kterým bylo 100 a více let.¹³⁸

Tabulka č. 11: Valorizace starobních důchodů od roku 2008

Valorizace:	Právní předpis:	Zvýšení základní výměry o:	Zvýšení procentní výměry o:
od ledna 2008	256/2007 Sb.	130 Kč	3 %
od srpna 2008	211/2008 Sb.	470 Kč	-
od ledna 2009	363/2008 Sb.	-	4,4 %
od ledna 2011	281/2010 Sb.	60 Kč	3,9 %
od ledna 2012	286/2011 Sb.	40 Kč	1,6 %
od ledna 2013	324/2012 Sb.	60 Kč	0,9 %
od ledna 2014	296/2013 Sb.	10 Kč	0,4 %
od ledna 2015	208/2014 Sb.	60 Kč	1,6 %
od ledna 2016	244/2015 Sb.	40 Kč	-
od ledna 2017	325/2016 Sb.	110 Kč	2,2 %
od ledna 2018	343/2017 Sb.	150 Kč	3,5 %

Zdroj: naseduchody.cz

Tabulka č. 11 zobrazuje zvyšování důchodů od ledna roku 2008 až do valorizace, která je platná od začátku ledna tohoto roku. Jelikož valorizace starobních důchodů může být provedena buď jen v rámci základní výměry, procentní výměry nebo kombinací, je u každého roku zvyšování důchodů rozděleno právě podle těchto dvou druhů. Jak lze

¹³⁵ § 67 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

¹³⁶ § 67a zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

¹³⁷ ČSÚ (czso.cz). *Statistická ročenka České republiky – 2017*.

¹³⁸ Tiskové zprávy 2018: *Důchod od ČSSZ v prosinci obdrželo 492 sto a víceletých důchodců*. ČSSZ (cssz.cz).

v tabulce vidět, o určitou částku se státní penze navyšují každým rokem a výše těchto částek je velmi různorodá.

Ovšem i valorizace má své stinné stránky. Když se podíváme například do roku 2014, tak zjistíme, že v rámci základní výměry se důchody navyšovaly každému penzistovi o pouhých 10 Kč. V tomto případě daná osoba nepocítí žádnou výraznou změnu. Částka 10 Kč měsíčně finanční situaci nijak citelně nezlepší, ovšem administrativní náklady a obecně náklady na to, aby se každému těchto pár korun rozdělilo, jsou v tomto případě vyšší než samotná výše částky, o kterou se měsíční důchod navýší.

Na valorizaci se také projevuje efekt západky. Jeden rok je na tom ekonomika dobře, tedy rostou aspekty, které jsou pro valorizaci nutné a v případě, že si ekonomika nevede dobře, tak se důchody nesnižují. Jelikož je valorizace dána zákonem, státní důchody se navyšovat musí a pokud tyto peníze nestačí z důchodového pojištění, pak se potřebné prostředky doplácí ze státní pokladny. Celý důchodový systém je k tohoto důvodu již mnoho let v mínusu. Výjimkou se stal pouze minulý rok, kdy vznikl přebytek.

Při zvyšování důchodů a tvoření pravidel pro valorizaci je proto třeba zahrnout rozhodování všechny možné aspekty a důsledky, které mohou nastat.

5 Atraktivnost III. pilíře

Jak již bylo zmíněno výše, důchodový systém v ČR se skládá ze dvou pilířů – prvního a třetího. I. pilíř je povinné důchodové pojištění, které má ve své správě stát a III. pilíř, doplňkové penzijní spoření, které se dále skládá s penzijního připojištění, kde se spoří v transformovaných fondech, a doplňkového penzijního spoření, kde se spoří v účastnických fondech. III. pilíř spravují penzijní společnosti, které si také určují typy účastnických fondů, které se dělí podle rizikovosti neboli stupně možného výnosu.

5.1 Průzkumy atraktivnosti DPS

V této kapitole je uvedeno několik vybraných průzkumů, které byly provedeny na téma spoření na důchod v České republice. Každý z průzkumů zkoumá poněkud jiné skutečnosti, tím pádem z každého průzkumu lze vyvodit jiné závěry, které se následně napříč ostatními výzkumy doplňují.

Je také velmi těžké posoudit, co přesně definuje atraktivnost doplňkového penzijního spoření. Ale vzhledem k tomu, že lidí v tomto spořicímu systému stále ubývá, pak je možné předpokládat, že pro občany ČR není tento druh spoření atraktivní. Může být pro ně atraktivnější například jiný druh spoření nebo investování, případně si nespoří nijak.

5.1.1 Průzkum agentury STEM/MARK pro společnost Broker Trust

Průzkum si nechala zpracovat společnost Broker Trust od agentury STEM/MARK v roce 2017, zúčastnilo se 509 respondentů ve věku 15-59 let.¹³⁹

Podle tohoto průzkumu skoro 20 % Čechů se domnívá, že jejich starobní důchod bude činit 51-60 % jejich předchozích příjmů. Dokonce 16 % respondentů bylo přesvědčeno, že výše jejich starobního důchodu vypláceného z důchodového pojištění bude mezi 60 a 70 %.¹⁴⁰ Přitom v polovině roku 2017 dosahoval starobní důchod pouze 40 % hrubé průměrné mzdy.¹⁴¹

Výsledky a komentář k tomuto průzkumu byly zveřejněny také na serveru Novinky.cz, kde byla vytvořena malá anketa k článku. Otázka zněla, zda si lidé spoří individuálně na důchod. Nabízené možnosti byly v podobě ano/ne. Na tuto otázku odpovědělo 73,7 % čtenářů, že si spoří také individuálně na důchod a zbylých 26,3 % odpovědělo negativně. Ankety se zúčastnilo 3 243 osob.¹⁴² V tomto případě lze předpokládat jisté zkreslení v tom, že článek si přečetli čtenáři, které tato problematika zajímá, a tedy mají o ní nějaké povědomí, z čehož lze vyvodit, že si spíše spoří individuálně na důchod. Je tedy možné, že tato anketa bude mít o něco nižší vypovídací hodnotu.

5.1.2 Průzkum společnosti STEM/MARK, který si nechala zpracovat Asociace penzijních společností ČR

Výzkum se uskutečnil online, v dubnu roku 2017. Zúčastněnými bylo 509 osob, ve věku 15 až 65 let.¹⁴³

¹³⁹ Broker Trust (blog.brokertrust.cz). *Češi příliš spoléhají na stát. Myslí, že starobní a invalidní důchody jsou vyšší než ve skutečnosti.*

¹⁴⁰ Broker Trust (blog.brokertrust.cz). *Češi příliš spoléhají na stát. Myslí, že starobní a invalidní důchody jsou vyšší než ve skutečnosti.*

¹⁴¹ Vypočteno z průměrného starobního důchodu k 30. 6. 2017 podle tiskové zprávy ČSSZ z 24. 7. 2017 (cssz.cz) a průměrné hrubé mzdy 2. čtvrtletí roku 2017 podle Českého statistického úřadu (czso.cz).

¹⁴² BUŘÍNSKÁ, B. *Lidé příliš spoléhají na stát, skutečná výše důchodu je pak nemile zaskočí.* Novinky.cz.

¹⁴³ Asociace penzijních společností ČR (apfcr.cz). *Průzkum: Jak se lidé zabezpečují na stáří.*

Zajímavé na tomto průzkumu je, že 80 % dotázaných si myslí, že jim budoucí starobní důchod bude stačit pouze zčásti nebo dokonce vůbec. I přesto ale více než 40 % osob si na stáří nespoří. Jako důvod polovina respondentů uvedla špatnou finanční situaci a třetina nezájem o uvažování nad spořením na stáří. Následně polovina z těch, kteří si na stáří žádným způsobem nespoří, se chystá začít se spořením nejdříve kolem 40 roku.¹⁴⁴

Až dvě třetiny by o spoření na důchod uvažovaly v případě lepší osobní finanční situace, jednu třetinu potom větší zapojení státu či zaměstnavatele a zároveň 93 % respondentům vyhovuje nabídka penzijních produktů na současném trhu. Do III. pilíře pak spoří 85 % z těch, kteří uvedli, že si na penzi individuálně spoří. Přitom paradoxně pouze bezmála polovina všech dotázaných si je vědoma, že státní příspěvek lze získat od měsíční úložky 300 Kč. Necelá pětina je přesvědčena, že státní příspěvek je možné získat až od měsíčního vkladu 1 000 Kč. Více než polovina účastníků průzkumu pak považuje státní příspěvek za velmi důležitý.¹⁴⁵

Z tohoto průzkumu lze vyvodit, že lidé jsou se současnou nabídkou penzijních produktů spokojeni a pokud si na stáří spoří, tak často těchto produktů využívají, ale zároveň mají obecně malé povědomí o tom, jaké výhody a možnosti tyto produkty nabízejí. V tomto případě je tedy možné říci, že III. pilíř je pro občany ČR dostatečný, nicméně nejsou o něm dostatečně informováni. Mnoho lidí se také chystá začít spořit až ve věku vyšším, než je podle odborníků dostatečný pro začátek spoření, a to zejména s ohledem na to, jaká je průměrná výše měsíční úložky. Možné řešení malého množství spořicíh a zároveň s nimi nižších částek, které lidé spoří, by bylo pravděpodobně pouze zvýšení povědomí o tomto problému. Například různé formy reklam, propagačních akcí, upozorňování státních činitelů atd. Je také možné, že pokud by lidé dostatečně věděli o vážnosti finanční situace, která může v jejich důchodovém věku nastat, pak by byli i přes současné nižší finanční prostředky, ochotni alespoň nějakou částku měsíčně uspořit.

¹⁴⁴ Asociace penzijních společností ČR (apfcr.cz). *Průzkum: Jak se lidé zabezpečují na stáří.*

¹⁴⁵ Asociace penzijních společností ČR (apfcr.cz). *Průzkum: Jak se lidé zabezpečují na stáří.*

5.1.3 Průzkum agentury STEM/MARK pro MF Dnes

Průzkum byl uskutečněn v roce 2006, zúčastnilo se ho 509 respondentů ve věku 25 až 60 let. Výsledky byly zveřejněny v Mladé frontě Dnes 20. 02. 2016.¹⁴⁶

Průzkum byl zaměřen obecně na spoření občanů ČR na stáří. Podrobně je zobrazen v příloze č. 3. Drtivá většina dotázaných (více jak 80 %) se zde domnívá, že jim stát nezabezpečí dostatečnou životní úroveň v době pobírání starobní penze. Skoro polovina lidí je toho názoru, že pro zachování životní úrovně je potřeba si naspořit na 10 až 15 let po odchodu do důchodu. Další největší podíl jsou respondenti, kteří na stejnou otázku uvedli 15 až 20 let (26 % respondentů). Přitom v roce 2016 byla průměrná délka doby pobírání starobního důchodu 24 let, u mužů pak 19 let a u žen byla průměrná délka 27 let.¹⁴⁷

Na otázku, jak vysokou částku budou lidé potřebovat pro zajištění své životní úrovně, odpovědělo přibližně 40 % oslovených, že budou potřebovat 10 až 15 tisíc korun měsíčně a přibližně stejné procento pak uvedlo částku v rozmezí 15 až 20 tisíc korun.¹⁴⁸

Další zkoumanou položkou byla výše měsíční částky, kterou si lidé na penzi ukládají. Respondenti byli selektováni podle věku. Mladí lidé, ve věku 25 až 29 let, tvořili největší skupinu ve variantě žádného spoření a druhou nejčastější odpovědí této věkové skupiny byla měsíční úložka menší než 500 korun. Tedy mladí lidé povětšinou nespoří vůbec nebo jen minimální částku, přičemž v tomto věkovém rozhraní lze předpokládat, že většina dotázaných již ukončila studia, tedy vstoupili na trh práce.¹⁴⁹

Jak můžeme vidět v grafu č. 1¹⁵⁰, za nejvhodnější prostředek k zajištění na důchod lidé považují III. pilíř důchodového systému a nákup nemovitostí. Nicméně respondenti, kteří již nějaký z v grafu zmíněných prostředků využívají, nejčastěji spoří v rámci doplňkového penzijního spoření (56 %), běžného nebo spořicího účtu (48 %) a stavebního spoření (34 %). Kromě prvního zmíněného tedy lidé jednají jinak, než si myslí, že je nejvhodnější. Nákup nemovitostí, který je zde uveden jako druhý nejvhodnější, byl

¹⁴⁶ MF DNES. *Důchod? Proč bych spořil*. Elektronické vydání novin, str. 10, ročník XXVII/43.

¹⁴⁷ ČSSZ (cssz.cz). *Statistická ročenka z oblasti důchodového pojištění za rok 2016*. str. 17.

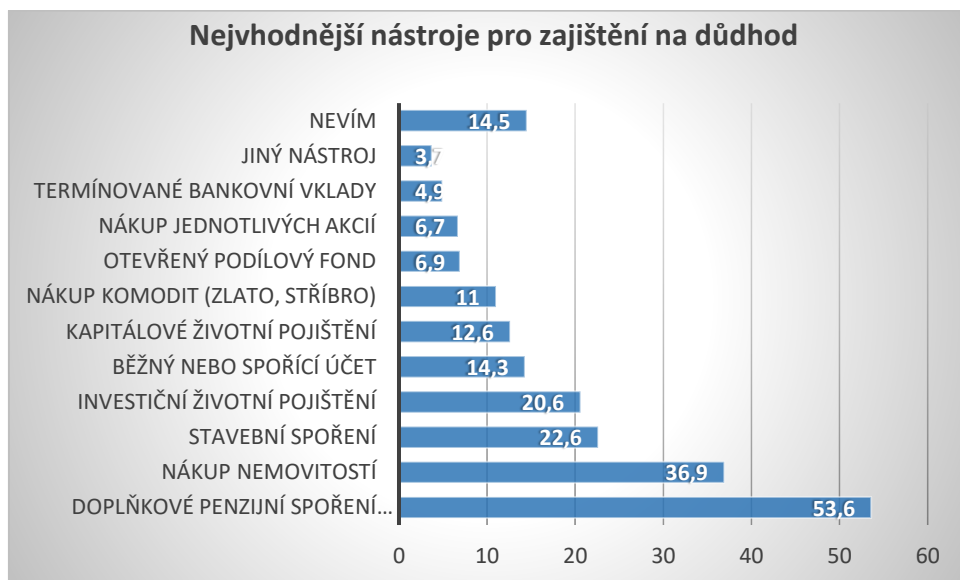
¹⁴⁸ ČSSZ (cssz.cz). *Statistická ročenka z oblasti důchodového pojištění za rok 2016*. str. 17.

¹⁴⁹ ČSSZ (cssz.cz). *Statistická ročenka z oblasti důchodového pojištění za rok 2016*. str. 17.

¹⁵⁰ Respondenti mohli vybrat maximálně tři nástroje.

v reálném spoření uveden až v polovině tabulky se necelými 13 %. Právým opakem je pak forma spoření v podobě běžného nebo spořicího účtu.

Graf č. 1: Seznam nevhodnějších nástrojů pro zajištění na důchod dle respondentů

Zdroj: Průzkum agentury STEM/MARK pro MF Dnes, vlastní úprava

Tato data z průzkumu se nyní pokusím aplikovat na reálném příkladu. Předpokládejme tedy ženu, která v současnosti odejde do důchodu. Průměrný starobní důchod u žen se pohybuje kolem 10 000 Kč. Dále předpokládejme, že bude důchod pobírat v průměrné délce 27 let. Řekněme, že její představy pro zachování životní úrovně v důchodu jsou někde ve středu nejčastějších odpovědí tohoto průzkumu, což je 15 000 Kč měsíčně. Starobní důchod bude pobírat ve výši 10 000 Kč, tedy zbylých 5 000 Kč by měla mít naspořeno individuálně. Tím pádem, aby po dobu 27 let mohla měsíčně dostávat mimo státem vypočítaný důchod pravidelně 5 000 Kč, je třeba, aby si během svého života naspořila 1 620 000 Kč. Vzhledem k tomu, že jako nevhodnější i jako nejpoužívanější způsob spoření si na stáří lidé uvedli doplňkové penzijní spoření, uvedu ho jako způsob spoření i v tomto případě.

Dále předpokládejme dobu individuálního spoření 35 let (to znamená, že si začala spořit ve svých 30 letech). Aby tedy dosáhla svého měsíčního přílepku v podobě 5 000 Kč, musela by po dobu těchto 30 let, během kterých si sama spořila na důchod, ukládat

měsíčně částku téměř 4 000 Kč. Ovšem současná průměrná měsíční úložka je pouze 645 Kč.

Nyní stejný příklad aplikujeme na průměrného muže. Výše průměrného důchodu dosahuje u mužů 13 076 Kč a doba pobírání důchodu je v průměru 19 let. Ostatní předpoklady mějme stejné jako u předchozího příkladu. Tudíž tento muž bude potřebovat pro zajištění svojí životní úrovně ke starobnímu důchodu navíc každý měsíc cca 1 900 Kč. Celková výše potřebných finančních prostředků naspořených individuálně činí 433 200 Kč. V tomto případě by bylo potřeba, aby po dobu 35 let spořil každý měsíc přibližně 1 000 Kč.

V tomto příkladu není zahrnut, v případě doplňkového penzijního spoření, příspěvek státu a další možné navýšení naspořené částky, jako je např. zhodnocení v účastnických fondech atd. Také se v této aplikaci nezapočítává žádná inflace.

Tento uvedený příklad nastiňuje současnou situaci, která je aktuální pro dnešní obyvatelstvo důchodového věku. Jak je ale známo, vzhledem k demografickému vývoji, který je popisován v kapitole Demografická situace v ČR (kapitola č. 5.4.), lze předpokládat, že státem poskytované penze budou stále nižší, a proto je důležité, aby lidé spořili stále více. Nyní je věk odchodu do důchodu zastropován na 65 let, ovšem předpokládá se, že se tato hranice bude navyšovat. Tím pádem bude delší doba, po kterou budou moci lidé spořit a kratší doba, kterou lidé stráví v důchodu, a to za předpokladu, že naděje dožití se bude zvyšovat pomalejším tempem než posun věku odchodu do důchodu. Nicméně starobní důchody v budoucnu nižší budou, takže i po přihlédnutí k jistým „polehčujícím“ okolnostem, je již současný stav individuálního zabezpečování na stáří pro většinu obyvatel nedostatečný.

5.1.4 Výzkum agentury Kantar TNS pro Českou televizi

Jedná se o nejnovější průzkum této práce a vzhledem k datu se jedná o velice nový průzkum obecně. Sběr dat probíhal od 10. do 29. března 2018. Průzkum se skládal z několika částí. Data byla sbírána pomocí technologie CATI¹⁵¹ a respondenty celého

¹⁵¹ Technologie CATI (Computer Assisted Telephone Interview) využívá náhodné generování mobilních telefonních čísel a pevných linek.

průzkumu byly osoby, které byly oprávněnými voliči v České republice a starší 18 let, v celkovém počtu 1 200 osob.¹⁵²

Výzkum se týkal zejména problematiky voleb, ale v závěru byli lidé dotazováni také na otázky související s penzí. Na věk odchodu do důchodu, spoření na důchod a příspěvek státu na důchod.¹⁵³

Na otázku, zda si lidé spoří na důchod¹⁵⁴ odpověděla kladně víc než polovina dotázaných. 23 % respondentů si žádným způsobem na penzi nespoří a hodlají se spoléhat pouze na důchod, který dostanou od státu. Méně, než jedna desetina zúčastněných odpověděla, že si v současné době sice individuálně nespoří, ale do budoucna to mají v plánu. Pokud jde o mladé lidi, pak osoby do 29 let častokrát odpovídaly, že na důchod nespoří, ovšem v případě studentů šlo pouze o dočasný stav, po dokončení školy se spořením chtějí začít. Zlom nastává kolem 44 roku. Průměrně od tohoto věku lidé začínají spořit větší částky (nad 800 Kč).¹⁵⁵

Další otázka se týkala motivace státu ke spoření občanů, zda si lidé myslí, že stát své občany motivuje dostatečně. V tomto případě byl zahrnut celý reprezentativní vzorek 600 respondentů. Pouze zhruba třetina lidí uvedla, že motivace ze strany státu je dostatečná. O opaku bylo přesvědčeno 63 % respondentů. Zajímavé je, že s rostoucím vzděláním roste přesvědčení o nedostatečné motivaci. Dalo by se tedy obecně říci, že lidé informovaní a orientující se v problematice důchodů a individuálního spoření (předpokládejme u osob vzdělaných), považují motivaci za nedostačující vidí další možnosti a alternativy, jak by bylo možné občanům III. pilíř zatraktivnit.

Pro zpracování této bakalářské práce byly k dispozici ještě další průzkumy, např. průzkum agentury NMS pro Golden Gate provedený v roce 2016 atd. Pro svou významnost ale byly vybrány pouze čtyři výzkumy, které jsou blíže popsány v podkapitolách 5.2.1 až 5.1.4.

¹⁵² Česká televize (ceskatelevize.cz). *Trendy Česka; březen 2018*.

¹⁵³ *Trendy Česka; březen 2018*. Česká televize (ceskatelevize.cz).

¹⁵⁴ Reprezentativní vzorek pro tuto otázku bylo 600 respondentů, z nichž odpovídalo 413, jelikož tato otázka nebyla položena důchodcům.

¹⁵⁵ *Trendy Česka; březen 2018*. Česká televize (ceskatelevize.cz).

5.2 Výsledky spoření u penzijních společností

Ve III. pilíři důchodového systému se spoří v rámci transformovaných fondů, v případě penzijního připojištění nebo účastnických fondů v případě doplňkového penzijního spoření jako produktu. Tyto fondy spravují penzijní společnosti a fondy. V současné době je v ČR osm základních penzijních společností, u kterých si každý z účastníků může libovolně vybrat konkrétní typ účastnického fondu, ve kterém chce spořit. Typy fondů se pak dělí na konzervativní, vyvážené a dynamické. Každý z nich podléhá jinému riziku a s větším rizikem je spjata možnost většího výnosu.

Pokud se ohlédneme za rokem 2017, pak si z hlediska výnosů vedly nejlépe dynamické fondy, jejich hodnocení je pohybovalo nejvíce mezi 5 až 9 procenty. Vyvážené fondy na tom se zhodnocením byly o něco hůře, ale i těm se povedlo překonat inflaci. Konzervativní fondy, které musí penzijní společnosti nabízet povinně, byly v minulém roce většinou v záporném zhodnocení. Z dlouhodobého hlediska ale vykazují také zisk.¹⁵⁶

5.3 Demografická situace v ČR

Demografický vývoj přímo souvisí se spořením mladých lidí na důchod, tím pádem také s atraktivností doplňkového penzijního spoření. Je třeba občany dostatečně informovat o tom, jak na tom demografický vývoj v ČR současně je a jaké jsou vyhlídky. Vzhledem k našemu penzijnímu systému PAYG, který je odkázán na odvedené daně v rámci penzijního pojištění, současných ekonomicky aktivních obyvatel, je třeba si uvědomit, že pokud nedojde k zásadní důchodové reformě, o které se prozatím pouze hovoří, pak budoucí důchody budou čím dál nižší.

Podle statistické ročenky ČSSZ z roku 2016 pobíralo celkem 1 788 185 lidí starobní sólo¹⁵⁷ důchod. Tento průměrný důchod pak byl 11 459 Kč, souhrnně za muže i ženy. Na tento důchod ale nedosáhlo přes 610 tisíc lidí. Dokonce přes 6 000 lidí pobíralo důchod do 3 000 Kč.

¹⁵⁶ APS ČR (apfcr.cz). *Aktuality: APS ČR zveřejnila výsledky účastnických fondů za minulý rok.*

¹⁵⁷ Sólo starobní důchod znamená, že je jedinci vyplácen pouze jeden důchod, v tomto případě pouze starobní důchod.

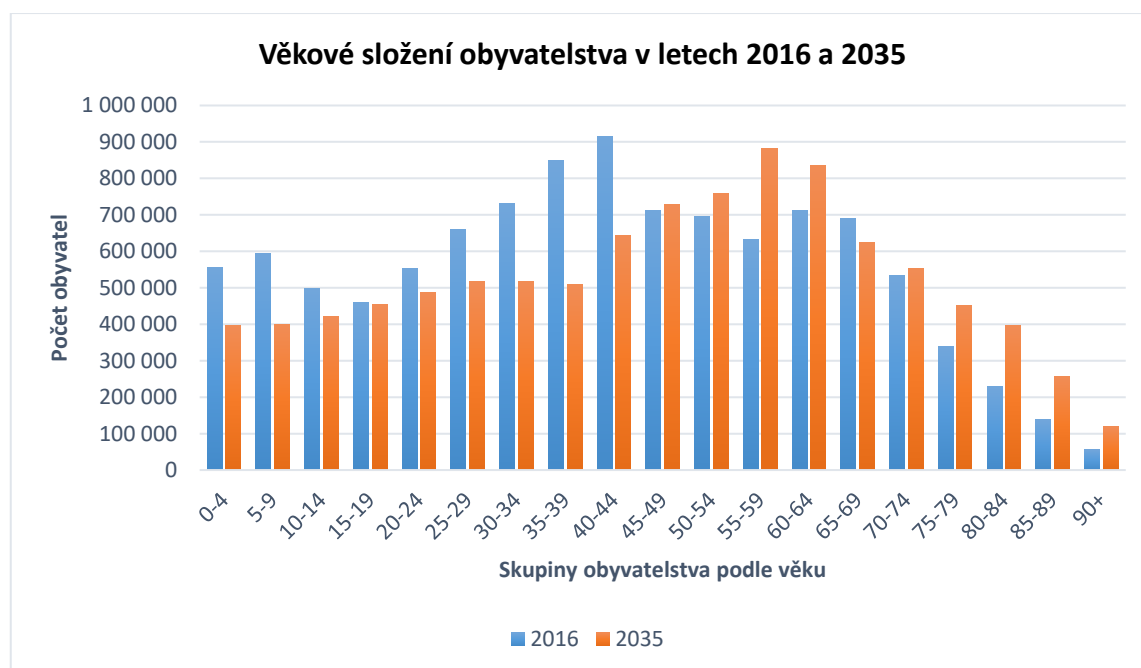
V následující tabulce č. 12 jsou zpracovány základní aktuální data, která jsou zmíněna napříč celou touto kapitolou. Z údajů v tabulce je patrné, že za rok 2017 byly výdaje na důchody nižší než jejich příjmy, což se stalo poprvé za několik let.

Tabulka č. 12: Vybraná aktuální data I. pilíře důchodového systému

Data k 31. 12. 2017	
Počet důchodců celkem	2 895 963
Počet starobních důchodů	2 403 933
Výdaje na důchody	přes 404 miliardy Kč
Příjmy důchodového pojištění	405,3 miliardy Kč
Průměrná výše starobního důchodu	11 850 Kč

Zdroj: ČSSZ (Tiskové zprávy 2018, vlastní úprava)

Graf č. 2: Věkové složení obyvatelstva v letech 2016 a 2035

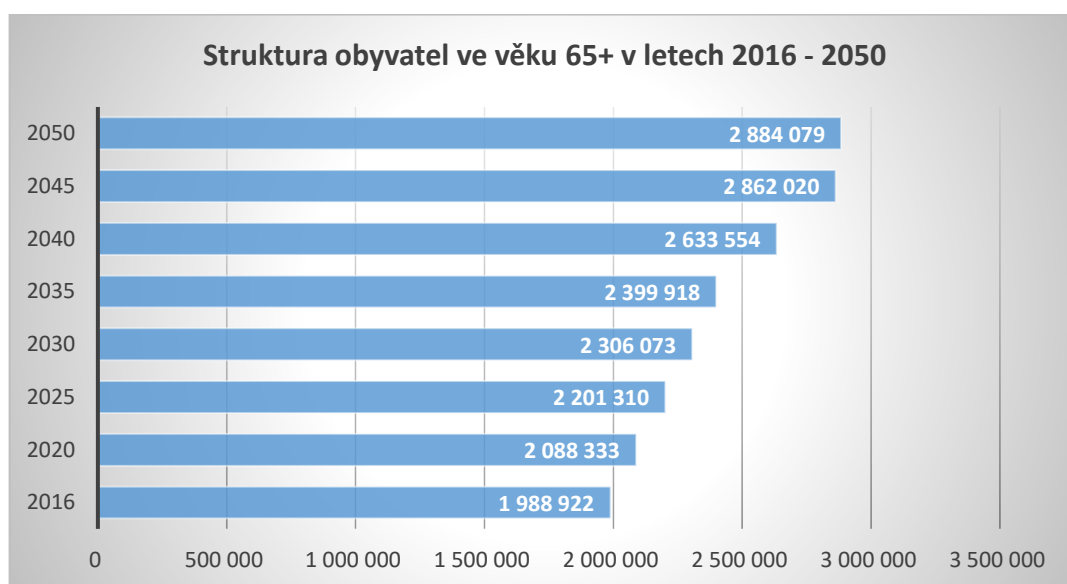
Zdroj: ČSÚ (Statistická ročenka ČR 2017, Populační prognóza ČR do roku 2050), vlastní výpočty a zpracování

Graf č. 2 ukazuje stav obyvatelstva podle věkové struktury za rok 2016 a předpoklad v roce 2035, který zveřejnil ČSÚ ve své ročence z roku 2017. V roce 2016 bylo v ČR nejvíce obyvatel ve věku 40 až 44 let. V roce 2035 se předpokládá, že největší část obyvatel bude zastoupena věkovou skupinou 55 až 59 let. Obyvatelstvo postupně stárne a v budoucnu bude více osob v důchodovém věku než těch ve věku ekonomicky

aktivním. Již z tohoto předpokladu je snadné předpokládat nemalé problémy do budoucna v rámci vyplácení důchodů, pokud bude budou i nadále vypláceny systémem PAYG.

V grafu níže je již znázorněn vývoj pouze osob ve věku 65 let a více za rok 2016 a opět pouze předpokladu situace v roce 2050. Z počátečních necelých dvou milionů osob se předpokládají v roce 2050 téměř tři miliony obyvatel v tomto věku. Důchodový systém bude do budoucna tímto vývojem velmi zatížen a bude stále aktuálnější a důležitější hledat další alternativy, které by mohly důstojně zajistit osoby v důchodovém věku. Je také velmi pravděpodobné, že v roce 2050 již nebude věk odchodu do důchodu 65 let, tedy ne všichni z očekávaných necelých tří milionů osob budou pobírat starobní důchod, ať už bude důchodový systém nastaven jakkoliv.

Graf č. 3: Vývoj struktury obyvatelstva ve věku 65+ mezi lety 2016 až 2050

Zdroj: ČSÚ (*Statistická ročenka ČR 2017, Populační prognóza ČR do roku 2050*), vlastní výpočty a zpracování

Dnes se již téměř všichni odborníci shodují na tom, že starobní důchod poskytovaný státem pomocí penzijního pojištění není ve většině případů v takové výši, aby byl plně dostačující pro život v penzi. Tato skutečnost se bude časem nadále zhoršovat a za pár let již starobní důchod bude mít podobu finančního minima, které bude fungovat podobně jako sociální záchraná sít' a bude pokrývat jen to nejnnutnější. Proto je čím dál tím více potřeba, aby si občané spořili na důchod také jiným způsobem. Lidé ovšem zatím takové tendence nemají. Dokonce generace milénia vykazuje obecně malou

míru úspor, ať už se jedná o úspory na penzi nebo např. běžné preventivní úspory na mimořádné události atd.¹⁵⁸

6 Metodologie výzkumu

Při jakémkoliv druhu výzkumu je důležité nastavit si tu nejideálnější metodologii tak, aby zkoumaný jev byl co nejlépe vystižen a změřen. Je třeba si upřesnit, co přesně chceme zkoumat, jakou podobu informací potřebujeme získat a na základě toho se správně rozhodnout, kterou z metod je pro sběr dat je nejvhodnější využít. Nejznámějšími výzkumnými metodami jsou:¹⁵⁹

- pozorování
- dotazování
- škálování
- interview
- experiment

V této práci byla pro sběr dat využita metoda dotazování, konkrétně forma dotazníku.

6.1 Dotazování

Dotazování může probíhat pomocí písemného či osobního dotazování. Písemné dotazování probíhá formou dotazníku a osobní může probíhat buď řízeným rozhovorem nebo telefonickým dotazováním.¹⁶⁰

Osobní dotazování je častokrát časově velmi náročné a dotazování pod vlivem osobního kontaktu často mají tendenci své odpovědi zkreslovat. Tento problém částečně odpadá s volbou telefonického dotazování.

6.1.1 Dotazník

Dotazník je velmi často používaná metoda při sběru primárního kvantitativního výzkumu. Sběr dat je finančně i časově poměrně nenáročný. Výhodou dotazníku je anonymita respondentů. Velice důležité je správná formulace otázek. V dnešní době

¹⁵⁸ LAVAUGHN M, Henry. *Are Young People Becoming More Risk Averse? An Analysis of Factors Contributing to the Rise in Precautionary Savings Among Young Adults*. 2017

¹⁵⁹ GAVORA, P. *Elektronická učebnica pedagogického výskumu – Výskumné metódy*. 2010

¹⁶⁰ LINDEROVÁ, I, SCHOLZ, P a MUNDUCH, M. *Úvod do metodiky výzkumu*, str. 49. 2016

probíhá dotazování formou dotazníku často v elektronické podobě, tedy respondent se osobně nesetká s tazatelem a ten v případě nesrozumitelnosti nebo nepochopení otázky nemůže reagovat.¹⁶¹

Při jeho tvorbě je tedy potřeba klást důraz na správné sestavení. Otázky by měly být jednoznačné a srozumitelné. Dále by neměly být používány sugestivní otázky, které by respondenta mohly nasměrovat určité odpovědi. Nejvhodnějším vyplňováním je kroužkování nebo křížkování odpovědí. Samotné otázky by měly být formulované co nejkonkrétněji, tím spíše bude konkrétní a jasná také odpověď.¹⁶²

Podle Foreta (2012, str. 47), lze obecná doporučení pro sestavování dotazníku shrnout do následujících bodů:

1. *úspornost dotazníku,*
2. *snadnost orientace a vyplnění,*
3. *celková promyšlenost jeho koncepce,*
4. *na první pohled patrná zajímavost a přitažlivost.*

Druhy otázek

Otázky se obecně dělí na tři skupiny:¹⁶³

- otevřené – dotazovaný nemá na výběr žádné možnosti odpovědi. Je veden k vlastní odpovědi. Díky tomu lze obsáhnout větší okruh odpovědí. Respondent má svobodnou volbu odpovědi, která může poukázat na něco, co samotný výzkumník neví nebo by mohl v případě nabízených odpovědí opomenout. Otevřené otázky ale také, díky volné možnosti odpovědi, ztěžují vyhodnocování dotazníku,
- uzavřené – nabízejí respondentovi několik variant odpovědí, z nichž si musí vždy minimálně jednu vybrat. Tím se sice zrychluje jak vyplňování, tak následné hodnocení dotazníku, ale zároveň to dotazované omezuje, a ne vždy se zcela ztotožní s nabízenými odpověďmi. Výhodou pak je možnost nasměrovat respondenty k odpovědím, o které se tazatel nejvíce zajímá,

¹⁶¹ LINDEROVÁ, I, SCHOLZ, P a MUNDUCH, M. *Úvod do metodiky výzkumu*. 2016

¹⁶² FORET, M. *Marketingový průzkum – Poznáváme svoje zákazníky*. 2012

¹⁶³ FORET, M. *Marketingový průzkum – Poznáváme svoje zákazníky*. 2012

- kombinace otevřených a uzavřených otázek.

Etické zásady výzkumu

V případě výzkumu, který je postaven na spolupráci s lidmi, je důležité dodržovat etické zásady výzkumu. Oproti dob minulým, v dnešní době se již klade velký důraz na etickou stránku výzkumu. Pokud budou dodrženy etické zásady, pak bude chráněn jak dotazovaný, tak samotný tazatel.¹⁶⁴ Nejzákladnějšími etickými zásadami jsou:¹⁶⁵

- *dobrovolná účast subjektů ve výzkumu* – výzkumník nesmí žádným způsobem osoby do výzkumu nutit, účast musí být dobrovolná s možností kdykoliv z výzkumu odstoupit bez jakýchkoliv sankcí,
- *informování o výzkumu* – zkoumané osoby musí být dostatečně informované o obsahu, časové náročnosti a způsobu použití výsledků výzkumu,
- *poučený souhlas* – obsahuje základní údaje o výzkumníkovi,
- *neublížování* – během výzkumu nesmí dojít k žádné formě psychického ani fyzického ublížení zkoumaných osob,
- *požadování jen takových informací, které nejsou v rozporu s etikou* – výzkumník nesmí vnucovat zkoumaným osobám otázky, které by mohly vést ke společensky nevhodnému chování. Dále nesmí požadovat informace, které by byly v rozporu s platnými etickými normami,
- *zachování důvěrnosti informací o účastnících výzkumu* – výzkumník nesmí zveřejňovat osobní údaje, musí je tedy považovat za důvěrné,
- *korektní zpracování dat výzkumníkem* – výzkumník nesmí nijak ovlivňovat, upravovat a falšovat výsledky výzkumu.

7 Výsledky výzkumu

Vlastní výzkum byl prováděn formou dotazníkového šetření, konkrétně formou elektronických dotazníků. Zúčastnilo se ho 208 respondentů, pro které bylo věkové omezení 18–35 let. Dotazník byl uložen na internetovém portálu vyplnto.cz a byl přístupný mezi ostatními dotazníky k vyplnění. Přístup k němu měl tedy každý s připojením k internetu. Návaznost dotazníku byla 88,8 %.

¹⁶⁴ WALKER, I. *Výzkumné metody a statistika – Z pohledu psychologie*, str. 56. 2013

¹⁶⁵ GAVORA, P. *Elektronická učebnice pedagogického výzkumu – Etika ve výzkumné práci*. 2010

V úvodu dotazníku byl každý potencionální respondent obeznámen s účelem dotazování, základními informacemi o tazateli a poukázání na anonymitu každého ze zúčastněných. Celý dotazník je pak k dispozici v příloze (příloha č. 4).

7.1 Rozbor otázek

Dotazník byl sestavován záměrně jednoduše a přímočaře. Vzhledem k tématu, které není pro většinu lidí příliš zajímavé tak byla v jednoduchosti snaha předejít předčasnému ukončování dotazníku. V průměru respondentům trvalo vyplnění cca 2 minuty. Obsahoval celkem 20 otázek, otázky byly strukturované, respondent byl při zodpovězení některých otázek přeměrován na další podle toho, jakou zvolil odpověď. Většina otázek byla uzavřených, pouze doplňující otázky měly otevřenou formu. Otázky, které byly plně otevřené byly dobrovolné. Bylo tak učiněno se záměrem větší svobody respondentů a tom, zda chtějí nebo nechtějí uvést něco konkrétnějšího. Navíc lidé, kteří nemají příliš velké povědomí o problematice doplňkového penzijního spoření by často ani nemusely být schopni uvést relevantní odpovědi.

Prvních šest otázek bylo uzavřených s jasnými a přímými možnostmi odpovědi, které měli respondenty rozdělit do různých skupin podle pohlaví, věku, bydliště, příjmů a ekonomickému statutu. Tyto otázky se v dotazníku vyskytovaly z důvodu možnosti důkladnějšího zkoumání právě podle určitých skupin a snadnějšího pochopení důvodů, které vedly respondenty k dalším otázkám. Všechny tyto otázky byly povinné.

Od sedmé otázky již byli respondenti tázáni na problematiku DPS. Touto otázkou se dotazník rozvětvil podle druhu odpovědi, a to buď na následující osmou otázku nebo v případě záporné odpovědi na otázku devatenáctou. Tímto se respondenti rozdělili na dvě skupiny a následovaly již odlišné otázky. Následné otázky až do otázky číslo třináct včetně byly uzavřené, čtrnáctá otázka pak byla otevřená a dobrovolná. Otázka patnáctá obsahovala výběr z možností v podobě ano x ne, přičemž každá z odpovědí obsahovala další doplněk. Šestnáctá a sedmnáctá otázka pak obsahovala pouze dvě možnosti odpovědi, a to možnosti ano x ne.

Osmnáctá otázka pak byla unikátní kombinací uzavřené a otevřené otázky. Respondentům byla nabídnuta široká škála odpovědí, ale v případě, že se respondent s žádnou z možností neztotožní, měl možnost odpovědět podle svého. Touto otázkou skončilo dotazníkové šetření při kladné odpovědi v otázce sedm.

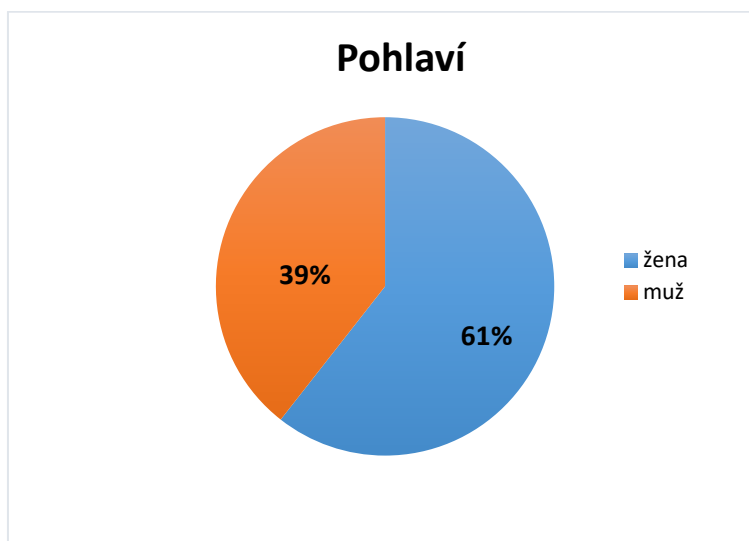
Devatenáctá a dvacátá otázka pak byla určena těm, kteří v otázce sedm odpověděli záporně. Devatenáctá otázka byla uzavřená a následně dvacátá bylo opět vyvozena z větvení.

7.2 Charakteristika výzkumného vzorku

První část průzkumu byla zaměřena na rozlišení respondentů podle různých otázek, jako např. pohlaví, věk, příjem atd. Toto rozdělení bylo nápomocné pro další analýzu dotazníku v jeho druhé části, která byla věnována rozboru atraktivnosti doplňkového penzijního spoření.

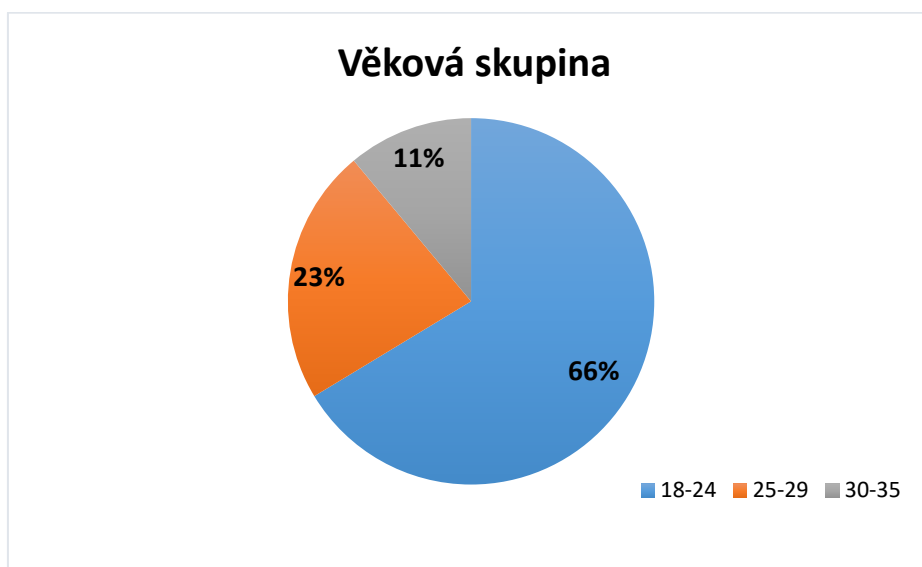
Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 208 lidí, z toho 126 žen a 82 mužů. Další rozlišení respondentů bylo podle tří věkových skupin, celkově byl dotazník určen pouze pro osoby ve věku 18 až 25 let. Respondentů ve věku 18-24 bylo celkem 138, v další věkové skupině 25-29 se dotazníku zúčastnilo 47 osob a poslední skupinu ve věku 30-35 tvořilo 23 osob.

Graf č. 4: Výzkumný vzorek dle pohlaví

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

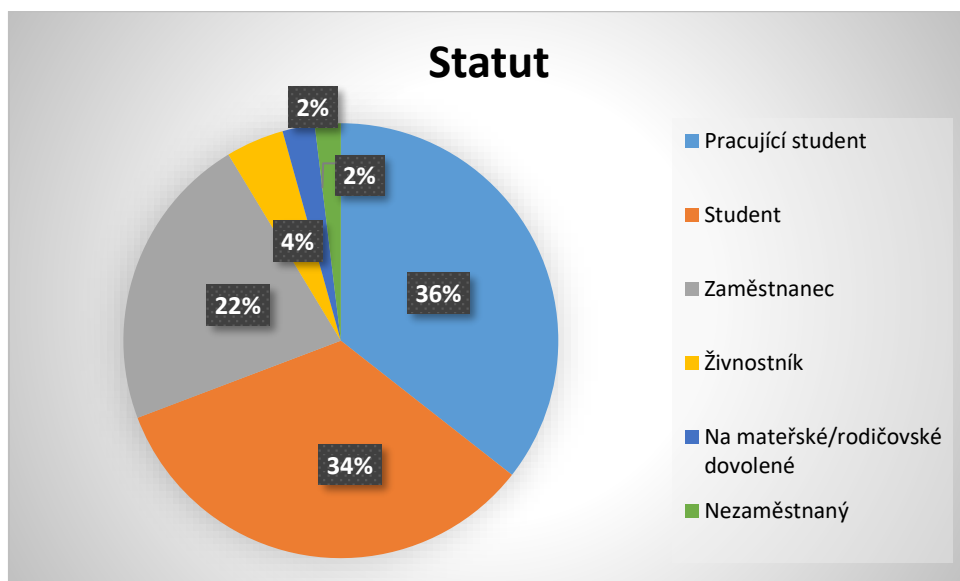
Graf č. 5: Výzkumný vzorek dle věkové kategorie

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

K dalšímu rozlišení dotazujících byla použita otázka ohledně statutu, jak je uvedeno v grafu č. 6. 70 % z nich uvedlo, že patří mezi studenty a pracující studenty, z 208 dotázaných to tedy představuje 144 osob. V zaměstnaneckém poměru pak pracuje 46 osob, 9 bylo živnostníků, 5 osob na mateřské nebo rodičovské dovolené a 4 nezaměstnaní.

Graf č. 6: Výzkumný vzorek dle statutu

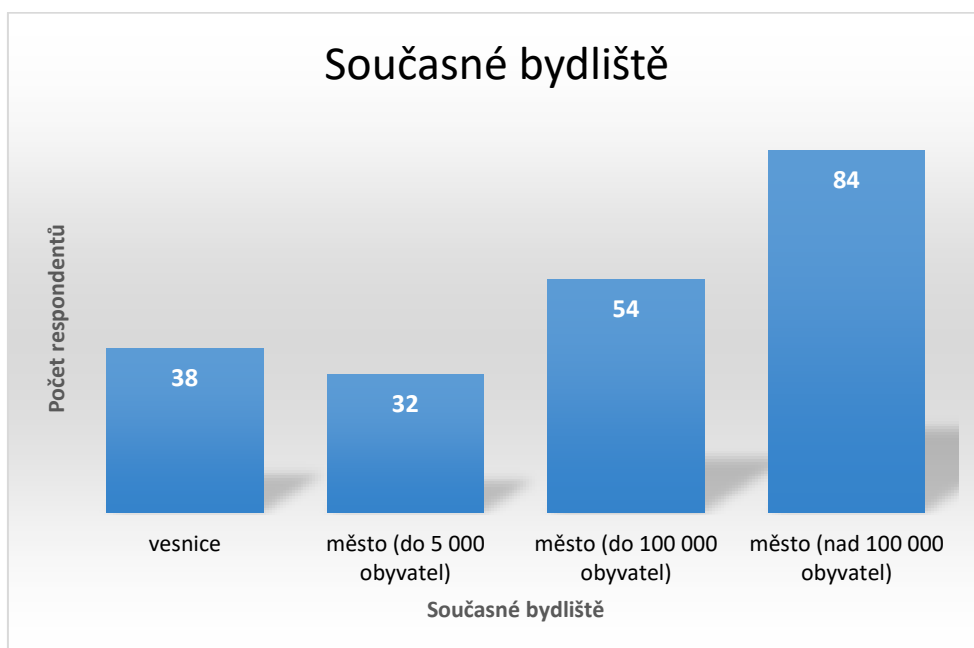

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Výrazně větší část dotazníků vyplnily osoby v první, nejmladší, věkové kategorii a zároveň více než polovina respondentů byli studenti nebo pracující studenti, jak je vidět na grafu č. 5. Proto tedy celkové výsledky výzkumu budou odrážet spíše situaci, která je v současné době mezi mladými studenty než mezi generací milénia obecně.

V případě určení místa, kde zkoumané osoby v současné době žijí již byly výsledky rozvrženy více rovnoměrně. Největší vzorek v době vyplnění dotazníku žil ve městě větším, než je 100 000 obyvatel, konkrétně 84 osob. Přes 30 % uvedlo vesnici či město do 5000 a zbytek pak město do 100 000. Tento dotaz byl položen z toho důvodu, aby bylo možné zkoumat, zda výsledky dotazníkového šetření je možné v obecné rovině rozlišit dle místa současného bydliště a zda tato skutečnost má na problematiku spoření na penzi pomocí DPS nějaký vliv. Zda existuje šance, že je zde nějaká souvislost, bude rozebráno později v kapitole 7.3 Analýza výsledků.

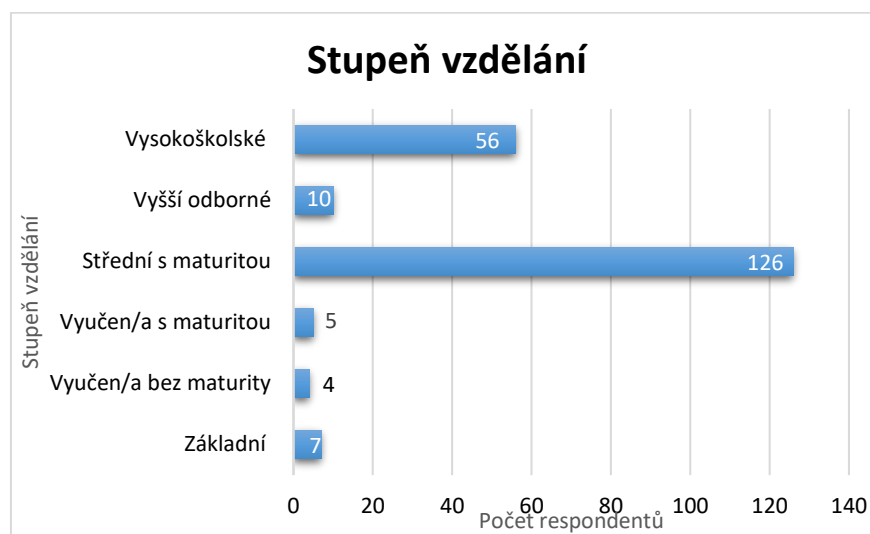
Graf č. 7: Výzkumný vzorek dle místa, kde dotazovaní v současné době žijí

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Předchozí průzkumy a studie ukázaly, že si častěji spoří na penzi lidé vzdělaní. Proto i v rámci tohoto výzkumu byla zvolena otázka týkající se nejvyššího dosaženého vzdělání, pro ověření, zda tato skutečnost platí i pro DPS a spoření mladých občanů. Vzhledem k tomu, že většina dotazovaných byli studenti, pak je evidentní, že nejčtenější nejvyšší dosažené vzdělání bylo střední s maturitou. Další nejpočetnější skupinou bylo vysokoškolské vzdělání a překvapivě nejmenší počet osob uvedlo „vyučen/na bez maturity“, o jednu odpověď více mělo základní vzdělání, jak je uvedeno v následujícím grafu.

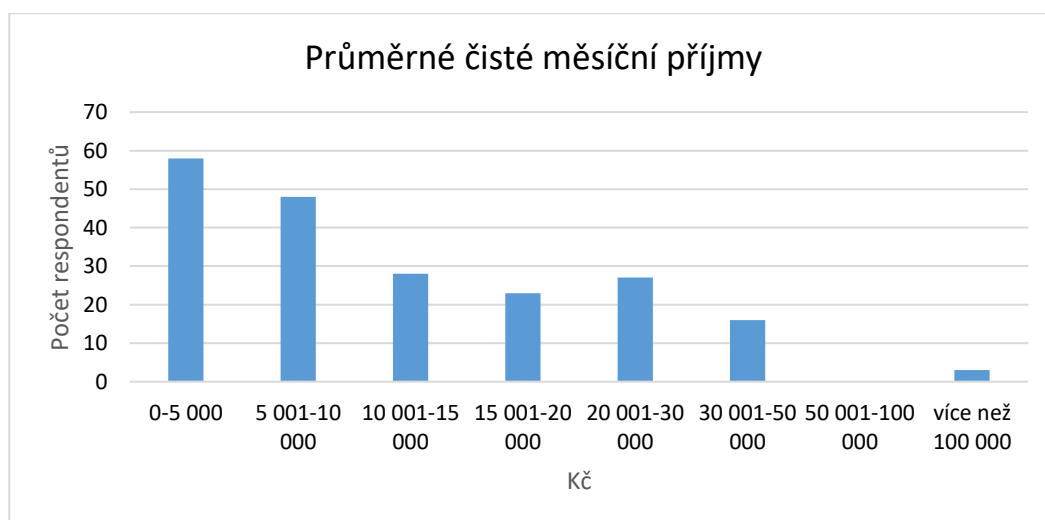
Graf č. 8: Výzkumný vzorek podle stupně vzdělání

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Jedním z hlavních ukazatelů, které mohou rozhodovat o tom, zda se občan rozhodne šetřit finanční prostředky na svou penzi, je příjem. Tato otázka byla pro respondenty nepovinná a bylo vytvořeno 8 možností v různém rozmezí. Respondent tímto způsobem není žádán o přesnou částku svého příjmu, ale může si vybrat jednu z nabízených možností. Cílem těchto rozmezí a nastavení dobrovolné možnosti odpovědět, bylo zabránit pocitu respondenta, že je otázka příliš osobní.

Graf č. 9: Výzkumný vzorek podle průměrných měsíčních příjmů

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

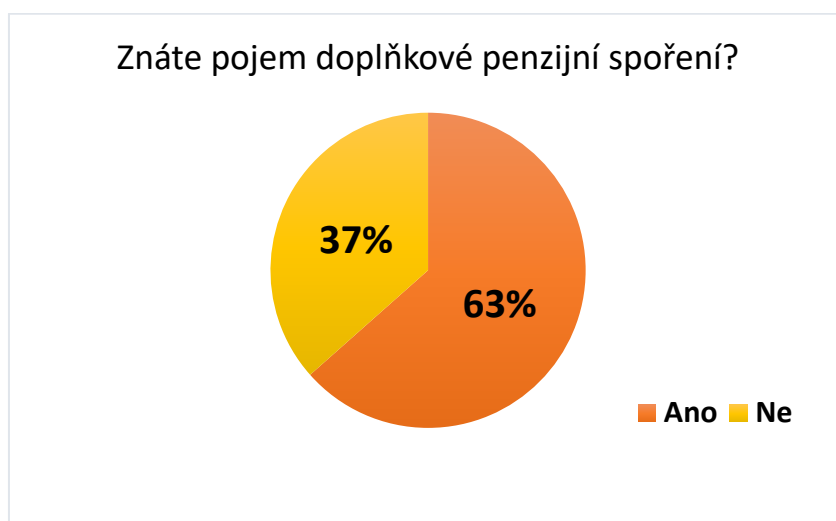
Z celkového počtu 208 respondentů se rozhodlo 5 osob na tuto otázku neodpovídat. Z 203 respondentů, kteří si jednu z nabízených možností vybrali téměř přesně 50 % osob uvedlo měsíční čisté příjmy do 10 000 tisíc. Tato skutečnost opět nepoukazuje na to, že generace milénia v ČR má velmi nízké měsíční příjmy, ale spíše na strukturu respondentů. Vzhledem k velkému počtu studentů jsou tyto výsledky zkreslené. Studenti často nepracují vůbec nebo jen minimálně za účelem si přivydělat jen malé finanční prostředky. Naproti tomu rozmezí mezi 50 001-100 000 Kč nevyplnil žádný z respondentů.

7.3 Analýza výsledků

V této části kapitoly bude analýza výsledků již zaměřena na otázky, které se přímo týkají DPS a aplikace charakteristiky výzkumného vzorku na výsledky této analýzy.

Úvodní otázka, která se soustředí na problematiku DPS na generaci milénia zněla, zda respondent zná pojem doplňkové penzijní spoření.

Graf č. 10: Povědomí respondentů o doplňkovém penzijním spoření

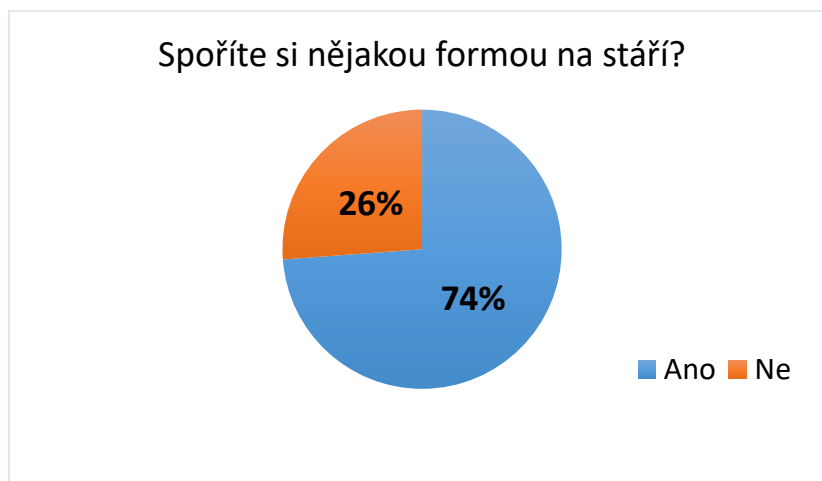
Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Jestliže respondent odpověděl ano, pak byl odkázán na otázku číslo osm a jestliže odpověděl ne, pak na otázku číslo devatenáct.

Pojem doplňkové penzijní spoření neznalo 36 % osob. Z těchto 76 respondentů 77 % si žádnou jinou formou na stáří nespoří. Tento pojem neznalo zhruba 70 % žen a 50 % mužů. Zajímavé je, že více jak polovina studentů uvedla, že tento pojem nezná,

ovšem pracujících studentů už tento fakt uvedla jen jedna třetina. Podobný efekt se vyskytl také v případě rozčlenění respondentů podle průměrných čistých měsíčních příjmů. Povědomí o DPS se zvyšovalo s vyššími příjmy.

Graf č. 11: Alternativní forma individuálního spoření na stáří

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Ti, kteří uvedli, že neznají pojem doplňkové penzijní spoření, ale nějakým jiným způsobem si spoří, byli následně dotázáni pomocí nepovinné otevřené otázky, jakou konkrétní jinou formou si na své stáří spoří. Zhruba polovina možnost vlastní odpovědi využila. Mezi odpověďmi se objevovalo spoření:

- důchodové spoření
- penzijní připojištění
- na účtu
- životní pojištění
- kryptoměny
- vlastní úspory
- důchodové pojištění

Zde se také projevuje fakt, že doplňkové penzijní spoření jako takové¹⁶⁶ obsahuje doplňkové penzijní spoření a penzijní připojištění s platností od roku 2013. Tedy samotný pojem je vcelku matoucí, jelikož se dá chápat dvěma různými způsoby. V této práci,

¹⁶⁶ Myšleno doplňkové penzijní spoření jako takové, upravené zákonem č. 427/2011 Sb, o doplňkovém penzijním spoření.

pokud není uvedeno jinak, je v případě doplňkového penzijního spoření myšlen obecně III. pilíř důchodového systému. Tedy v případě respondenta, který odpověděl, že nezná pojem DPS, ale spoří si formou penzijního připojištění, odpovídal v rozporu sám se sebou. Je tedy pravděpodobné, že má penzijní připojištění založené ještě z dob před změnami v roce 2013 a nemá povědomí o aktuálním dění v této oblasti. Také důchodové spoření jako takové (zrušený II. pilíř) již neexistuje.

Jedná se sice jen o velmi malý vzorek zkoumaných osob v rámci nepříliš velkého výzkumu, ale obecně vzato lze vyvodit, že generace milénia není příliš informovaná a neorientuje se v problematice důchodového systému a možnostech, které jsou k dispozici v rámci státem podporovaných možností spoření si na penzi.

Ostatní odpovědi nejsou ničím výjimečné či zajímavé, stále mnoho lidí spoří formou strádání finančních prostředků na účtu či ve formě vlastních úspor a to nejčastěji tzv. „do polštáře“. Bylo uvedeno také životní pojištění, které se ale obecně jako spoření na stáří nedoporučuje využívat. Nejzajímavější z odpovědí je pak spoření formou kryptoměn. Jedná se o velmi novou a v současné době do budoucna velmi nejistou oblast na finančním trhu. Tato odpověď byla uvedena sice jen jednou osobou, ale i tak to naznačuje modernější myšlení mladých lidí.

V dalších částech kapitoly se budu již zabývat pouze osobami, které v úvodní otázce týkající se již zkoumané problematiky odpověděli, že pojem DPS znají. To znamená, že následující vstupní počet respondentů bude činit 132 osob.

7.3.1 Osoby s uzavřeným DPS

U tohoto, již značně menšího vzorku, bylo dále zkoumáno, kolik z těchto osob má tento druh spoření uzavřený.

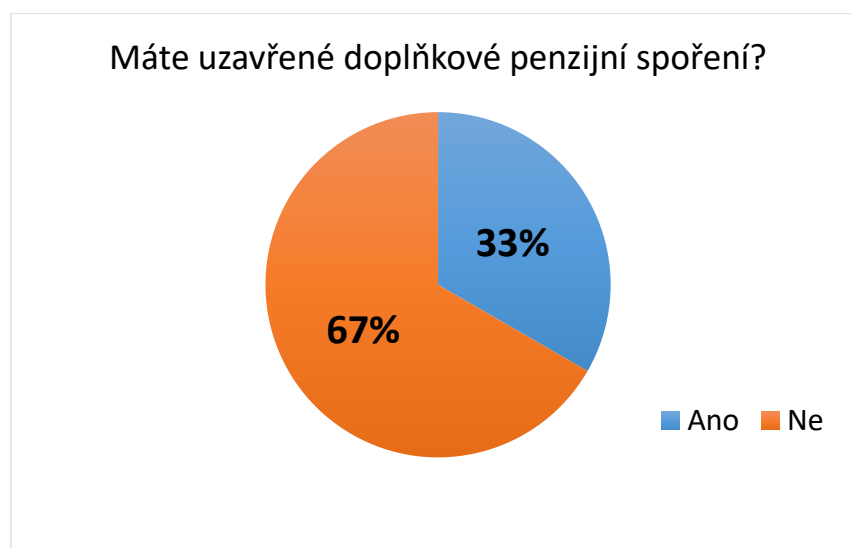
Graf č. 12 tuto situaci popisuje. Pouze 33 % z těch, kteří vůbec znají pojem DPS, mají tento druh spoření uzavřený. Z celkového počtu 208 respondentů, kterých dotazník vyplnilo, se jedná pouze o 45 osob. Tedy 21 % ze všech dotázaných má uzavřené doplňkové penzijní spoření.

Z těch, kteří odpověděli kladně na otázku, zda znají pojem DPS¹⁶⁷, má uzavřené toto spoření 66 % mužů a 39 % žen. První a poslední věková skupina měla větší

¹⁶⁷ Jedná se o 132 osob.

zastoupení v záporné odpovědi, u věkové skupiny 30-35 let má uzavřené toto spoření jedna třetina respondentů, ve skupině 18-24 let je to jedna čtvrtina. Pouze skupina ve věku 20-29 let měla větší zastoupení v kladné odpovědi. Z 32 osob, které jsou v této věkové kategorii, má DPS 19 osob. Opět je také velký rozdíl mezi studenty a pracujícími studenty. Pracující studenti se rozdělili skoro na dvě poloviny. Zaměstnanci a osoby na mateřské nebo rodičovské pak spíše v rámci DPS spoří, a naopak živnostníci téměř vůbec. Ohledně místa současného bydliště byl největší rozdíl u osob, které uvedli, že žijí na vesnici. V případě všech možností převažovala odpověď neuzavření doplňkového penzijního spoření, avšak u obyvatel vesnice rozdíl mezi odpověďmi ano a ne byl největší, s městem a vyšším počtem obyvatel se rozdíl mezi odpověďmi zmenšoval.

Graf č. 12: Četnost doplňkového penzijního spoření

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

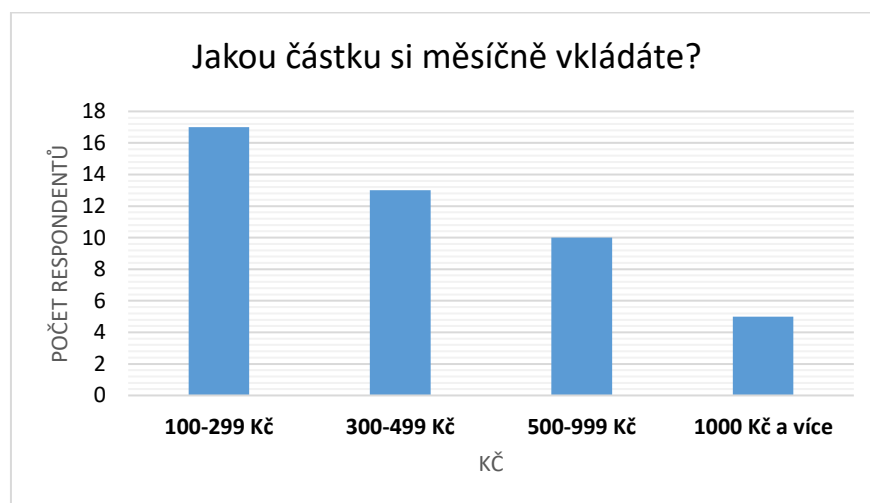
Další otázka byla zaměřena pouze na respondenty, kteří mají uzavřené DPS. Byli dotazováni, jak dlouho mají spoření uzavřené. Měli na výběr dvě možnosti, a to buď do 5 let nebo více než 5 let. Ti, kteří uvedli více než 5 let, tak tím pádem mají buď starý typ spoření čili penzijní připojištění, které prošlo v roce 2013 jistými změnami¹⁶⁸, nebo po roce 2013 převedli své spoření do produktu doplňkové penzijní spoření. Respondentů,

¹⁶⁸ Tyto změny jsou uvedeny výše v kapitole 4.3 Doplňkové penzijní spoření (III. pilíř).

kterí označili možnost do 5 let bylo více než 60 %. Zbytek pak označil možnost více jak 5 let.

Pozornost byla věnována také tomu, jak velkou měsíční úložku si účastníci spoření každý měsíc ukládají. Opět bylo k dispozici několik možností, jak lze vidět na následujícím grafu.

Graf č. 13: Výše měsíční úložky

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Jak je z grafu patrné, nejvíce osob spoří v rozmezí od 100 do 299 Kč. Vklad 100 Kč měsíčně je nejnižší částka, kterou je možné vložit. Nicméně od měsíční úložky 300 Kč vzniká nárok na státní příspěvek. Jako důvod, proč lidé měsíčně neukládají větší částku alespoň do takové výše, aby využili možnosti státního příspěvku, by se nabízela nevědomost toho, že stát nějaké příspěvky nabízí. Jelikož následovala otázka, zda respondent ví, jaký dostává od státu příspěvek a více než 85 % z nich odpovědělo ano, pak tuto možnost můžeme, minimálně v případě tohoto dotazníkového šetření, vyloučit. Tedy lidé spíše záměrně přispívají nejčastěji tak nízkou částku z jiného důvodu. Jelikož se jedná o finanční prostředky řádově ve stokorunách, pak lze u většiny vyloučit také finanční možnosti. Nabízí se tedy opět skutečnost, že lidé spíše nemají povědomí o výši příspěvku, který by byl pro zajištění na stáří dostatečný.

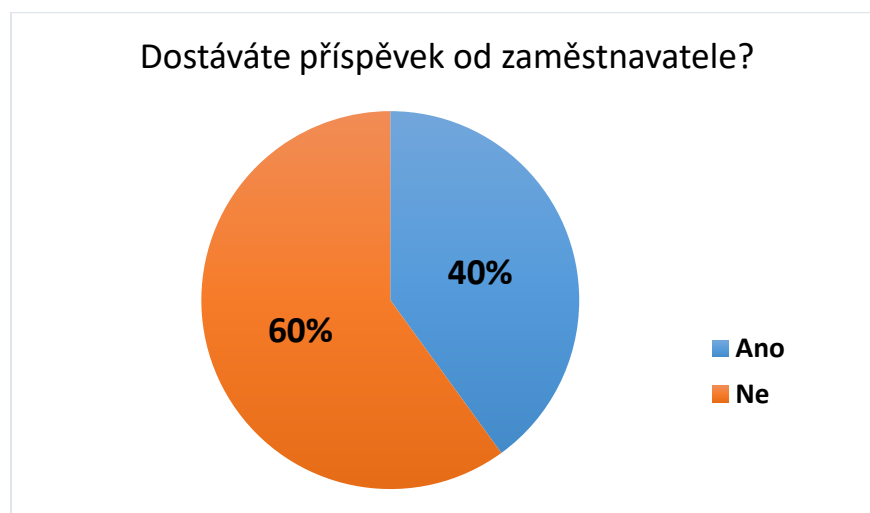
V tomto případě ženy nejčastěji vkládají měsíčně 300–499 Kč a muži pak 1000 Kč a více. Právě v možnosti 1000 Kč a více jsou muži zastoupeni z 84 %, ženy pak ve své nejčastější možnosti z 61 %.

Kromě možnosti státního příspěvku se může rozhodnout také každý zaměstnavatel, zda poskytne svým zaměstnancům jako benefit do III. pilíře příspěvek. Zde je analýza odpovědí poněkud složitější, jelikož otázka byla povinná, a ne všichni z respondentů jsou v zaměstnaneckém poměru. Ti, kteří nepracují v zaměstnaneckém poměru byli požádáni, aby označili odpověď Ne.

Příspěvek od zaměstnavatele dostává také několik pracujících studentů a osob na mateřské/rodičovské dovolené. Tato čísla jsou ale velmi nízká a jelikož u těchto skupin nelze odlišit, při záporné odpovědi, zda pracují jako zaměstnanci, a tudíž jim zaměstnavatel nepřispívá nebo pracují v jiném pracovním poměru a proto uvedli, že příspěvek nedostávají, budou v tomto popisu zohledněni jen ti, kteří spadají pod skupinu zaměstnanců. Výsledky jsou tedy s největší pravděpodobností lehce zkresleny na jednu nebo na druhou stranu, ale nejedná se o markantní rozdíl, který by ovlivňoval významně výsledky.

Na grafu č. 14 jsou tedy zobrazena pouze skupina zaměstnanců. Z této skupiny dostává příspěvek od zaměstnavatele 40 % a 60 % zaměstnavatel nepřispívá do III. pilíře důchodového systému.

Graf č. 14: Příspěvek od zaměstnavatele u zaměstnanců

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Zkoumáno bylo také, zda jsou časté, vedle účasti na doplňkovém penzijním spoření, další formy spoření na důchod. Na následujícím grafu jsou názorně zobrazeny odpovědi.

Graf č. 15: Alternativní forma spoření

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Tedy drtivá většina těch, kteří mají uzavřené DPS si již žádnou jinou formou nespoří. Největší skupinou obecně, která využívá více forem zajištění na stáří, jsou ti, kteří si v rámci DPS přispívají měsíčně 1000 Kč a více. V této skupině jsou respondenti ohledně dalších forem spoření rozdělení poměrově skoro na polovinu. Kdy jedna polovina spoří pouze v rámci DPS a druhá využívá i jiných možností. Z toho vyplývá, že čím méně lidé spoří v rámci DPS, tím méně se obecně zabezpečují za stáří.

Poměrově mezi odpověďmi i celkově početně jsou na tom lépe muži. S ohledem na věk pak čím starší respondenti, tím větší část z jejich věkové skupiny spoří i jinou formou.

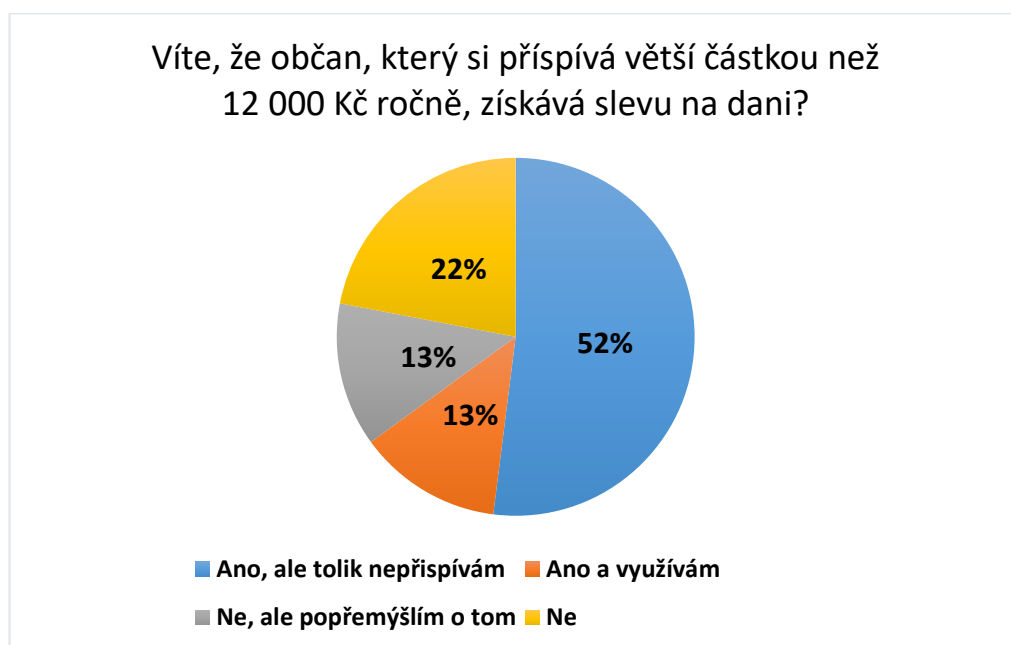
Ti, kteří si zároveň s doplňkovým penzijním spořením ukládají peníze na stáří také jinou formou, byli dále dotázáni pomocí otevřené a nepovinné otázky, o jakou konkrétní formu se jedná. Mezi uvedenými odpověďmi bylo např.:

- Investice do nemovitostí, dluhopisů
- Conseq fond
- Spořicí účet

Nejčastěji byly uváděny investice, a to buď obecně nebo konkrétní druhy investic, do nemovitostí, dluhopisů ale také pozemků.

Opět se potvrdilo, stejně jako u poskytování státního příspěvku, že lidé jsou většinou informováni o různých výhodách, které mají za úkol udělat III. pilíř důchodového systému zajímavější pro nové i stávající klienty a které mají motivovat k co nejvyšším měsíčním úločkám. V grafu č. 16 lze vidět procentuální rozložení jednotlivých odpovědí na otázku, zda respondenti vědí, že občan, který si přispívá větší částkou než 12 000 Kč ročně, získává slevu na dani. Možnosti odpovědí jsou zobrazeny v legendě grafu.

Graf č. 16: Státní zvýhodnění pro účastníky DPS

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

S tímto benefitem pro účastníky DPS je obeznámeno 65 % respondentů z těch, kteří mají spoření uzavřené. Sice se jedná o vysoké číslo, přesto by se dalo ze zásady věci spíše předpokládat, že ten, kdo má zřízený nějaký produkt, tak se informuje o všech možnostech, ať už je nakonec využije nebo ne.

Všichni respondenti, kteří v otázce ohledně výše měsíční úložky odpověděli, že přispívají 1 000 Kč a více, v této otázce vybrali odpověď: Ano a využívám. Tedy všichni by patřili do pomyslné skupiny měsíční úložky ve výši větší, než je 1 000 Kč.

7.3.2 Osoby s uzavřeným DPS

Nyní se přesuneme zpět k otázce číslo osm, ve které se respondenti rozdělili do dvou skupin. Do první skupiny patřili ti, kteří mají uzavřené DPS a těm se věnovala celá předchozí subkapitola. Tato část se bude věnovat pouze druhé skupině, tedy těm, kteří v době vyplňování dotazníku neměli uzavřené DPS.

Do této skupiny patří 88 osob. Tito zbývající respondenti byli následně dotázáni, zda se v budoucnu do III. pilíře chystají vstoupit. V tomto případě se dotazovaní rozdělili téměř na polovinu, 55 % z nich v budoucnu plánuje uzavření tohoto spoření a 45 % se zatím k ničemu takovému nechystá. Drtivou většinu z těch, kteří mají v plánu uzavření tohoto typu spoření pak zaujímali osoby ve věku 18 až 24 let. Všichni v tomto rozmezí pak patří mezi studenty (včetně pracujících studentů). Tedy nejvíce potencionálních účastníků, kteří jsou k této variantě spoření již přesvědčeni nebo značně nakloněni, je mezi studenty. Pokud jde o problematiku atraktivnosti spoření ve III. pilíři, pak se zdá, že budoucí vzdělaní lidé již nepotřebují více atraktivity. V případě pokusu o zatraktivnění lze předpokládat, že největších účinků případné kroky dosáhnou u pracujících a s nižším než vysokoškolským vzděláním.

I v tomto případě platí pravidlo, že v čím větším městě zkoumané osoby v současné době žijí, tím menší je rozdíl mezi odpověďmi ano a ne.

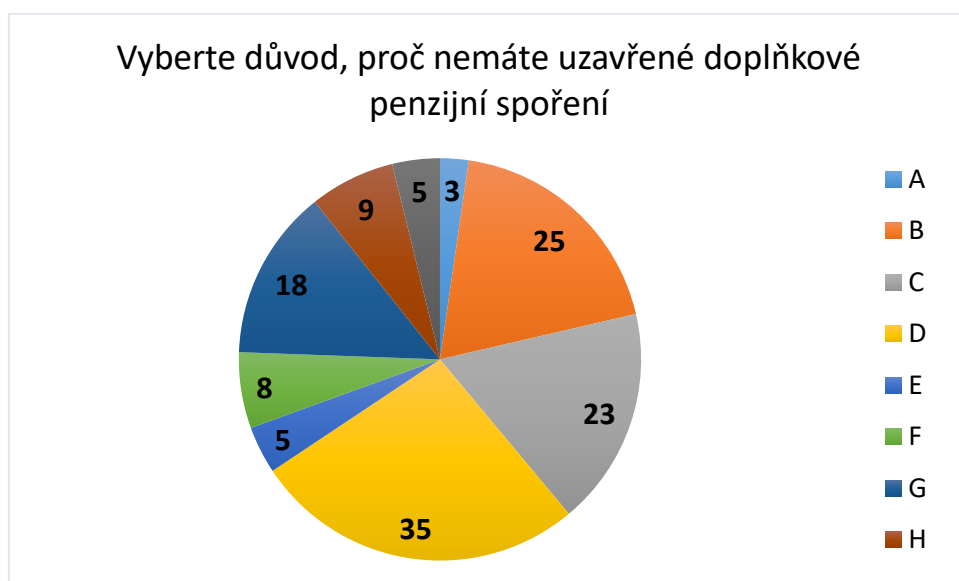
To, že dotazovaná osoba v současné době nemá uzavřené doplňkové penzijní spoření však neznamena, že to nikdy nebylo jinak. Zhruba 5 % respondentů uvedlo, že DPS již někdy v minulosti uzavřené mělo. S ohledem na celkovou věkovou strukturu respondentů (18-35 let) je tento fakt zajímavý. Bohužel v rámci tohoto dotazníkového šetření není možné zjistit, z jaké důvodu smlouvu vypověděli.

Poslední otázkou pro tuto skupinu dotazovaných bylo uvedení příčiny, proč DPS nemají sjednané. Na výběr bylo několik možností a v případě, že se respondent s žádnou z nabízených možností neztotožnil, mohl uvést vlastní důvod.

Následující graf (graf č. 17) ukazuje výsledné odpovědi. Pod jednotlivými písmeny jsou možnosti:

- **A:** Momentálně uzavření tohoto spoření vyřizují,
- **B:** Nedostatek financí,
- **C:** Na důchod si spořím jinou formou,
- **D:** Důchod je pro mě ještě daleko, ale v budoucnu se toto spoření chystám uzavřít,
- **E:** Na stáří jsem již zajištěn/a,
- **F:** Předpokládám, že se důchodu nedožiji,
- **G:** Nedůvěra ve finanční fondy,
- **H:** Nikdy jsem nad tím nepřemýšlel/a,
- **CH:** Jiný:

Graf č. 17: Důvod pro neuzavření DPS

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Respondenti měli možnost označit více než jednu odpověď. Nejčastěji mají lidé pocit, že na řešení otázky financí na penzi mají ještě hodně času a chystají se začít se zajišťováním na stáří později. Mnoho respondentů si spoří na stáří jiným způsobem, nebo jsou již na důchod finančně připraveni. Nemálo si pak také myslí, že nemají dostatečné množství financí.

Řada z dotázaných využila možnost vlastní odpovědi, mezi nimi se často objevovali studenti, kteří uvedli, že v průběhu studia si sice nespoří, ale po dokončení studia a zajištění stálého příjmu mají v plánu zajištění na stáří řešit. Někteří přímo formou doplňkového penzijního spoření, jiní pak ještě nemají jasno ve způsobu a typu spoření.

V dnešní době je mnoho možností a příležitostí, jak vytvářet úspory nebo investovat, a to za jakýmkoliv účelem. Současně s tím, jak člověk začne myslet na zajištění na stáří je také důležité myslet na zajištění v současnosti. Vytvořit rovnováhu mezi úsporami současnými, které nás mají chránit v produktivním věku a úsporami, které jsme schopni odkládat až na sklonek našeho života. Finanční gramotnost je velmi důležitou součástí dnešního moderního světa. Žijeme v době, kdy je velmi snadné půjčit si peníze i bez prokázání schopnosti splácet, spadnout do finanční tísně je opravdu jednoduché. Základní dovedností každého občana by měla být schopnost správného finančního rozhodování.¹⁶⁹

7.4 Budoucnost

To, že důchodový systém ČR čelí několika problémům, je dnes již bráno spíše jako fakt. Tato otázka se řeší pravidelně během každého volebního období, ovšem často mají případné změny trvání pouze krátkodobé s ohledem na volební období. Vznikají tedy mnohé predikce a sliby nejen vlády, ale také odborníků a odborných organizací.

Již od voleb v roce 2017 se aktivně mluví o nutnosti další důchodové velké důchodové reformy. Od současné vlády v demisi se sice neočekávají příliš zásadní kroky, i přesto se ale o důchodové reformě stále pouze mluví a reálně se zatím nic neděje. Vláda se ale v příslušném programovém prohlášení zavázala k jistým závazkům, bezprostředně souvisejícími s důchodovou reformou jsou:¹⁷⁰

„Sestavíme odborný pracovní tým pro důchodovou reformu, který zhodnotí dosavadní návrhy, aktuální situaci a předpokládaný vývoj a předloží návrh řešení, které zachová stávající nároky, definuje standard plošného zabezpečení v stáří na principu solidarity, posílí princip zásluhovosti a bude motivovat lidi v aktivním věku, aby využívali podporované formy individuálního zajištění na stáří.“

¹⁶⁹ FRIEDLINE, Terri a Mary RAUKTIS. *Young People Are the Front Lines of Financial Inclusion: A Review of 45 Years of Research*. 2014

¹⁷⁰ Vláda ČR (vláda.cz). *Programové prohlášení vlády České republiky*. 2018

„Vytvoříme Státní důchodový úřad, který předloží návrh, zachovávající výhody stávajícího systému, jako jsou stabilita a vysoká míra právní jistoty, nízká nákladovost, profesionalita a veřejnosprávní záruky při správě pojistného, a zároveň oddělí správu příjmů a výdajů důchodového pojištění od státního rozpočtu. Systém nastavený budoucí reformou musí být dlouhodobě stabilní, srozumitelný a finančně zajištěný, proto bude změna realizována v podobě, která si získá širokou politickou a společenskou podporu.“

Dalším, kdo aktivně řeší budoucnost penzí je APS ČR. Ta sestavila seznam priorit, kterých by chtěla dosáhnout v rozvoji doplňkového penzijního spoření. Jejím cílem je dosažení naspoření dostatečné sumy, která by byla použita k postupnému vyplácení. Toho chce dosáhnout zejména motivací mladých lidí ke spoření. Dále navrhuje vyšší zapojení zaměstnavatelů.¹⁷¹ Lidé na tento zaměstnanecký benefit podle průzkumů reagují velice pozitivně a považují ho za jeden z nejzajímavějších benefitů. Ideální řešení by pak podle ASP ČR bylo příspěvky zaměstnavatelů zavést jako povinné. Na tomto způsobu se však experti příliš neshodují. Zastánci argumentují hlavně možným posílením atraktivnosti pro účastníky a dále větší výslednou částkou, která by mohla být naspořena. Jiní ale upozorňují na to, že již nyní jsou náklady práce velmi vysoké a dalším zatížením zaměstnavatelů by se tento stav pouze prohloubil. Z odpůrců by většina souhlasila v případě fyzicky či psychicky náročných povolání nebo v případě, že by tím zaměstnavatel získal nějaké výhody, například daňové.¹⁷²

Také bývalý předseda důchodové komise Martin Potůček upozorňuje na jeden z hlavních problémů DPS a tím je, že si účastníci často vybírají naspořenou částku v celé výši jednorázově a peníze použijí na pokrytí většinou jednorázových výdajů, které nikterak nesouvisí s penzí. Propaguje tedy anuitu ve vyplácení naspořených prostředků. Aby spoření na stáří plně splnilo svůj účel, je potřeba, aby ho lidé využívali právě na postupný výběr finančních prostředků, které doplní současný státem garantovaný důchod.¹⁷³ Další cestou pro zvýšení životní úrovně osob v důchodovém věku je přesvědčit účastníky DPS, aby upřednostňovali dlouhodobý výběr ze svého spoření. Možností, jak toho dosáhnout jsou například daňové úlevy nebo další státní příspěvky.

¹⁷¹ Tiskové zprávy APS ČR (apfcr.cz). *Prezentace k tiskové konferenci APS ČR.*

¹⁷² TŮMA, O. *Budou nám zaměstnavatelé povinně platit příspěvky na penzijko?* Peníze.cz (penize.cz).

¹⁷³ Česká televize (ceskatelevize.cz). *Pořad Otázky Václava Moravce z 8. 4. 2018.*

Důchodová komise při svém ukončení v roce 2017 představila ucelený dokument obsahující problémy a návrhy k pokračování důchodové reformy. III. pilíře se týkají problémy zejména zaměstnanců, kteří vykonávají některé z náročných povolání. Čím více se zvyšuje hranice odchodu do důchodu, tím je to pro tyto zaměstnance obtížnější, proto důchodová komise navrhuje, u tohoto druhu povolání, povinné přispívání zaměstnavatelů nebo zřídit úplně nové samostatné pojištění, které by hradili zaměstnavatelé. Dále také upozorňuje, že DPS neplní svou základní funkci, kterou je záruka doživotní penze. Tento problém je blíže uveden výše v upozornění pana Potůčka.¹⁷⁴

Jak je vidět, tak problém důchodů obecně se řeší hodně a jedna z cest je právě DPS, které se snaží, jak stát, tak různé organizace udělat pro občany atraktivnější. Zatím se ale k žádné změně neschyluje a vše se pohybuje pouze v oblasti diskuzí, návrhů a slibů.

¹⁷⁴ DUCHODOVA-KOMISE.CZ (duchodova-komise.cz). *Tezaurus problémů a návrhů k pokračování důchodové reformy.*

Závěr

Téma spoření na stáří u generace milénia je velmi aktuálním tématem. Zejména z toho důvodu, že tato generace si dostatečně neuvědomuje, že pokud si chtějí v důchodovém věku udržet alespoň částečnou životní úroveň, je opravdu nutné zajistit se, vedle státem garantovaného starobního důchodu, i individuální formou. Již při zpracování samotného zadání práce jsem s tímto problémem byla obeznámena, ovšem po bližším zkoumání této problematiky jsem došla k závěru, že situace je ještě poněkud akutnější. Tedy tato práce mi přinesla několik nových poznatků, které mi ještě více zdůraznily nutnost dostatečného a včasného spoření na stáří a rozšířila mi obzory v dalších alternativách a možnostech spoření.

Vzhledem k neustálým změnám a bohaté historii důchodového systému v České republice obsahuje práce poměrně široký teoretický rámec. Ovšem v tomto případě bylo nutné uvést všechny důležité události, zejména pro pochopení přístupu veřejnosti k této problematice a dostatečné orientaci v praktické části.

Důchodový systém u nás prochází změnami velmi často. Nejzásadnějšími v poslední době pak byla malá a velká důchodová reforma a v současné době velké problémy, které souvisejí se systémem PAYG. Z toho důvodu, že většina změn nemá dlouhého trvání, občané často nemají aktuální povědomí a problematice důchodového systému. Dalším problémem je silný sociální stát, který v naší zemi funguje a mnoha politickými stranami je velmi podporován. Občané pak automaticky spoléhají na to, že je stát dostatečně zabezpečí a těžko se smířují s faktem, že to bude v případě starobních důchodů do budoucna stále složitější.

Praktická část práce se soustředila na III. pilíř důchodového systému, a to zejména na spoření generace milénia. Bylo uvedeno několik veřejně přístupných průzkumů a vlastní průzkum provedený dotazníkovým šetřením.

Celý vlastní výzkum byl původně zaměřen na generaci milénia (osoby ve věku 18-35 let). Jelikož ale více než polovinu respondentů tvořili studenti, výsledky odrážejí spíše situaci, která je momentálně mezi studenty než obecně v rámci celé generace milénia.

Výsledky vlastního výzkumu ukázaly, že 37 % respondentů vůbec nezná pojem doplňkové penzijní spoření. Z těch, kteří tento pojem znají pak ale 67 % z nich nemá uzavřené DPS a z těchto osob dále pouze 26 % si na důchod spoří jinou formou. Mladí lidé jsou často přesvědčeni o tom, že se zatím problematiku zajištění na stáří nemusí zabývat. Vnímají, že do důchodu mají ještě spoustu let, a tak se chystají tuto situaci řešit později. Nejvíce potencionálních účastníků je mezi studenty, kteří často uvedli, že po dokončení studia a přiměřené době na trhu práce, mají v plánu vstoupit do doplňkového penzijního spoření. Tento fakt jen podporuje výsledky jiných uvedených průzkumů, které prokázaly, že míra spoření na stáří jde ruku v ruce se vzděláním. Čím jsou osoby vzdělanější, tím častěji a ve větší míře spoří.

Jednalo se sice jen o vcelku malý vzorek zkoumaných osob v rámci příliš velkého výzkumu, ale obecně vzato lze vyvodit, že generace milénia není příliš informovaná a neorientuje se v problematice důchodového systému a možnostech, které jsou k dispozici v rámci státem podporovaných možností spoření si na penzi.

Lidé často ukládají příliš nízkou částku, která není dostačující na požadovanou životní úroveň v penzi. Ovšem pokud si někdo spoří větší částku, pak často využívá i jiné formy spoření či investování.

Hlavním cílem práce bylo zhodnotit, zda je III. pilíř důchodového systému v ČR pro generaci milénia atraktivní. Co je nebo není pro každého člověka atraktivní záleží na subjektivním vnímání. V tomto případě je atraktivnost hodnocena podle toho, zda lidé vstupují do DPS nebo nikoliv.

Doplňkové penzijní spoření v tomto případě pro mladé lidi atraktivní není, ale důvodem je spíše špatná informovanost a rozdílné představy o státních důchodech a výši potřebných finančních prostředků na stáří, než je realita. Ve většině průzkumů na tom totiž samotné DPS bylo dobře, většina z osob, které si na stáří spoří, využívá právě tuto formu spoření.

Cíl práce byl tedy v celkovém výsledku naplněn. Pouze u vlastního výzkumu se pozornost přesunula z generace milénia spíše na mladší věkovou skupinu, kterou byly studenti.

Dle mého názoru, by si každý člověk měl začít spořit co nejdříve, a hlavně by si měl dostatečně dopředu uvědomit, jakou finanční částku bude potřebovat k zajištění požadované životní úrovně a podle toho si vypočítat, kolik si musí naspořit vedle státního důchodu tak, aby této úrovně dosáhl. Utvořit si tak jakýsi soukromý spořicí plán, podle současné finanční situace a případně se alespoň minimálně a objektivně připravit na to, co ho v důchodu čeká, aby posléze po dosažení důchodového věku nebyl překvapen z toho, že jeho finanční situace se změnila. Z tohoto důvodu by měl stát zprůhlednit důchodový systém tak, aby každý věděl alespoň přibližnou výši své státní penze a mohl se tak snadněji na tuto dobu připravit. Podle mne je do budoucna nejdůležitější:

- zatraktivnit III. pilíř, nikoliv ale formou dalších benefitů pro účastníky, ale zvyšováním povědomí o problémech, která nastávají se systémem PAYG, zlepšovat v tomto ohledu finanční gramotnost a jako jednu z variant, jak situaci individuálně vyřešit přiblížit právě III. pilíř,
- současný I. pilíř udělat přehlednější a zpřístupnit lidem snadnější způsob, jak si vypočítat, jak vysoký budou mít důchod.

Tato práce neobjevila nic zcela nového, ale přesto je velmi přínosná. Stále je problematika III. pilíře důchodového systému pro širokou veřejnost spíše neznámá oblast. Proto je důležité každým možným způsobem přispívat k rozšíření povědomí o doplňkovém penzijním spoření a snažit se co nejvíce upozornit na nutnost vlastního individuálního spoření na důchodový věk.

Pokračováním této práce by mohlo následně být zkoumání, jak vedle III. pilíře důchodového systému dále nejlépe investovat na stáří. Jaké jsou nejvýhodnější a pro jednotlivé skupiny lidí nejvhodnější formy spoření. Možností je nepřeberné množství, a tak by bylo přínosné v rámci dalšího rozpracování práce tyto možnosti blíže prozkoumat.

Použité zkratky

APS ČR – Asociace penzijních společností České republiky

ČR – Česká republika

ČSSZ – Česká správa sociálního zabezpečení

ČSÚ – Český statistický úřad

DPS – Doplnkové penzijní spoření

MF ČR – Ministerstvo financí České republiky

OSVČ – Osoby samostatně výdělečně činné

PAYG – důchodový systém PAY-AS-YOU-GO

PES – Poradní expertní spor, tzv. druhá Bezděková komise

Seznam použité literatury a pramenů

1. DE BEER, Paul a Ferry KOSTER. Altruism or self-interest? Solidarity and the welfare state. *Sticking Together or Falling Apart?* [online]. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2009, s. 41-52 [cit. 2018-02-28]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/j.ctt45kd13.5>
2. Důchod? Proč bych spořil. *Mladá fronda Dnes*. 2016, **XXVII/43**(sobota 20. 2. 2016 a neděle 21. 2. 2016), st. 10. Dostupné také z: <https://www.mfdnes.cz/ctecka.aspx?d=20.02.2016>
3. FORET, Miroslav. *Marketingový průzkum: Poznáváme svoje zákazníky* [online]. 2. aktualizované vyd. Brno: BizBooks, 2012 [cit. 2018-04-27]. ISBN 978-80-265-0038-4. Dostupné z: <https://iimce.cz/wp-content/uploads/2017/09/Marketingovy-pruzkum-2012.pdf>
4. FRIEDLINE, Terri a Mary RAUKTIS. Young People Are the Front Lines of Financial Inclusion: A Review of 45 Years of Research. *Journal of Consumer Affairs* [online]. 2014, **48**(3), 535-602 [cit. 2018-02-28]. ISSN 00220078. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/%28ISSN%291745-6606/issues>
5. GAVORA, Peter et al. *Elektronická učebnica pedagogického výskumu* [online]. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010 [cit. 2018-05-02]. ISBN 978-80-223-2951-4. Dostupné z: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>
6. GERLINGER, Thomas a Rolf SCHMUCKER. *A Long Farewell to the Bismarck System: Incremental Change in the German Health Insurance System* [online]. Goethe-University Frankfurt (Germany), 2009, [cit. 2018-03-16]. Dostupné z: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&sid=5ce5d600-e153-4495-9491-9a3b7f0b6579%40sessionmgr4008>
7. HEISLER, Herbert a Petr WAWROSZ. Fondový důchodový systém a hrubé národní úspory. In: *Důchodová reforma - jak dál* [online]. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2011 [cit. 2018-03-21]. ISBN 978-80-7408-048-7. Dostupné z: https://is.vsfs.cz/repo/2775/17_HEISLER_WAWROSZ.pdf
8. HOWE, Neil a William STRAUSS. *Millennials Rising: The Next Great Generation* [online]. Knopf Doubleday Publishing Group, 2009 [cit. 2018-04-03]. ISBN 9780307557940. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=To_Eu9HCNqIC&dq=generation+millennials&lr=&hl=cs&source=gbs_navlinks_s

9. JANDA, Josef. *Zajištění na stáří: Jak se co nejlépe připravit na podzim života*. Praha: GRADA Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4400-1.
10. KELLER, Jan. *Soumrak sociálního státu*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005, 158 s. ISBN 80-86429-41-5.
11. KREBS, Vojtěch et al. *Sociální politika*. 6., přepracované a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 566 s. ISBN 978-80-7478-922-9.
12. LAVAUGHN M, Henry. Are Young People Becoming More Risk Averse? An Analysis of Factors Contributing to the Rise in Precautionary Savings Among Young Adults. *Business Economics* [online]. Basingstoke, 2017, (1), 32-40 [cit. 2018-02-28]. DOI: <http://dx.doi.org/10.1057/s11369-017-0020-x>. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/1898266466?accountid=17203>
13. LEGNEROVÁ, Kateřina. Vedení generace Y. In: *RELIK 2014: Reprodukce lidského kapitálu - vzájemné vazby a souvislosti*. Melandrium, 2014, s. 282 - 290. ISBN 978-80-87990-03-2. Dostupné také z: <http://kdem.vse.cz/resources/relik14/sbornik/download/pdf/1-Legnerova-Katerina-paper.pdf>
14. LINDEROVÁ, Ivica, Petr SCHOLZ a Michal MUNDUCH. *Úvod do metodiky výzkumu* [online]. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2016 [cit. 2018-05-02]. ISBN 978-80-88064-23-7. Dostupné z: <http://www.vspj.cz/ISBN/Skripta%20-%20V%C5%A0PJ/%C3%A9vod%20do%20metodiky%20v%C3%BDzkumu%20-%20Linderov%C3%A1,%20Scholz,%20Munduch.pdf>
15. LOUŽEK, Marek. *Důchodová reforma*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2612-3.
16. LUKÁŠOVÁ, Míla. *Postavení žen v penzi*. Praha: Otevřená společnost, o.p.s. – Centrum ProEquality, 2009. ISBN 978-80-87110-17-1. Dostupné také z: <http://osf.cz/wp-content/uploads/2015/08/postaveni-zen-v-penzi.pdf>
17. PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik* [online]. 13. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012 [cit. 2018-04-10]. ISBN 9788024740904. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=MK0_Y2fyM7YC&dq=dynami%C4%8Dnost+d%C5%AFchodov%C3%A9ho+poji%C5%A1t%C4%9Bn%C3%AD&hl=cs&source=gbs_navlinks_s
18. RAINER, Thom S. a Jess W. RAINER. *The Millennials: Connecting to America's Largest Generation* [online]. Tennessee: B&H Publishing Group, 2011 [cit. 2018-04-04]. ISBN 9781433670039. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=C8IWXtBgh7MC&dq=generation+millennials&lr=&hl=cs&source=gbs_navlinks_s

19. SCHNEIDER, Ondřej a Jiří ŠATAVA. Český důchodový systém na rozcestí: Pro koho je výhodný přechod do druhého pilíře?. *Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu* [online]. 2012, (studie 4/12) [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: https://idea.cerge-ei.cz/documents/studie_2012_04.pdf
20. SCHNEIDER, Ondřej. Jaký důchod nás čeká? Alternativy vývoje státního průběžného důchodového systému. *Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu* [online]. 2012, 5. 10. 2012, (Krátká studie 7/2012), s. 2 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: https://idea.cerge-ei.cz/documents/kratka_studie_2012_07.pdf
21. VEČEŘA, Miloš. *Sociální stát: východiska a přístupy*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-901424-6-X.
22. VOSTATEK, Jaroslav. *Penzijní teorie a politika*. Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-571-8.
23. WALKER, Ian. *Výzkumné metody a statistika: Z pohledu psychologie* [online]. Grada Publishing, 2013 [cit. 2018-05-02]. ISBN 8024739208. Dostupné z: <http://ebookbit.com/book?k=V%C3%BDzkumn%C3%A9+metody+a+statistika&isbn=9788024739205&lang=cz&source=firebaseapp.com>

Legislativa:

1. Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením
2. Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění
3. Zákon č. 425/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
4. Zákon č. 220/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
5. Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření

Internetové zdroje:

1. II. pilíř - Důchodové spoření (ukončení): Souhrnné informace publikované Ministerstvem financí k II. pilíři penzijního systému. In: *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Praha: MFČR, c2005-2013, 28. 1. 2013 [cit. 2018-04-07]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/soukrome-penzijni-systemy/ii-pilir-duchodove-sporeni>
2. APS ČR zveřejnila výsledky účastnických fondů za minulý rok. In: *Asociace penzijních společností* [online]. Praha: APS ČR, c2016, 5. 3. 2018 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/2018/03/05/aps-cr-zverejnila-vysledky-ucastnickych-fondu-za-minuly-rok/>
3. *Asociace penzijních společností ČR* [online]. Praha: Asociace penzijních společností ČR, c2016 [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/>
4. BEZDĚK, Vladimír. Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky (současný stav a potřeba reformy): I. díl. In: ČNB. *Výzkumné práce sekce měnové* [online]. Praha, 2000 [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/en/research/research_publications/mp_wp/download/vp2500.pdf
5. BUŘÍNSKÁ, Barbora. Lidé příliš spoléhají na stát, skutečná výše důchodu je pak nemile zaskočí. In: *Novinky.cz* [online]. Borgis, c2003-2018, 13. 09. 2017 [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/finance/448942-lide-prilis-spolehaji-na-stat-skutecna-vyse-duchodu-je-pak-nemile-zaskoci.html>
6. Co se mění v roce 2018? Novinky Ministerstva práce a sociálních věcí. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha: MPSV [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/29019>
7. Česká republika: Populace. *Population.City* [online]. population.city, c2015 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <http://population.population.city/ceska-republika/>
8. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *80 let sociálního zabezpečení* [online]. 2004 [cit. 2018-03-16]. Dostupné z: http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/5572A3BE-22CD-46D3-A31F-2BA0076C1C63/0/publikace_80letSP.pdf
9. Češi příliš spoléhají na stát. Myslí, že starobní a invalidní důchody jsou vyšší než ve skutečnosti. In: *Broker Trust Blog* [online]. Broker Trust, c2018, 6. 10. 2017 [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <http://blog.brokertrust.cz/ostatni/cesi-prilis-spolehaji-na-stat-mysli-ze-starobni-a-invalidni-duchody-jsou-vyssi-nez-ve-skutecnosti/>

10. Čtvrtletní výsledky - 2017: čtvrtý kvartál. In: *Asociace penzijních společností* [online]. Praha: APS ČR, c2016 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/ctvrtletni-vysledky-2017/>
11. DĚDINOVÁ, Tereza. Co to znamenalo býti pod penzí. *Finance.cz* [online]. 1. 2. 2013 [cit. 2018-03-16]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/zpravy/finance/378404-co-to-znamenalo-byti-pod-penzi/>
12. DOBEŠOVÁ, Dana. Důchodový systém v ČR. *Národohospodářský obzor* [online]. 2006, **2006**(1), 27-29 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/1456/soubory/aktivity/obzor/6182612/7667845/04Dobesova.pdf>
13. Doplnkové penzijní spoření - penzijní připojištění. *Duchody-duchodci.cz* [online]. Brno: Mgr. Jana Konečná [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <http://www.duchody-duchodci.cz/penzijko.php>
14. Důchod starobní. *Duchody-duchodci.cz* [online]. Brno: Mgr. Jana Konečná [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.duchody-duchodci.cz/starobni-duchod.php>
15. Důchod starobní, invalidní a pozůstalostní pobíralo na konci loňského roku 2,9 milionu lidí. In: *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: ČSSZ, 23. 2. 2018 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2018/>
16. Důchodové pojištění: Archiv (výstupy a činnost II. Bezděkovy komise). In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010 [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/8179>
17. Důchodové pojištění. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: ČSSZ [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/>
18. Důchodové pojištění. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha: MPSV [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/3>
19. Důchodové pojištění. *Slovník sociálního zabezpečení* [online]. Praha: MPSV ČR, c2016-2018 [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: <http://slovník.mpsv.cz/duchodove-pojisteni.htm>
20. GOLLA, Petr. Jak vysoký je minimální důchod?. In: *Finance.cz* [online]. Praha: Mladá fronta, c2018, 12. 12. 2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/zpravy/finance/326760-jak-vysoky-je-minimalni-duchod/>
21. Hlavní změny důchodového pojištění schválené v roce 2011. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí: Důchodové pojištění* [online]. Praha: MPSV, 2011 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/11111>
22. HOVORKA, Jiří. Důchodový věk má nová pravidla. Strop na 65 letech je dopředu zralý na odstřel. *Měšec. cz* [online]. 8. 1. 2018 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z:

- <https://www.mesec.cz/clanky/duchodovy-vek-ma-nova-pravidla-strop-na-65-letech-je-dopredu-zraly-na-odstrel/>
23. HYZL, James, Martin KULHAVÝ a Jiří RUSNOK. *ŠAVŠ Pracovní texty: Penzijní reforma pro Českou republiku*. ŠkodaAuto Vysoká škola, 2005. Dostupné také z: https://is.muni.cz/el/1456/podzim2008/PEHPHII/um/6451412/8_Rusnok.pdf
 24. JAKEŠOVÁ, Stanislava a Simona URBÁNKOVÁ. *Důchodové pojištění: Valorizace důchodů*. ČSSZ, 2016. Dostupné také z: http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/FD5CBC29-9E39-487D-B994-ACC664239CAC/10495/mgr_stanislava_jakesova_judr_mgr_simona_urbankova .pdf
 25. KUČEROVÁ, Dagmar. Zálohy na sociální a zdravotní pojištění v roce 2018. In: *Podnikatel.cz* [online]. Praha: Internet info, c2007-2018, 30. 10. 2017 [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/clanky/zalohy-na-socialni-a-zdravotni-pojisteni-v-roce-2018/>
 26. MAŘÍK, K. Valorizace důchodů 2018 - kalkulačka. In: *Naseduchody.cz* [online]. 6. 2. 2018 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.naseduchody.cz/valorizace-duchodu.html>
 27. Míry zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity: duben 2017. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2018, 31. 5. 2017 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/miry-zamestnanosti-nezamestnanosti-a-ekonomicke-aktivity-duben-2017>
 28. Odchod do starobního důchodu: Základní informace k životní situaci. In: *Portál veřejné správy* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2018, 20. 3. 2018 [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/obcan/zivotni-situace/rodina/duchodovy-vek/odchod-do-starobniho-duchodu.html>
 29. Otázky Václava Moravce 2. část. In: *Česká televize* [online]. Česká televize, c1996-2018, 8. 4. 2018 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1126672097-otazky-vaclava-moravce/218411030510408-otazky-vaclava-moravce-2-cast/>
 30. Penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření. *Proč se finančně vzdělávat?* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, c2013, Aktualizováno 12. 2. 2018 [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <https://www.psfv.cz/cs/duchody/penzijni-pripojisteni-a-doplňkove-penzij>
 31. Penzijní připojištění, státní příspěvek, změny. In: *Aktuálně.cz* [online]. Praha: ekonomia, c1999-2018, Aktualizováno 1. 2. 2018 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/wiki/finance/penzijni-pripojisteni-statni-prispevek-zmeny/r~i:wiki:1317/>

32. Podklad pro jednání Odborné komise pro důchodovou reformu, pracovního týmu 2: Potřebná doba pojištění pro nárok na starobní důchod. In: *Duchodova-komise.cz: Zápisy z jednání; Zápis z jednání 2. pracovního týmu Odborné komise pro důchodovou reformu* [online]. Odborná komise pro důchodovou reformu, 2014, 19. 7. 2017 [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: http://www.duchodova-komise.cz/?page_id=57
33. Populační prognóza do r. 2050 - N. *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/populacni-prognoza-cr-do-r2050-n-g9kah2fe2x>
34. Prezentace z tiskové konference APS ČR. In: *Asociace penzijních společností ČR* [online]. Praha: APS ČR, c2016 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/tiskove-zpravy/>
35. Programové prohlášení vlády České republiky. In: *Vláda České republiky* [online]. Praha: Vláda ČR, c2009-2018, 8. 1. 2018 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/programove-prohlaseni-vlady-162319/#Socialni_politika_a_zamestnanost
36. Průměrné mzdy - 2. čtvrtletí 2017. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/prumerne-mzdy-2-ctvrtleti-2017>
37. Průzkum: Jak se lidé zabezpečují na stáří. In: *Asociace penzijních společností ČR* [online]. Praha: Asociace penzijních společností ČR, c2016, 27. 05. 2017 [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: http://www.apfcr.cz/wp-content/uploads/2017/05/APS%C4%8CR_shrnut%C3%AD_pr%C5%AFzkum-2017.pdf
38. Příspěvek na penzijní připojištění pro rok 2018: až 230,- Kč měsíčně. In: *Příspěvky v roce 2018* [online]. Praha: Tomáš Janů, c2018, 28. 1. 2018 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <https://www.prispevky.cz/ostatni/penzijni-pripojisti>
39. *Rozhodnutí Ústavního soudu ČR: Pl. ÚS 8/07*. In: . Ústavní soud, 2010. Dostupné také z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/ustavni_soud_www/Aktualne_prilohy/2010_04_16.pdf
40. Sazba pojistného. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: ČSSZ [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojistne-na-socialni-zabezpeceni/vyse-a-platba-pojistneho/sazba-pojistneho.htm>
41. Statistická ročenka České republiky - 2017: obyvatelstvo 4-2. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/4-obyvatelstvo-8mhkdxzxl>

42. Statistické ročenky. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: ČSSZ [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/informacni-materialy/statisticke-rocenky.htm>
43. Statistiky a výsledky: Čtvrtletní výsledky. *Asociace penzijních společností ČR* [online]. Praha: APS ČR, C2016 [cit. 2018-04-22]. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/ctvrtletni-vysledky/#>
44. *Systém do roku 1989: verze k 27.4.* Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2014. Dostupné také z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/18251/vyvoj.pdf>
45. Tezaurus problémů a návrhů k pokračování důchodové reformy. In: *DUCHODOVA-KOMISE.CZ: Odborná komise pro důchodovou reformu* [online]. Odborná komise pro důchodovou reformu, 2014, listopad 2017 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2017/11/Tezaurus-probl%C3%A9m%C5%AF-a-n%C3%A1vrh%C5%AF-k-pokra%C4%8Dov%C3%A1n%C3%AD-d%C5%AFchodov%C3%A9-reformy.pdf>
46. Tiskové zprávy. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: ČSSZ [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://www.lekarske-posudky.eu/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/>
47. Trendy Česka: březen 2018. In: *Česká televize* [online]. Česká televize, c1996-2018 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: http://www.ceskatelevize.cz/ct24/sites/default/files/2094091-trendy_ceska_2018_vlna_37.pdf
48. TŮMA, Ondřej. Očima expertů: Budou nám zaměstnavatelé povinně platit příspěvky na penzijko?. In: *Peníze.cz* [online]. Praha: Partners media, c2000-2018, 26. 1. 2018 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/ocima-expertu>
49. VOSTATEK, Jaroslav. *Česká důchodová reforma: co dál.* Vysoká škola finanční a správní, Praha, 2012. Dostupné také z: http://www.vsfs.cz/prilohy/konference/vostatek_duchodova_reforma_2012.pdf
50. Základní ukazatele vývoje penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření k 31.12.2017 včetně Komentáře. In: *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, c2005-2013, 27. 02. 2018 [cit. 2018-04-22]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/soukrome-penzijni-systemy/iii-pilir-dopl%C5%AFkov%C3%A9-penzijni-spor%C3%A9n%C3%AD-a-p/vyvoj-penzijniho-pripojisti%C5%A7en%C3%AD/2017/zakladni-ukazatele-vyvoje-penzijniho-pri-31189>
51. *Závěrečná zpráva PES.* Praha, 2010. Dostupné také z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/8896/2010_06_03_Zaverecna_zprava_final_cistopis.pdf

Další zdroje:

1. EVROPSKÁ KOMISE. *Zelená kniha: na cestě k přiměřeným, udržitelným a spolehlivým důchodovým systémům v Evropě*. Brusel, 2010. Dostupné také z: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2010/CS/1-2010-365-CS-F1-1.Pdf>

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Typy a charakteristiky sociálních států	5
Tabulka č. 2: Bismarckův a Beveridgeův model důchodového pojištění	11
Tabulka č. 3: Výše důchodů před a po malé důchodové reformě	18
Tabulka č. 4: Sazby pojistného na důchodové pojištění	26
Tabulka č. 5: Nejnižší potřebná doba pojištění pro nárok na starobní důchod	29
Tabulka č. 6: Aktuální data pro rok 2018	31
Tabulka č. 7: Příspěvky státu do III. pilíře důchodového systému	35
Tabulka č. 8: Srovnání I. a III. pilíře důchodového systému	36
Tabulka č. 9: Přehled účastníků a naspořených prostředků ve III. pilíři v letech 2012-2017	37
Tabulka č. 10: III. pilíř důchodového systému v číslech pro rok 2017	38
Tabulka č. 11: Valorizace starobních důchodů od roku 2008	41
Tabulka č. 12: Vybraná aktuální data I. pilíře důchodového systému	49

Seznam grafů

Graf č. 1: Seznam nejvhodnějších nástrojů pro zajištění na důchod dle respondentů	46
Graf č. 2: Věkové složení obyvatelstva v letech 2016 a 2035	50
Graf č. 3: Vývoj struktury obyvatelstva ve věku 65+ mezi lety 2016 až 2050	51
Graf č. 4: Výzkumný vzorek dle pohlaví	56
Graf č. 5: Výzkumný vzorek dle věkové kategorie	57
Graf č. 6: Výzkumný vzorek dle statutu	57

Graf č. 7: Výzkumný vzorek dle místa, kde dotazovaní v současné době žijí	58
Graf č. 8: Výzkumný vzorek podle stupně vzdělání	59
Graf č. 9: Výzkumný vzorek podle průměrných měsíčních příjmů	60
Graf č. 10: Povědomí respondentů o doplňkovém penzijním spoření	61
Graf č. 11: Alternativní forma individuálního spoření na stáří	62
Graf č. 12: Četnost doplňkového penzijního spoření	64
Graf č. 13: Výše měsíční úložky	65
Graf č. 14: Příspěvek od zaměstnavatele u zaměstnanců	66
Graf č. 15: Alternativní forma spoření	67
Graf č. 16: Státní zvýhodnění pro účastníky DPS	68
Graf č. 17: Důvod pro neuzavření DPS	70

Přílohy

Příloha č. 1: Důchodový věk pojištěnců narozených v období let 1936 až 1977

Rok narození	Důchodový věk					
	MUŽI	ŽENY s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 a 4	5 a více
1936	60r + 2m	57r	56r	55r	54r	53r
1937	60r + 4m	57r	56r	55r	54r	53r
1938	60r + 6m	57r	56r	55r	54r	53r
1939	60r + 8m	57r + 4m	56r	55r	54r	53r
1940	60r + 10m	57r + 8m	56r + 4m	55r	54r	53r
1941	61r	58r	56r + 8m	55r + 4m	54r	53r
1942	61r + 2m	58r + 4m	57r	55r + 8m	54r + 4m	53r
1943	61r + 4m	58r + 8m	57r + 4m	56r	54r + 8m	53r + 4m
1944	61r + 6m	59r	57r + 8m	56r + 4m	55r	53r + 8m
1945	61r + 8m	59r + 4m	58r	56r + 8m	55r + 4m	54r
1946	61r + 10m	59r + 8m	58r + 4m	57r	55r + 8m	54r + 4m
1947	62r	60r	58r + 8m	57r + 4m	56r	54r + 8m
1948	62r + 2m	60r + 4m	59r	57r + 8m	56r + 4m	55r
1949	62r + 4m	60r + 8m	59r + 4m	58r	56r + 8m	55r + 4m
1950	62r + 6m	61r	59r + 8m	58r + 4m	57r	55r + 8m
1951	62r + 8m	61r + 4m	60r	58r + 8m	57r + 4m	56r
1952	62r + 10m	61r + 8m	60r + 4m	59r	57r + 8m	56r + 4m
1953	63r	62r	60r + 8m	59r + 4m	58r	56r + 8m
1954	63r + 2m	62r + 4m	61r	59r + 8m	58r + 4m	57r
1955	63r + 4m	62r + 8m	61r + 4m	60r	58r + 8m	57r + 4m
1956	63r + 6m	63r + 2m	61r + 8m	60r + 4m	59r	57r + 8m
1957	63r + 8m	63r + 8m	62r + 2m	60r + 8m	59r + 4m	58r
1958	63r + 10m	63r + 10m	62r + 8m	61r + 2m	59r + 8m	58r + 4m
1959	64r	64r	63r + 2m	61r + 8m	60r + 2m	58r + 8m
1960	64r + 2m	64r + 2m	63r + 8m	62r + 2m	60r + 8m	59r + 2m
1961	64r + 4m	64r + 4m	64r + 2m	62r + 8m	61r + 2m	59r + 8m
1962	64r + 6m	64r + 6m	64r + 6m	63r + 2m	61r + 8m	60r + 2m
1963	64r + 8m	64r + 8m	64r + 8m	63r + 8m	62r + 2m	60r + 8m
1964	64r + 10m	64r + 10m	64r + 10m	64r + 2m	62r + 8m	61r + 2m
1965	65r	65r	65r	64r + 8m	63r + 2m	61r + 8m
1966	65r + 2m	65r + 2m	65r + 2m	65r + 2m	63r + 8m	62r + 2m
1967	65r + 4m	65r + 4m	65r + 4m	65r + 4m	64r + 2m	62r + 8m
1968	65r + 6m	65r + 6m	65r + 6m	65r + 6m	64r + 8m	63r + 2m
1969	65r + 8m	65r + 8m	65r + 8m	65r + 8m	65r + 2m	63r + 8m
1970	65r + 10m	65r + 10m	65r + 10m	65r + 10m	65r + 8m	64r + 2m
1971	66r	66r	66r	66r	66r	64r + 8m
1972	66r + 2m	66r + 2m	66r + 2m	66r + 2m	66r + 2m	65r + 2m
1973	66r + 4m	66r + 4m	66r + 4m	66r + 4m	66r + 4m	65r + 8m
1974	66r + 6m	66r + 6m	66r + 6m	66r + 6m	66r + 6m	66r + 2m
1975	66r + 8m	66r + 8m	66r + 8m	66r + 8m	66r + 8m	66r + 8m

1976	66r + 10m	66r + 10m	66r + 10m	66r + 10m	66r + 10m	66r + 10m
1977	67r	67r	67r	67r	67r	67r

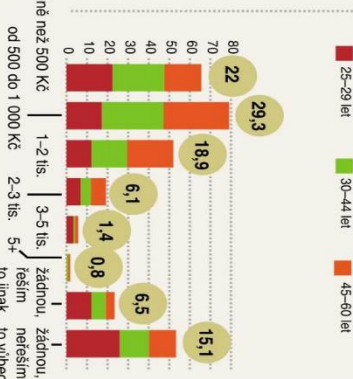
Zdroj: Zákon č. 220/2011 Sb.

Příloha č. 2 Důchodový věk pro osoby narozené mezi lety 1936 až 1971

Rok narození	Důchodový věk					
	MUŽI	ŽENY s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 a 4	5 a více
1936	60r + 2m	57r	56r	55r	54r	53r
1937	60r + 4m	57r	56r	55r	54r	53r
1938	60r + 6m	57r	56r	55r	54r	53r
1939	60r + 8m	57r + 4m	56r	55r	54r	53r
1940	60r + 10m	57r + 8m	56r + 4m	55r	54r	53r
1941	61r	58r	56r + 8m	55r + 4m	54r	53r
1942	61r + 2m	58r + 4m	57r	55r + 8m	54r + 4m	53r
1943	61r + 4m	58r + 8m	57r + 4m	56r	54r + 8m	53r + 4m
1944	61r + 6m	59r	57r + 8m	56r + 4m	55r	53r + 8m
1945	61r + 8m	59r + 4m	58r	56r + 8m	55r + 4m	54r
1946	61r + 10m	59r + 8m	58r + 4m	57r	55r + 8m	54r + 4m
1947	62r	60r	58r + 8m	57r + 4m	56r	54r + 8m
1948	62r + 2m	60r + 4m	59r	57r + 8m	56r + 4m	55r
1949	62r + 4m	60r + 8m	59r + 4m	58r	56r + 8m	55r + 4m
1950	62r + 6m	61r	59r + 8m	58r + 4m	57r	55r + 8m
1951	62r + 8m	61r + 4m	60r	58r + 8m	57r + 4m	56r
1952	62r + 10m	61r + 8m	60r + 4m	59r	57r + 8m	56r + 4m
1953	63r	62r	60r + 8m	59r + 4m	58r	56r + 8m
1954	63r + 2m	62r + 4m	61r	59r + 8m	58r + 4m	57r
1955	63r + 4m	62r + 8m	61r + 4m	60r	58r + 8m	57r + 4m
1956	63r + 6m	63r + 2m	61r + 8m	60r + 4m	59r	57r + 8m
1957	63r + 8m	63r + 8m	62r + 2m	60r + 8m	59r + 4m	58r
1958	63r + 10m	63r + 10m	62r + 8m	61r + 2m	59r + 8m	58r + 4m
1959	64r	64r	63r + 2m	61r + 8m	60r + 2m	58r + 8m
1960	64r + 2m	64r + 2m	63r + 8m	62r + 2m	60r + 8m	59r + 2m
1961	64r + 4m	64r + 4m	64r + 2m	62r + 8m	61r + 2m	59r + 8m
1962	64r + 6m	64r + 6m	64r + 6m	63r + 2m	61r + 8m	60r + 2m
1963	64r + 8m	64r + 8m	64r + 8m	63r + 8m	62r + 2m	60r + 8m
1964	64r + 10m	64r + 10m	64r + 10m	64r + 2m	62r + 8m	61r + 2m
1965	65r	65r	65r	64r + 8m	63r + 2m	61r + 8m
1966	65r	65r	65r	65r	63r + 8m	62r + 2m
1967	65r	65r	65r	65r	64r + 2m	62r + 8m
1968	65r	65r	65r	65r	64r + 8m	63r + 2m
1969	65r	65r	65r	65r	65r	63r + 8m
1970	65r	65r	65r	65r	65r	64r + 2m
1971	65r	65r	65r	65r	65r	64r + 8m

Zdroj: zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

Jakou měsíční částku si pravidelně odkládáte jako zabezpečení na období penze?

1 zcela

Pozn.: odpovídalo 509 respondentů

Příloha č. 4: Otázky dotazníkového šetření

Atraktivnost doplňkového penzijního spoření pro mladé lidi

Dobrý den,

jmenuji se Miroslava Valutová a jsem studentkou Národohospodářské fakulty na VŠE v Praze. Ve své závěrečné práci se věnuji spoření generace milénia na stáří, zejména pak formou doplňkového penzijního spoření. Tímto bych Vás chtěla poprosit o vyplnění krátkého dotazníku na toto téma. Dále Vás prosím, aby dotazník vyplňovaly pouze osoby ve věku 18-35 let.

Dotazník je anonymní a zabere méně než 5 minut. V případě jakýchkoliv dotazů se na mě neváhejte obrátit na emailu mirkavalutova@seznam.cz.

1. Pohlaví:

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

- Žena
- Muž

2. Věk:

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

- 18-24
- 25-29

- 30-35

3. Obec, ve které v současné době žijete:

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

- Vesnice
- Město (do 5000 obyvatel)
- Město (do 100 000 obyvatel)
- Město (nad 100 000 obyvatel)

4. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

- Základní
- Vyučen/a bez maturity
- Vyučen/a s maturitou
- Střední s maturitou
- Vyšší odborné
- Vysokoškolské

5. Do jaké z následujících skupin patříte?

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

- Student
- Pracující student
- Zaměstnanec
- Živnostník
- Na mateřské/rodičovské dovolené
- Nezaměstnaný

6. Vaše průměrné čisté měsíční příjmy:

Nepovinná otázka, respondent mohl zvolit jednu z nabízených odpovědí.

- 0-5 000 Kč
- 5 001-10 000 Kč
- 10 001-15 000 Kč
- 15 001-20 000 Kč
- 20 001-30 000 Kč
- 30 001-50 000 Kč
- 50 001-100 000 Kč
- více než 100 000 Kč

7. Znáte pojem doplňkové penzijní spoření?

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí a podle toho se mu zobrazily další otázky [Ano → otázka č. 8, Ne → otázka č. 19].

- Ano
- Ne

8. Máte uzavřené doplňkové penzijní spoření?

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí a podle toho se mu zobrazily další otázky [Ano → otázka č. 9, Ne → otázka č. 16].

- Ano
- Ne

9. Jak dlouho máte uzavřené doplňkové penzijní spoření?

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

- Do 5 let
- Více než 5 let

10. Jakou částku si měsíčně vkládáte?

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

- 100-299 Kč
- 300-499 Kč
- 500-999 Kč
- 1 000 Kč a více

11. Víte, jaký příspěvek dostáváte od státu?

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

- Ano
- Ne

12. Dostáváte příspěvek od zaměstnavatele? (Kdo nepracuje v zaměstnaneckém poměru, prosím označte odpověď Ne)

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

- Ano
- Ne

13. Spoříte si na důchod i jinou formou, kromě doplňkového penzijního spoření?

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí a podle toho se mu zobrazily další otázky [Ano → otázka č. 14, Ne → otázka č. 15].

- Ano
- Ne

14. Jakou jinou formou si spoříte na stáří?

Nepovinná otázka, respondent mohl napsat odpověď vlastními slovy.

15. Víte, že občan, který si přispívá větší částkou než 12 000 Kč ročně, získává slevu na dani?

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

- Ano, ale tolik nepřispívám
- Ano a využívám
- Ne, ale popřemýšlím o tom
- Ne

16. Chystáte se v budoucnu toto spoření uzavřít?

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

- Ano
- Ne

17. Měl/a jste v minulosti uzavřené doplňkové penzijní spoření?

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

- Ano
- Ne

18. Vyberte důvod, proč nemáte uzavřené doplňkové penzijní spoření:

Povinná otázka, respondent musel alespoň některou z nabízených odpovědí nebo dopsat nějakou vlastní (min. 1).

- Momentálně uzavření tohoto spoření vyřizuji
- Nedostatek financí
- Na důchod si spořím jinou formou
- Důchod je pro mě ještě daleko, ale v budoucnu se toto spoření chystám uzavřít
- Na stáří jsem již zajištěn/a
- Předpokládám, že se důchodu nedožiji
- Nedůvěra ve finanční fondy
- Nikdy jsem nad tím nepřemýšlel/a
- Jiný:

19. Spoříte si nějakou formou na stáří?

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí a podle toho se mu zobrazily další otázky [Ano → otázka č. 20, Ne → konec dotazníku].

- Ano
- Ne

20. Jakou konkrétní formou si spoříte?

Nepovinná otázka, respondent mohl napsat odpověď vlastními slovy.

